
**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024
Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

**GMINA DAMNICA
POWIAT SŁUPSKI
WOJEWÓDZTWO POMORSKIE**

ZAMAWIAJĄCY	GMINA DAMNICA
WYKONAWCA	WESTMOR CONSULTING

Opracowanie:

Westmor Consulting

Urszula Wódkowska

Biuro: ul. Królewiecka 27, 87-800 Włocławek

Siedziba: ul. 1 Maja 1A, 87-704 Bądkowo

Zespół autorów pod kierownictwem Karoliny Drzewieckiej – Kierownika Projektu:

Joanna Kaszubska – Konsultant

Mateusz Grzelak – Młodszy Analityk

Weronika Dzieciołowska – Młodszy Analityk

Spis treści

Spis treści.....	3
Wykaz skrótów	5
1. Wstęp.....	7
1.1 Cel opracowania programu	7
1.2 Podstawa wykonania pracy.....	7
1.3 Metodyka opracowania programu	7
1.4 Efekty realizacji dotychczasowego programu	10
2. Spójność z dokumentami strategicznymi i programowymi	12
3. Ocena stanu środowiska	34
3.1 Charakterystyka gminy.....	34
3.1.1 Położenie administracyjne i geograficzne	34
3.1.2 Zagospodarowanie przestrzenne gminy	36
3.1.3 Demografia.....	37
3.1.4 Gospodarka.....	38
3.1.5 Infrastruktura drogowa i transport.....	42
3.1.6 Zaopatrzenie w ciepło, gaz, energię elektryczną	43
3.1.7 Odnawialne źródła energii	44
3.1.8 Walory turystyczno-rekreacyjne oraz promocja gminy	50
3.1.9 Włączenie aspektów ekologicznych do polityk sektorowych	52
3.2 Analiza stanu środowiska przyrodniczego gminy	59
3.2.1 Ochrona klimatu i jakości powietrza.....	59
3.2.2 Zagrożenia hałasem	70
3.2.3 Pola elektromagnetyczne	73
3.2.4. Gospodarowanie wodami	77
3.2.5 Gospodarka wodno-ściekowa.....	89
3.2.6 Zasoby geologiczne i gleby	92
3.2.7 Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	97
3.2.8 Zasoby przyrodnicze	100
3.2.9 Zagrożenia poważnymi awariami.....	127
3.3 Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii	129
3.4 Zagadnienia horyzontalne.....	132
3.4.1 Adaptacja do zmian klimatu.....	132
3.4.2 Działania edukacyjne w zakresie ochrony środowiska	135
3.4.3 Nadzwyczajne zagrożenia środowiskowe	136
3.4.4 Monitoring środowiska	137
4. Cele programu ochrony środowiska, zadania i ich finansowanie	138

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

4.1 Nadrzędny cel programu.....	138
4.2 Kierunki interwencji, cele oraz zadania wynikające z oceny stanu środowiska.....	138
4.3 Instrumenty realizacji programu	147
5. System realizacji programu ochrony środowiska	148
5.1 Struktura zarządzania środowiskiem.....	148
5.2 Struktura zarządzania programem	150
5.3 Monitoring programu ochrony środowiska.....	151
6. Streszczenie w języku niespecjalistycznym	154
7. Spis tabel	157
8. Spis rysunków	158
9. Spis wykresów.....	158

Wykaz skrótów

As – Arsen

Ca – Wapń

CBDG – Centralna Baza Danych Geologicznych

Cd – Kadm

C₆H₆ – Benzen

CO – Tlenek węgla

CO₂ – Dwutlenek węgla

CO₃ – Trójtlenek węgla

EWG – Europejska Wspólnota Gospodarcza

Fe – Żelazo

GIOŚ – Główny Inspektor Ochrony Środowiska

GPZ – Główny Punkt Zasilający

GUS – Główny Urząd Statystyczny

GZWP – Główny Zbiornik Wód Podziemnych

IMGW – Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej

JCWP – Jednolite Części Wód Powierzchniowych

JCWPD – Jednolite Części Wód Podziemnych

K – Potas

KPGO – Krajowy Plan Gospodarki Odpadami

KPOP – Krajowy Program Ochrony Powietrza

KPOŚK – Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych

KSE – Krajowy System Energoelektryczny

M.P. – Monitor Polski

MEW – Małe Elektrownie Wodne

MŚ – Ministerstwo Środowiska

N – Azot

NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Ni – Nikiel

NO₂ – Dwutlenek azotu

NO₃ – Azotany

O₂ – Tlen

O₃ – Ozon

OZE – Odnawialne źródła energii

P – Fosfor

Pb – Ołów

PEM – Pole elektromagnetyczne

PCB – Polichlorowane bifenyle

PGN – Plan Gospodarki Niskoemisyjnej

PIB – Państwowy Instytut Badawczy

PIG – Państwowy Instytut Geologiczny

PM – pył zawieszony

PMŚ – Państwowy Monitoring Środowiska

PO₄ – Fosforany

POŚ – Program Ochrony Środowiska

PSSE – Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna

PSZOK – Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych

RDW – Ramowa Dyrektywa Wodna

RLM – Równoważna Liczba Mieszkańców

RPO – Regionalny Program Operacyjny

SO₂ – Dwutlenek siarki

SO₄ – Siarczany

SPA – Strategiczny Plan Adaptacji

ŚOR – Środki Ochrony Roślin

u.p.o.ś. – Ustawa Prawo Ochrony Środowiska

UE – Unia Europejska

WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

ZPO – Zapobieganie Powstawaniu Odpadów

1. Wstęp

1.1 Cel opracowania programu

Przedmiotem niniejszego opracowania jest *Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028*, który porusza zagadnienia związane z szeroko rozumianą problematyką ochrony środowiska na terenie *gminy*.

Zgodnie z art. 17 ust. 1. ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.), organ wykonawczy gminy w celu realizacji polityki ochrony środowiska zobligowany jest do sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska.

Niniejszy dokument zawiera cele ekologiczne, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych oraz środki i mechanizmy niezbędne do osiągnięcia wyznaczonych celów. Program Ochrony Środowiska definiuje cele i zadania dla najbliższych 8 lat (2021-2028), zawiera monitoring realizacji Programu oraz prognozuje nakłady finansowe potrzebne na wdrożenie zakładanych działań.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028 spełnia wymagania zawarte w opracowanym przez Ministerstwo Środowiska dokumencie „Wytyczne do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska” z dnia 2 września 2015 r.

1.2 Podstawa wykonania pracy

Niniejszy dokument wykonany został na podstawie umowy z dnia 01.06.2020 r., której przedmiotem jest opracowanie *Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028*, zawartej pomiędzy Gminą Damnica, ul. Górna 1, 76-231 Damnica, reprezentowaną przez Wójta Gminy Damnica, a firmą WESTMOR CONSULTING Urszula Wódkowska, 87-704 Bądkowo, ul. 1 Maja 1a, biuro: 87-800 Włocławek, ul. Królewiecka 27.

1.3 Metodyka opracowania programu

Gminny *Program Ochrony Środowiska* (POŚ) jest dokumentem strategicznym, opracowywanym na szczeblu gminnym, odnoszącym się do aspektów środowiskowych. POŚ zachowuje spójność z dokumentami o charakterze strategicznym obowiązującymi na szczeblu powiatowym i wojewódzkim. Dokument określa i systematyzuje działania środowiskowe, niezbędne do poprawy jakości życia mieszkańców i stanu środowiska na terenie gminy oraz przyczynia się do zapewnienia zrównoważonego rozwoju gminy.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028 opracowany został na zlecenie Wójta Gminy Damnica, zgodnie z art. 14 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2020 r. poz. 1219

z późn. zm.), w którym czytamy - „Polityka ochrony środowiska jest prowadzona na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2019 r. poz. 1295)” oraz „Polityka ochrony środowiska jest prowadzona również za pomocą wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska”.

Projekt Programu Ochrony Środowiska zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.), podlega zaopiniowaniu przez organ wykonawczy powiatu, czyli Zarząd Powiatu Słupskiego. Jednocześnie należy podkreślić, że Wójt Gminy Damnica, zgodnie z art. 17 ust. 4 ww. ustawy, zapewnia możliwości udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2020 r. poz. 283 z późn. zm.), w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie programu ochrony środowiska.

Po przeprowadzeniu postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko oraz po zaopiniowaniu, Program ten, zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.), uchwała Rada Gminy Damnica. Ustawa ta wprowadza również obowiązek sporządzania co 2 lata raportu z wykonania Programu i przedstawienia go Radzie Gminy. Następnie raport przekazywany jest przez organ wykonawczy gminy do organu wykonawczego powiatu.

W sporządzanym dokumencie uwzględniono wymagania obowiązujących przepisów prawnych dotyczących ochrony środowiska. Podstawę aktualizacji Programu stanowią następujące akty prawne:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 713);
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2020 r. poz. 283 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2020 r. poz. 55 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. z 2020 r. poz. 1439);
- ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U. z 2020 r. poz. 797 z późn. zm.);

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

- ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadach opakowaniowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1114);
- ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorstw w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej (Dz.U. z 2018 r. poz. 1932 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. z 2020 r. poz. 1680);
- ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. prawo wodne (Dz.U. z 2020 poz. 310 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2020 r. poz. 796 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1161 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2020 poz. 293 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz.U. z 2020 poz. 1463);
- ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. z 2019 r. poz. 1437 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. prawo geologiczne i górnictwo (Dz.U. z 2020 r. poz. 1064 z późn. zm.).

W trakcie prac nad Programem:

- konsultowano się z pracownikami Urzędu Gminy w zakresie pozyskania informacji niezbędnych do opracowania Programu;
- dokonano oceny relacji pomiędzy zapisami środowiskowych dokumentów strategicznych szczebla centralnego, wojewódzkiego i powiatowego, w celu ustalenia uwarunkowań zewnętrznych dla opracowywanego programu;
 - dokonano analizy aktualnych dokumentów strategicznych Gminy w celu zachowania spójności priorytetów oraz zapewnienia skoordynowanej realizacji planowanych działań ujętych we wszystkich dokumentach strategicznych;
 - określono potrzeby w zakresie ochrony środowiska na terenie gminy Damnica i na ich podstawie sprecyzowano cele i niezbędne działania ekologiczne pozostające w zgodności z celami ujętymi w dokumentach strategicznych wyższego szczebla oraz obowiązującymi dokumentami strategicznymi dla Gminy;
- opracowano harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji poszczególnych działań ekologicznych, mając na uwadze pilność zaspokojenia potrzeb w zakresie ochrony środowiska, możliwości finansowe gminy oraz dostępne źródła finansowania;

— uzgodniono sposoby wdrażania i zasady monitorowania *Programu*.

W *Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028* uwzględniono następujące, zasadnicze części:

- charakterystykę gminy, uwzględniającą dane demograficzne, gospodarcze oraz o stanie infrastruktury i środowiska;
- uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne realizacji *Programu Ochrony Środowiska* na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym oraz gminnym;
- analizę jakości środowiska na terenie gminy wraz z planowanymi działaniami ekologicznymi;
- obszary interwencji, kierunki interwencji, cele oraz zadania dla Gminy Damnica wraz z harmonogramem ich realizacji;
- propozycje systemu wdrażania i monitorowania *Programu*.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica odnosi się do dokumentów wyższego szczebla, tj. wojewódzkiego i powiatowego *Programu Ochrony Środowiska*. Wdrożenie założeń *Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica* przyczyni się do poprawy stanu środowiska przyrodniczego oraz wzrostu atrakcyjności gminy zarówno pod względem osiedleńczym, jak i inwestycyjnym.

1.4 Efekty realizacji dotychczasowego programu

Gmina Damnica w poprzednich latach nie posiadała opracowanego i uchwalonego *Programu Ochrony Środowiska*. W związku z tym, nie ma możliwości wskazania efektów realizacji dotychczasowego programu. Pomimo braku dokumentu, realizowane były zadania mające pozytywny wpływ na środowisko na obszarze gminy. W poniższej tabeli przedstawiono kilka inwestycji zrealizowanych w tym zakresie w ciągu kilku ostatnich lat.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Tabela 1. Opis zadań zrealizowanych przez Gminę Damnica w ostatnich latach, które miały pozytywny wpływ na stan środowiska

Zadanie	Krótki opis z efektami z realizacji zadania	Czas realizacji	Źródła finansowania
Montaż czujnika z monitorującego stan jakości powietrza.	Montaż czujnika z wyświetlaczem ledowym monitorującego stan jakości powietrza na budynku CEiK. Urządzenie informuje o temperaturze powietrza, wilgotności, ciśnieniu, a także stężeniu pyłów zawieszonych PM _{2,5} i PM ₁₀ odpowiadających za tzw. smog.	2019	Środki własne
Odbiór i transport odpadów komunalnych z tereny gminy Damnica	Odbiór i transport odpadów komunalnych z tereny gminy Damnica	2019	Środki własne
Przeprowadzenie za pośrednictwem strony internetowej oraz ulotek akcji informacyjnej na temat właściwej segregacji odpadów komunalnych	Przeprowadzenie za pośrednictwem strony internetowej oraz ulotek akcji informacyjnej na temat właściwej segregacji odpadów komunalnych	2019	Środki własne
Poprawa efektywności energetycznej Obszaru Funkcjonalnego Miasta Słupska poprzez termomodernizację budynków	Kontynuacja projektu w ramach którego przeprowadzono termomodernizację budynków: Zespołów Szkół w Damnicy, Damnie i Zagórzycy oraz obiektu Urzędu Gminy w Damnicy. Projekt realizowany w formie partnerskiej wraz z miastem Słupsk i Ustka, powiatem słupskim oraz gminami: Słupsk, Dębica Kaszubska, Kobylnica. Liderem projektu jest Miasto Słupsk.	2018	Środki własne; RPO WP na lata 2014-2020
Ochrona różnorodności biologicznej na terenie powiatu słupskiego	W roku 2018 zakończono inwestycję polegającą na czynnej ochronie przyrody oraz przekierowaniu ruchu turystycznego z obszaru cennego przyrodniczo tj. NATURA 2000 Dolina Łupawy w miejscowości Strzyżyno. W ramach projektu wybudowano wiatę rekreacyjną oraz zagospodarowano teren poprzez nasadzenia, budowę ciągów komunikacyjnych. Projekt realizowany w partnerstwie z gminami Dębica Kaszubska (lider projektu), Kobylnica, Słupsk i miejska Ustka.	2018	Środki własne; RPO WP na lata 2014-2020
Modernizacja instalacji co i cwu w obiektach użyteczności publicznej gmin powiatu słupskiego	W sierpniu 2019 r. została podpisana umowa o dofinansowanie projektu, w ramach którego Gmina Damnica dokonała wymiany źródła ciepła w budynku urzędu gminy z kotła węglowego na kocioł zasilany biomasa. Projekt jest realizowany w formie partnerskiej wraz z gminą Słupsk (lider projektu) i gminą Dębica Kaszubska.	2019	Środki własne; RPO WP na lata 2014-2020
Usuwanie wyrobów zawierających azbest	W listopadzie 2019 r. Gmina podpisała umowę z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska w Gdańsku na dofinansowanie zadania „Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Damnica”. Realizacja zadania potrwa do października 2020 roku	2019-2020	Środki własne; WFOŚ w Gdańsku
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz rozbudowa ujęcia wody w gminie Damnica	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz rozbudowa ujęcia wody w gminie Damnica	2019	Środki własne; Środki zewnętrzne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie Gminy Damnica za 2019 rok

2. Spójność z dokumentami strategicznymi i programowymi

RAMY POLITYKI KLIMATYCZNO-ENERGETYCZNEJ DO ROKU 2030

Ramy polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030 zawierają ogólnounijne założenia i cele polityki na lata 2021-2030. Do najważniejszych celów na rok 2030 należą:

- ograniczenie o co najmniej 40 proc. emisji gazów cieplarnianych (w stosunku do poziomu z 1990 r.)
- zwiększenie do co najmniej 32 proc. udziału energii ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii
- zwiększenie o co najmniej 32,5 proc. efektywności energetycznej.

W październiku 2014 r. ramy polityki zostały przyjęte przez Radę UE. Sprzyjają one zmianom w kierunku gospodarki niskoemisyjnej i tworzeniu efektywnego i bezpiecznego systemu energetycznego. Należy podkreślić, że dokumenty na szczeblu krajowym oraz wojewódzkim uwzględniają szereg zobowiązań międzynarodowych związanych z wdrażaniem Dyrektyw UE, a także są spójne ze wspólnotowymi dokumentami programowymi. W związku z tym, dokumenty szczebla lokalnego, takie jak programy ochrony środowiska dla gmin są zgodne z poniższymi dokumentami wyższego rzędu. Zaplanowane do realizacji zadania w *Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica* wpływają na realizację celów środowiskowych określonych w dokumencie w zakresie ograniczenia emisji gazów cieplarnianych oraz wzrostu efektywności energetycznej budynków na terenie gminy Damnica. W związku z tym, *POŚ* jest spójny z określonymi Ramami polityki klimatyczno – energetycznej do roku 2030.

KRAJOWY PLAN GOSPODARKI ODPADAMI 2022

Dokument przyjęty został Uchwałą nr 88 Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2016 r. w sprawie *Krajowego planu gospodarki odpadami 2022* (MP z 2016 r. poz. 784) i stanowi kontynuację wcześniejszych planów gospodarki odpadami (aktualizacja KPGO 2014). Dokument analizuje obecny stan gospodarki odpadami i wyznacza kierunki działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz kształtowania systemu gospodarki odpadami w kraju na najbliższe lata (cele i kierunki działań na lata 2016-2022 oraz perspektywicznie do 2030 roku).

Głównym celem dokumentu jest określenie polityki gospodarki odpadami zgodnej z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, wpisującej się w działania gospodarki o obiegu zamkniętym. Zgodnie z założeniami KPGO, należy przede wszystkim zapewnić realizację działań znajdujących się najwyżej w hierarchii sposobów postępowania z odpadami, a więc zapobiegać ich wytwarzaniu oraz stworzyć niezbędną infrastrukturę do selektywnego zbierania odpadów u źródła tak, aby zapewnić ich efektywny recykling

i osiągnąć założone cele. Efektem wdrożenia KPGO 2022 będzie zapewnienie racjonalnej gospodarki odpadami i ograniczenie negatywnego wpływu odpadów na środowisko.

Celami wskazanymi w dokumencie są między innymi:

1. ZPO (zapobieganie powstawaniu odpadów),
2. Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby w 2020 r. nie było składowanych więcej niż 35% masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.,
3. Dążenie do zmniejszania ilości składowanych odpadów,
4. Osiągnięcie wymaganego poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła pochodzących ze strumienia odpadów komunalnych,
5. Zapewnienie osiągnięcia odpowiedniego poziomu zbierania zużytego sprzętu oraz zużytych baterii i akumulatorów,
6. Osiągnięcie odpowiedniego poziomu odzysku i recyklingu odpadów powstających z produktów, między innymi odpadów opakowaniowych, zużytych opon, olejów odpadowych,
7. Dokończenie likwidacji mogilników, zawierających przeterminowane ŚOR i inne odpady niebezpieczne,
8. Zwiększenie udziału odpadów poddawanych procesom odzysku.

Dla osiągnięcia założonych celów, określone zostały kierunki działań dotyczące m.in. edukacji ekologicznej, rozwoju selektywnego zbierania odpadów, a także zostały wskazane działania takie, jak np. prowadzenie kontroli przez inspekcję ochrony środowiska, prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych mających na celu podniesienie świadomości ekologicznej w zakresie gospodarki odpadami, wspieranie budowy sieci napraw i ponownego użycia produktów.

Uwarunkowania płynące z Krajowego Planu Gospodarki Odpadami 2022 zostały uwzględnione w przedmiotowym *Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica*. Zadania z zakresu gospodarowania odpadami ujęte w POŚ, mają na celu zrealizowanie założeń ww. dokumentu i zbudowanie systemu gospodarowania odpadami zgodnego z wymaganiami KPGO 2022.

PROGRAM OCZYSZCZANIA KRAJU Z AZBESTU NA LATA 2009 – 2032

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032 został ustanowiony Uchwałą Nr 122/2009 Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2009 r. Dokument ten określa zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu w okresie 24 lat, wynikające ze zmian

gospodarczych i społecznych, jakie nastąpiły m.in. w związku ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej.

W Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 utrzymane zostają cele określone w poprzednio obowiązującym Programie. Są to:

- 1) usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;
- 2) minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu;
- 3) likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Realizacja Programu zakłada współpracę poprzez wykonywanie zadań wzajemnie się uzupełniających na trzech poziomach (centralnym, wojewódzkim i lokalnym: powiatowym i gminnym). Te zadania będą finansowane zarówno ze środków publicznych, jak i prywatnych.

Program przewiduje zgrupowanie zadań w pięciu blokach tematycznych:

- 1) Zadania legislacyjne;
- 2) Działania edukacyjno-informacyjne skierowane do dzieci i młodzieży, szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej, opracowywanie materiałów szkoleniowych, promocja technologii uniecznawiania włókien azbestowych, organizacja krajowych i międzynarodowych szkoleń, seminariów, konferencji kongresów i udział w nich;
- 3) Zadania w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, z obiektów użyteczności publicznej, terenów byłych producentów wyrobów azbestowych, oczyszczania terenów nieruchomości, budowy składowisk oraz instalacji do uniecznawiania włókien azbestowych;
- 4) Monitoring realizacji *Programu* przy pomocy elektronicznego systemu informacji przestrzennej;
- 5) Działania w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica jest zgodny z Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032, gdyż uwzględnia w swoich zapisach i planach jego założenia w zakresie unieszkodliwiania i usuwania wyrobów azbestowych na terenie gminy Damnica, przyczyniając się do poprawy stanu środowiska.

AKTUALIZACJA „KRAJOWEGO PROGRAMU OCZYSZCZANIA ŚCIEKÓW KOMUNALNYCH”

AKPOŚK 2017 zawiera wykaz aglomeracji oraz planowanych inwestycji w zakresie ich wyposażenia w systemy kanalizacji zbiorczej oraz oczyszczalnie ścieków. Celem Programu, przez realizację ujętych w nim inwestycji, jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie

oczyszczanych ścieków, a co za tym idzie – ochrona środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami. Rada Ministrów przyjęła piątą aktualizację KPOŚK 31 lipca 2017 r. Przyjęta przez rząd aktualizacja zawiera listę zadań zaplanowanych przez samorządy do realizacji w latach 2016-2021.

Zakres rzeczowy planowanych przez aglomerację inwestycji obejmuje:

- budowę nowych sieci kanalizacyjnych,
- modernizację istniejących sieci kanalizacyjnych,
- budowę oczyszczalni ścieków komunalnych,
- modernizację oczyszczalni,
- rozbudowę oczyszczalni,
- modernizację części osadowej w oczyszczalniach,
- likwidację oczyszczalni.

Na terenie gminy nie funkcjonuje aglomeracja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Prowadzone i planowane remonty i modernizację infrastruktury kanalizacyjnej na terenie gminy mają na celu ochronę środowiska przyrodniczego w zakresie oczyszczania ścieków, ich zrzutów oraz skutków jakie wywierają na otoczenie, przez co założenia *Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica* wpływają na realizację celów wyznaczonych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

POLITYKA EKOLOGICZNA PAŃSTWA 2030 – STRATEGIA ROZWOJU W OBSZARZE ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

Polityka ekologiczna państwa 2030 to dokument przyjęty Uchwałą nr 67 Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2019 r. w sprawie przyjęcia "Polityki ekologicznej państwa 2030 - strategii rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej"(M.P. z 2019 r. poz. 794).

Celem głównym określonym w dokumencie jest: Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorstw.

W jego ramach wyznaczono następujące cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy I: Środowisko i zdrowie. *Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.*
- Cel szczegółowy II: Środowisko i gospodarka. *Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska*
- Cel szczegółowy III: Środowisko i klimat. *Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych.*

Realizacja celów środowiskowych będzie wspierana przez następujące cele horyzontalne:

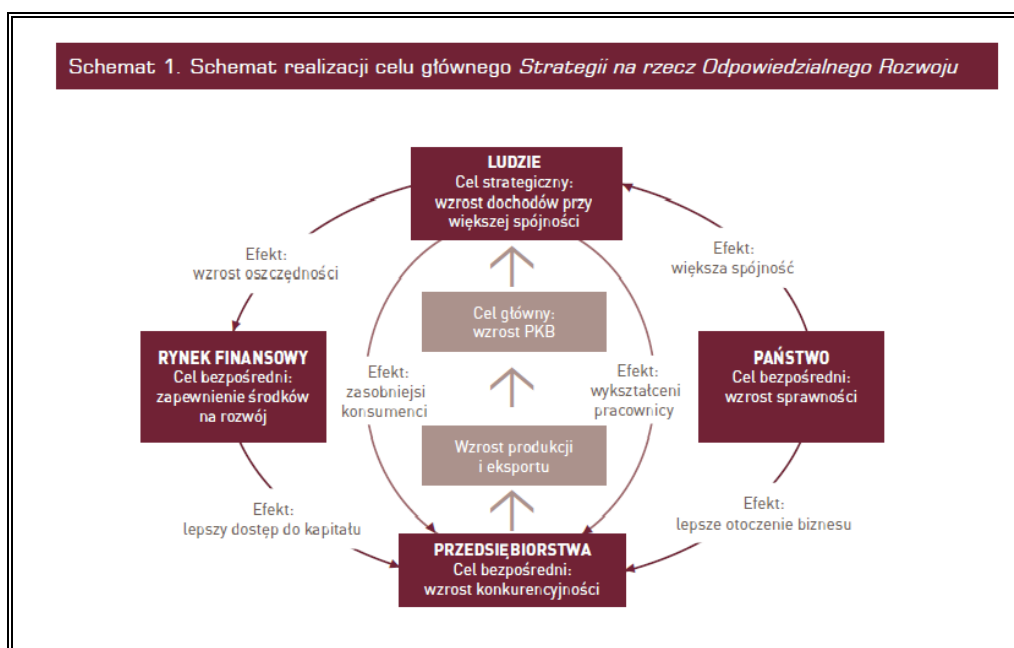
- Środowisko i edukacja. *Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa.*
- Środowisko i administracja. *Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska.*

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica wpisuje się w powyższe cele. Priorytetem obu dokumentów jest ochrona środowiska przyrodniczego, poprzez podejmowanie działań w zakresie ochrony przyrody i powiązanie jej z rozwojem społecznym i gospodarczym na szczeblu krajowym i lokalnym. W związku z tym, oba dokumenty są ze sobą spójne.

STRATEGIA NA RZECZ ODPOWIEDZIALNEGO ROZWOJU DO ROKU 2020 (Z PERSPEKTYWĄ DO 2030 R.)

Dokument został przyjęty uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. (M.P. z 2017 r. poz. 260) w sprawie przyjęcia *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*. Powyższa strategia jest aktualizacją średniokresowej strategii rozwoju kraju tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020 i określa nowy model rozwoju – suwerenną wizję strategiczną, zasady, cele i priorytety rozwoju kraju w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym do 2020 r. oraz w perspektywie do 2030 r. Głównym celem Strategii jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

Rysunek 1. Schemat realizacji celu głównego Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju

Źródło: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju

Dokument zawiera następujące cele szczegółowe:

Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną,

Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony,

Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Cele zawarte w *Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica* wpisują się w cele i kierunki działań zawarte w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), a w szczególności w **Cel szczegółowy II** - Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, kierunek interwencji – rozwój obszarów wiejskich. Zadania określone w *POŚ* wpływają na rozwój gminy Damnica uwzględniając przede wszystkim aspekt ochrony środowiska, w związku z czym, wpływają na zrównoważony rozwój jednostki.

STRATEGICZNY PLAN ADAPTACJI DLA SEKTORÓW I OBSZARÓW WRAŻLIWYCH NA ZMIANY KLIMATU DO ROKU 2020 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2030 (SPA 2020)

Dokument został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 29 października 2013 r. Głównym jego celem „jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmieniającego się klimatu”. W dokumencie wskazano priorytetowe kierunki działań adaptacyjnych, które należy podjąć do 2020 roku w najbardziej wrażliwych na zmiany klimatu obszarach, takich jak: gospodarka wodna, rolnictwo, leśnictwo, różnorodność biologiczna, zdrowie, energetyka, budownictwo i gospodarka przestrzenna, obszary zurbanizowane, transport, obszary górskie i strefy wybrzeża.

Wśród celów szczegółowych wyznaczono następujące zadania:

Cel 1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska;

Kierunek działań 1.4 – ochrona różnorodności biologicznej i gospodarka leśna w kontekście zmian klimatu:

— Działanie priorytetowe: Przygotowanie strategii, planów ochrony, programów ochrony lub planów zadań ochronnych w zakresie ochrony przyrody z uwzględnieniem zmian warunków klimatycznych.

Cel 2. Skuteczna adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich;

Cel 3. Rozwój transportu w warunkach zmian klimatu;

Cel 4. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu;

Cel 5. Stymulowanie innowacji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu;

Cel 6. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu;

Cele i założenia zawarte w *Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028* są spójne i wpisują się w cele, kierunki działań i działania priorytetowe zawarte w Strategicznym Planie Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030. Przede wszystkim, przedmiotowy dokument przyczynia się do realizacji **Celu 1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska**, a w szczególności jest spójny z kierunkiem działań 1.4 – ochrona różnorodności biologicznej i gospodarka leśna w kontekście zmian klimatu. Działaniem priorytetowym jest przygotowanie strategii, planów ochrony, programów ochrony lub planów zadań ochronnych w zakresie ochrony przyrody z uwzględnieniem zmian warunków klimatycznych. Realizacja założeń dokumentu wpłynie na poprawę jakości środowiska na terenie gminy, w tym poprawę jakości komponentów przyrody, które mają wpływ na zahamowanie postępującego zjawiska dotyczącego zmian klimatycznych.

STRATEGIA ROZWOJU TRANSPORTU DO 2020 ROKU (Z PERSPEKTYWĄ DO 2030 ROKU)

Strategia została przyjęta przez Radę Ministrów Uchwałą nr 6 z dnia 22 stycznia 2013 r. (M.P. z 2013 r. poz. 75).

Misją wyznaczoną w dokumencie jest: *tworzenie w Polsce, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, optymalnych warunków dla przewozu osób i rzeczy, sprzyjających podniesieniu konkurencyjności gospodarczej kraju i poprawie jakości życia obywateli.*

Cele Strategii Rozwoju Transportu zostały wyznaczone w oparciu o przeprowadzoną diagnozę aktualnego stanu. Główny cel to: *zwiększenie dostępności transportowej, oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego, poprzez tworzenie spójnego, zrównoważonego i przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego w wymiarze krajowym, europejskim i globalnym.*

Cel główny realizowany będzie przez dwa cele strategiczne:

1. Stworzenie zintegrowanego systemu transportowego;
2. Stworzenie warunków dla sprawnego funkcjonowania rynków transportowych i rozwoju efektywnych systemów przewozowych.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica jest zgodny ze Strategią Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030) roku. Cześć zaplanowanych zadań w Programie wpływa na realizację wyznaczonego celu strategicznego 1 i jego celów szczegółowych: 1. Stworzenie nowoczesnej i spójnej sieci infrastruktury transportowej oraz 4. Ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko.

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU WSI, ROLNICTWA I RYBACTWA NA LATA 2030

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 została przyjęta Uchwałą nr 123 Rady Ministrów z dnia 15 października 2019 r. (M.P. z 2019 r. poz. 1150).

Wizja polskiej wsi 2050 brzmi następująco: *Obszary wiejskie w 2050 r. to atrakcyjne miejsce pracy, zamieszkania, wypoczynku i prowadzenia działalności rolniczej lub pozarolniczej. To również obszary dostarczające dóbr publicznych i rynkowych, z zachowaniem unikalnych walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych dla przyszłych pokoleń, dzięki zrównoważonemu rozwojowi konkurencyjnego rolnictwa i rybactwa. Na obszarach wiejskich zatrzymano niekorzystne zmiany demograficzne oraz znacząco zwiększono pozytywne efekty środowiskowe produkcji rolnej i rybackiej. Podstawą ustroju rolnego są gospodarstwa rodzinne rozwijające się w sposób zrównoważony i odpowiedzialny, wykorzystujące nowoczesne technologie. Zapewniono zwiększenie się wkładu małych i średnich gospodarstw rolnych w zapewnienie zrównoważonego rozwoju rolnictwa.*

Celem głównym Strategii jest: *Rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego.*

W strategii wyznaczono następujące cele szczegółowe:

- I. Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej,
- II. Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska,
- III. Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica wpisuje się w cel szczegółowy II, a dokładniej w kierunek interwencji II.4 Zrównoważone gospodarowanie i ochrona zasobów środowiska. Zgodnie z tym, dokument jest spójny ze Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030. Jego założenia oddziałują również na poprawę jakości życia oraz ochronę środowiska na terenie gminy.

POLITYKA ENERGETYCZNA POLSKI DO 2030 ROKU

Dokument ten został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 10 listopada 2009 r. uchwałą nr 202/2009 (Obwieszczenie Ministra Gospodarki z dnia 21 grudnia 2009 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2030 r.; M.P. z 2010 r. nr 2 poz. 11) i przedstawia strategię państwa, mającą na celu odpowiedzenie na najważniejsze wyzwania stojące przed polską energetyką, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i w perspektywie do 2030 roku. W ramach wskazanego dokumentu przewidziano:

— w zakresie poprawy efektywności energetycznej:

- dążenie do utrzymania zero energetycznego wzrostu gospodarczego, tj. rozwoju gospodarki następującego bez wzrostu zapotrzebowania na energię pierwotną;
- konsekwentne zmniejszanie energochłonności polskiej gospodarki do poziomu UE 15;
- w zakresie wzrostu bezpieczeństwa dostaw paliw i energii:
 - racjonalne i efektywne gospodarowanie złożami węgla znajdującymi się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
 - dywersyfikację źródeł i kierunków dostaw gazu ziemnego;
 - zwiększenie stopnia dywersyfikacji źródeł dostaw ropy naftowej, rozumianej jako uzyskiwanie ropy naftowej z różnych regionów świata, od różnych dostawców z wykorzystaniem alternatywnych szlaków transportowych;
 - budowę magazynów ropy naftowej i paliw płynnych o pojemnościach zapewniających utrzymanie ciągłości dostaw, w szczególności w sytuacjach kryzysowych;
 - zapewnienie ciągłego pokrycia zapotrzebowania na energię przy uwzględnieniu maksymalnego możliwego wykorzystania krajowych zasobów oraz przyjaznych środowisku technologii;
- w zakresie dywersyfikacji struktury wytwarzania energii elektrycznej poprzez wprowadzenie energetyki jądrowej:
 - przygotowanie infrastruktury dla energetyki jądrowej i zapewnienie inwestorom warunków do wybudowania i uruchomienia elektrowni jądrowych opartych na bezpiecznych technologiach, z poparciem społecznym i z zapewnieniem wysokiej kultury bezpieczeństwa jądrowego na wszystkich etapach: lokalizacji, projektowania, budowy, uruchomienia, eksploatacji i likwidacji elektrowni jądrowych;
- w zakresie rozwoju wykorzystania OZE:
 - wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w finalnym zużyciu energii co najmniej do poziomu 15% w 2020 r. oraz dalszy wzrost tego wskaźnika w latach następnych;
 - osiągnięcie w 2020 r. 10% udziału biopaliw w rynku paliw transportowych oraz zwiększenie wykorzystania biopaliw II generacji;
 - ochronę lasów przed nadmiernym eksploatowaniem, w celu pozyskiwania biomasy oraz zrównoważone wykorzystanie obszarów rolniczych na cele OZE, w tym biopaliw tak, aby nie doprowadzić do konkurencji pomiędzy energetyką odnawialną i rolnictwem oraz zachować różnorodność biologiczną;
 - wykorzystanie do produkcji energii elektrycznej istniejących urządzeń piętrzących stanowiących własność Skarbu Państwa;

- zwiększenie stopnia dywersyfikacji źródeł dostaw oraz stworzenie optymalnych warunków do rozwoju energetyki rozproszonej opartej na lokalnie dostępnych surowcach;
- w zakresie rozwoju konkurencyjnych rynków:
 - zapewnienie niezakłóconego funkcjonowania rynków paliw i energii, a przez to przeciwdziałanie nadmiernemu wzrostowi cen;
- w zakresie ograniczenia oddziaływania energetyki na środowisko:
 - ograniczenie emisji CO₂ do 2020 r. przy zachowaniu wysokiego poziomu bezpieczeństwa energetycznego;
 - ograniczenie emisji SO₂ i NO_x oraz pyłów (w tym PM10 i PM2,5) do poziomów wynikających z obecnych i projektowanych regulacji unijnych;
 - ograniczenie negatywnego oddziaływania energetyki na stan wód powierzchniowych i podziemnych;
 - minimalizację składowania odpadów przez jak najszerze wykorzystanie ich w gospodarce;
 - zmianę struktury wytwarzania energii w kierunku technologii niskoemisyjnych.

Wobec powyższego, *Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica* jest zgodny z Polityką energetyczną Polski do 2030, gdyż realizuje zaplanowane w nim kierunki działań z zakresu poprawy efektywności energetycznej oraz wprowadzanie niskoemisyjnych rozwiązań.

Ponadto w chwili obecnej trwają prace nad dokumentem „**POLITYKA ENERGETYCZNA POLSKI DO 2040 ROKU**”. Celem polityki energetycznej państwa jest: bezpieczeństwo energetyczne przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych.

W ramach celów szczegółowych wyznaczono:

1. Optymalne wykorzystanie własnych surowców energetycznych;
2. Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej;
3. Dywersyfikacja dostaw i rozbudowa infrastruktury gazu ziemnego, ropy naftowej i paliw ciekłych;
4. Rozwój rynków energii;
5. Wdrożenie energetyki jądrowej;
6. Rozwój odnawialnych źródeł energii;
7. Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji;
8. Poprawa efektywności energetycznej.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica, wpłynie na realizację celu w zakresie rozwoju OZE i poprawy efektywności energetycznej, które zostały wyznaczone w projekcie Polityka energetyczna Polski do 2040 roku. W POŚ uwzględniono zadania z tego zakresu w obszarze interwencji: Ochrona klimatu i jakości powietrza.

STRATEGIA ROZWOJU SYSTEMU BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ 2022

Dokument przyjęty został Uchwałą nr 67 Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 2013 r. (M.P. z 2013 r. poz. 377).

Głównym celem Strategii jest wzmocnienie efektywności i spójności systemu bezpieczeństwa. Będzie on realizowany poprzez cele operacyjne, do których należą:

1. Kształtowanie stabilnego międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa w wymiarze regionalnym i globalnym;
2. Umocnienie zdolności państwa do obrony;
3. Rozwój odporności na zagrożenia bezpieczeństwa narodowego;
4. Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa;
5. Tworzenie warunków do rozwoju zintegrowanego systemu bezpieczeństwa narodowego.

Na bezpieczeństwo m.in. ma wpływ degradacja środowiska naturalnego, klęski żywiołowe, rosnące zapotrzebowanie na energię. *Program Ochrony Środowiska* reguluje prowadzoną politykę ochrony środowiska na danym terenie, wspierając zadania mające na celu ochronę i poprawę jego stanu. Wpisuje się on w realizację celu nr 4. Zwiększenie integracji i polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa, a dokładnie w kierunku interwencji 4.1.4. Wspieranie ochrony środowiska przez sektor bezpieczeństwa.

KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2030

Dokument przyjęty został Uchwałą Rady Ministrów z dnia 17 września 2019 roku (M.P. 2019 poz. 1060). Celem głównym polityki regionalnej jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.

Cel główny realizowany będzie przez uzupełniające go trzy cele szczegółowe:

1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym;
2. Wzmacniania regionalnych przewag konkurencyjnych;
3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Założenia *Programu Ochrony Środowiska* są spójne z założeniami celu 1, gdyż jego realizacja przyczynia się do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, przede wszystkim w wymiarze środowiskowym i przestrzennym.

KRAJOWY PROGRAM OCHRONY POWIETRZA DO ROKU 2020 (Z PERSPEKTYWĄ DO 2030)

Celem Krajowego Programu Ochrony Powietrza (KPOP) jest poprawa jakości powietrza na terenie całej Polski, w szczególności obszarów o najwyższych stężeniach zanieczyszczeń powietrza oraz obszarów, na których występują duże skupiska ludności. Został przyjęty uchwałą Nr 58 Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 2014 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 469), (KPOP, 2015) (M.P. z 2015 r. poz. 905).

Celem głównym jest poprawa jakości życia mieszkańców Rzeczypospolitej Polskiej, szczególnie ochrona ich zdrowia i warunków życia, z uwzględnieniem ochrony środowiska, z jednoczesnym zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.

Celami szczegółowymi KPOP są:

- Osiągnięcie w możliwie krótkim czasie poziomów dopuszczalnych i docelowych niektórych substancji, określonych w dyrektywie 2008/50/WE i 2004/107/WE, oraz utrzymanie ich na tych obszarach, na których są dotrzymane, a w przypadku pyłu PM_{2,5} także pułapu stężenia ekspozycji oraz Krajowego Celu Redukcji Narażenia.
- Osiągnięcie w perspektywie do roku 2030 stężeń niektórych substancji w powietrzu na poziomach wskazanych przez WHO oraz nowych wymagań wynikających z regulacji prawnych projektowanych przepisami prawa unijnego.

Program Ochrony Środowiska wpływa na poprawę jakości powietrza, a co za tym idzie poprawę jakości życia mieszkańców. W *POŚ* zaplanowano działania przyczyniające się do tego, z zakresu przygotowanie terenów inwestycyjnych pod względem prawnym i technicznym dla rozwoju produkcji odnawialnej. Wobec tego dokumenty są ze sobą spójne.

KRAJOWY PROGRAM ZAPOBIEGANIA POWSTAWANIU ODPADÓW

Celem Krajowego Programu Zapobiegania Powstawaniu Odpadów jest zaprzestanie relacji pomiędzy wzrostem gospodarczym a produkcją odpadów, które oddziałują na środowisko.

Głównym celem jest postęp stabilnej gospodarki opartej na skuteczniejszym zastosowaniu zasobów, respektowaniu środowiska i zdobyciu większej konkurencyjności za pomocą użycia technologii o niższym zapotrzebowaniu na surowce oraz energię a także takiej, która pozwoli zużytkować surowce wtórne i odnawialne źródła energii.

Pozostałe cele:

- Rozwój zrównoważonej gospodarki opartej na efektywniejszym wykorzystaniu zasobów, poszanowaniu środowiska i osiągnięciu wyższej konkurencyjności, dzięki wykorzystaniu technologii o niższym zapotrzebowaniu na surowce i energię oraz *umożliwiającej wykorzystanie surowców wtórnych i odnawialnych źródeł energii*,
- Budowa świadomego i odpowiedzialnego społeczeństwa na rzecz zrównoważonego rozwoju poprzez edukację ekologiczną opartą na propagowaniu działań o charakterze niematerialnym np. propagowanie inwestycji w rozwój kompetencji, naukę, rozpowszechnianie kultury, turystyki zamiast dóbr materialnych, ograniczenia zbędnej konsumpcji, uczenia podejmowania świadomych wyborów i wsparciu dobrych praktyk oraz inicjatyw społecznych,
- Zmniejszenie ilości zbieranych zmieszanych odpadów komunalnych.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica jest zgodny z Krajowym Programem Zapobiegania Powstawania Odpadów, ponieważ uwzględnia w swoich założeniach działania w zakresie gospodarowania odpadami. Jednym z obszarów interwencji w POŚ jest gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, w ramach którego wyznaczono zadania przyczyniające się do osiągnięcia wskazanych w ww. dokumencie celów.

PROGRAM WODNO –ŚRODOWISKOWY KRAJU

Program stanowi zbiór najefektywniejszych działań wspierających osiągnięcie celów środowiskowych oraz zmierza do poprawy i utrzymania stabilnego stanu wód w określonych obszarach dorzeczy poprzez wyznaczone w dokumencie cele.

Cele Programu:

- Niepogarszanie stanu części wód,
- Osiągnięcie dobrego stan wód: dobry stan ekologiczny i chemiczny dla wód powierzchniowych, dobry stan chemiczny i ilościowy dla wód podziemnych,
- Spełnienie wymagań specjalnych, zawartych w innych unijnych aktach prawnych i polski prawie, w odniesieniu do obszarów chronionych (w tym wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych, narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych, przeznaczonych do celów rekreacyjnych, do poboru wody dla zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, przeznaczonych do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym, do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie),

- Zaprzestanie lub stopniowe wyeliminowanie zrzutu substancji priorytetowych do środowiska lub ograniczone zrzuty tych substancji.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica jest zgodny z założeniami Programu Wodno-Środowiskowego Kraju, gdyż jego realizacja przyczynia się do poprawy jakości wód znajdujących się na obszarze *gminy*. W *POŚ* zaplanowano zadania z zakresu zapewnienia odpowiedniego systemu gospodarki wodno – ściekowej oraz poprawy stanu jakości wód. Działania te przyczyniają się do osiągnięcia ww. celów Programu.

PLAN GOSPODAROWANIA WODAMI NA OBSZARACH DORZECZA WISŁY

Obszar dorzecza Wisły jest największym obszarem dorzecza w granicach Polski. Zajmuje wschodnią część kraju, jego powierzchnia wynosi 183 tys. km². Główne sposoby użytkowania wód według Planu Gospodarowania Wodami na obszarach Dorzecza Wisły to:

- pobór wody na cele komunalne, gospodarcze i przemysłowe,
- pobór wody na cele technologiczne i chłodnicze,
- pobór wody na cele rolnictwa, leśnictwa,
- energetyka wodna,
- żegluga,
- rybactwo i wędkarstwo.

Celami Planów Gospodarowania Wodami jest:

- Określenie dobrego stanu jednolitych części wód powierzchniowych,
- Zapobieganie dopływowi lub ograniczenia dopływu zanieczyszczeń do wód podziemnych,
- Zapobieganie pogarszaniu się stanu wszystkich części wód podziemnych (z zastrzeżeniami wymienionymi w RDW),
- Zapewnienie równowagi pomiędzy poborem a zasilaniem wód podziemnych,
- Ochrona i podejmowanie działań naprawczych w celu eliminacji zanieczyszczeń powstałych w skutek działalności człowieka.

Cele zawarte w *Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica* uwzględniają założenia Planu Gospodarowania Wodami na obszarze dorzecza Wisły. W *POŚ* zawarto działania mające na celu poprawę stanu JCWP na terenie gminy.

PLANY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM POWODZIOWYM

Plany mają na celu powstrzymanie powodzi i ochronę przed powodzią. Zawierają także informacje dotyczące odpowiedniej organizacji w razie wystąpienia powodzi.

Wobec powyższego głównym celem PZRP jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, poprzez realizację działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń. Działania te prowadzić będą m.in. do obniżenia strat powodziowych.

W ramach Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym określono 3 cele główne, którym odpowiada 13 celów szczegółowych:

- zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego:
 - utrzymanie oraz zwiększenie istniejącej zdolności retencyjnej zlewni w regionie wodnym,
 - wyeliminowanie lub unikanie wzrostu zagospodarowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią,
 - określenie warunków możliwego zagospodarowania obszarów chronionych obwałowaniami,
 - unikanie wzrostu oraz określenie warunków zagospodarowania na obszarach o niskim (Q0,2%) prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi;
- obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego:
 - ograniczenie istniejącego zagrożenia powodziowego,
 - ograniczenie istniejącego zagospodarowania,
 - ograniczenie wrażliwości obiektów i społeczności na zagrożenie powodziowe;
- poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym:
 - doskonalenie prognozowania i ostrzegania o zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych,
 - doskonalenie skuteczności reagowania ludzi, firm i instytucji publicznych na powódź,
 - doskonalenie skuteczności odbudowy i powrotu do stanu sprzed powodzi,
 - wdrożenie i doskonalenie skuteczności analiz popowodziowych,
 - budowa instrumentów prawnych i finansowych zniechęcających lub skłaniających do określonych zachowań zwiększających bezpieczeństwo powodziowe,
 - budowa programów edukacyjnych poprawiających świadomość i wiedzę na temat źródeł zagrożenia i ryzyka powodziowego.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica jest spójny z Planami Zarządzania Ryzykiem Powodziowym, uwzględnia w swoich zapisach jego założenia. Według Map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego, dostępnych na stronie internetowej Informatycznego Systemu Osłony Kraju, na terenie gminy Damnica nie występuje obszar szczególnego zagrożenia powodzią od rzek. Zlokalizowany jest jednak obszar narażony na

niebezpieczeństwo powodzi wyznaczony we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego. Obszar ten nie stanowi podstawy do planowania polityki przestrzennej a wyznaczony został jedynie do wstępnego zidentyfikowania zagrożonego obszaru. Na terenie analizowanej jednostki zlokalizowany jest on wzdłuż rzeki Łupawy. W POŚ zaplanowano do realizacji zadania z zakresu poprawy systemu zarządzania ryzykiem w postaci wsparcia jednostek OSP, umożliwiając im w przypadku wystąpienia zagrożenia powodzi lub podtopień, skuteczniejszą reakcję i pomoc oraz przywrócenie do stanu sprzed wystąpienia zdarzenia.

AKTUALIZACJA PROGRAMU OCHRONY POWIETRZA DLA STREFY POMORSKIEJ, W KTÓREJ ZOSTAŁ PRZEKROCZONY POZIOM DOPUSZCZALNY PYŁU ZAWIESZONEGO PM10 ORAZ POZIOM DOCELOWY BENZO(A)PIRENU ORAZ PROGRAM OCHRONY POWIETRZA DLA STREFY POMORSKIEJ NA LATA 2015-2020 Z PESPEKTYWĄ NA LATA NASTĘPNE OKREŚLONY ZE WZGLĘDU NA PRZEKROCZENIA DOPUSZCZALNEGO POZIOMU ZANIECZYSZCZENIA POWIETRZA PYŁEM PM2,5

Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla strefy pomorskiej, w której został przekroczony poziom dopuszczalny pyłu zawieszonego PM10 oraz poziom docelowy benzo(a)pirenu określona została Uchwałą Nr 353/XXXIII/17 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 marca 2017 roku, w związku z utrzymującą się klasyfikacją strefy pomorskiej w zakresie dwóch zanieczyszczeń powietrza: pyłu zawieszonego PM10 oraz zawartego w nim benzo(a)pirenu w klasie C ze względu na przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 i poziomu docelowego benzo(a)pirenu.

Program ochrony powietrza dla strefy pomorskiej na lata 2015-2020 z pespektywą na lata następne określony został Uchwałą Nr 158/XIII/15 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 października 2015 roku ze względu na przekroczenia dopuszczalnego poziomu zanieczyszczenia powietrza pyłem PM2,5.

Głównym celem sporządzenia i wdrożenia Programów Ochrony Powietrza jest przywrócenie naruszonych standardów jakości powietrza, a przez to poprawa warunków życia mieszkańców, podwyższenie standardów cywilizacyjnych oraz lepsza jakość życia w strefie. Powyższe Programy Ochrony Powietrza wpływają na poprawę jakości powietrza i zwracają uwagę na przekroczenie poziomów dopuszczalnych i docelowych różnych substancji w województwie. Powyższe dokumenty wyznaczają zadania dla gmin, które uwzględniono także w założeniach realizacji *Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica*. W związku z tym programy są ze sobą spójne.

PROJEKT STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO DO 2030 ROKU

Projekt Strategii przyjęty został Uchwałą Nr 99/118/20 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 31.01.2020 r.

Cel strategiczne i operacyjne przedstawiono poniżej:

1. Trwałe bezpieczeństwo:
 - 1.1. Bezpieczeństwo środowiskowe;
 - 1.2. Bezpieczeństwo energetyczne;
 - 1.3. Bezpieczeństwo zdrowotne.
2. Otwarta wspólnota regionalna:
 - 2.1. Fundamenty edukacji;
 - 2.2. Wrażliwość społeczna;
 - 2.3. Kapitał społeczny;
 - 2.4. Mobilność.
3. Odporna gospodarka:
 - 3.1. Pozycja międzynarodowa;
 - 3.2. Zasoby pracy;
 - 3.3. Oferta czasu wolnego;
 - 3.4. Integracja z globalnym systemem transportowym.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica wpisuje się w cel strategiczny: Trwałe bezpieczeństwo i jego cel operacyjny Bezpieczeństwo środowiskowe. W swoich założeniach dąży do zrównoważonego rozwoju gminy i zachowania walorów przyrodniczych tego terenu. W związku z tym oba te dokumenty są ze sobą zgodne.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO NA LATA 2018-2021
Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2025**

Program Ochrony Środowiska przyjęty został 26 lutego 2018 r., Uchwałą Nr 461/XLIII/18 przez Sejmik Województwa Pomorskiego. Jest to dokument, który realizuje krajową politykę ochrony środowiska na szczeblu wojewódzkim zgodnie z dokumentami strategicznymi i programowymi oraz stanowi podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem na obszarze województwa.

W dokumencie określono następujące cele w podziale na poszczególne obszary interwencji:

- Klimat i jakość powietrza:
 - CEL I: Poprawa stanu jakości powietrza.
- Zagrożenia hałasem:
 - CEL II: Poprawa klimatu akustycznego.
- Pola elektromagnetyczne:
 - CEL III: Utrzymanie dotychczasowego stanu braku zagrożeń ponadnormatywnym promieniowaniem elektromagnetycznym.
- Gospodarowanie wodami:

- CEL IV: Czyste wody i bezpieczeństwo przeciwpowodziowe.
- Gospodarka wodno-ściekowa:
 - CEL V: Racjonalna gospodarka wodno – ściekowa.
- Zasoby geologiczne:
 - CEL VI: Optymalizacja i racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin ze złóż.
- Gleby:
 - CEL VII: Przywrócenie i utrzymanie dobrego stanu gleb.
- Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów:
 - CEL VIII: Racjonalna gospodarka odpadami.
- Zasoby przyrodnicze:
 - CEL IX: Ochrona krajobrazu i różnorodności biologicznej.
- Zagrożenia poważnymi awariami:
 - CEL X: Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych dla ludzi i środowiska oraz minimalizacja ich skutków.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica jest zgodny ze wszystkimi obszarami interwencji wskazanymi w Wojewódzkim Programie Ochrony Środowiska. Realizacja założeń dokumentu przyczyni się do osiągnięcia celów wyznaczonych w ich ramach. Ponadto przy opracowywaniu niniejszego dokumentu uwzględniono założenia dokumentu sporządzonego na szczeblu wojewódzkim.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO 2030

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030 został uchwalony przez Sejmik Województwa Pomorskiego Uchwałą nr 318/XXX/16 z dnia 29 grudnia 2016 r., *w sprawie uchwalenia nowego planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego oraz stanowiącego jego część planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego Trójmiasta.*

Dokument określa cele i kierunki rozwoju regionu, wskazuje szczegółowe zasady organizacji przestrzennej województwa oraz formułuje kierunki polityki przestrzennej. Stanowi element systemu planowania przestrzennego i pełni w nim funkcję koordynacyjną między planowaniem krajowym a planowaniem lokalnym.

Celem polityki przestrzennej zagospodarowania województwa, w który wpisuje się *Program Ochrony Środowiska* jest przede wszystkim cel: C.3. Zachowane zasoby i walory środowiska. Zaplanowane do realizacji zadania mają na celu zrównoważony rozwój gminy uwzględniający ochronę i poprawę jakości stanu środowiska na tym terenie. Zapisy zawarte w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030* zostały uwzględnione przy opracowywaniu *Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica*.

PLAN GOSPODARKI ODPADAMI DLA WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO 2022

Najnowsza aktualizacja dokumentu została przyjęta Uchwałą Nr 56/V/19 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 28 stycznia 2020 roku i uwzględnia działania mające na celu utworzenie nowoczesnego i skutecznego systemu gospodarki odpadami zgodnie z Krajowym Planem Gospodarki Odpadami 2022.

Cele w zakresie gospodarki odpadami w województwie pomorskim opracowane zostały zgodnie z KPGO 2022 i obowiązującymi przepisami prawnymi, w podziale na poszczególne grupy odpadów. Termin realizacji przyjętych celów określono na lata 2017-2022, w dłuższej perspektywie (2023-2030) przewiduje się kontynuację realizacji celów krótkoterminowych. Uwzględniają one hierarchię postępowania z odpadami, tj. zapobieganie powstawaniu odpadów, przygotowanie do ponownego użycia, recykling, inne procesy odzysku, unieszkodliwianie.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica jest spójny z założeniami Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2022, ponieważ przedstawione dokumenty wywierają bardzo istotny wpływ na poprawę stanu środowiska oraz jego jakość. W Programie Ochrony Środowiska określono obszar interwencji i kierunki w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami na terenie gminy Damnica, co również przyczyni się do prawidłowego postępowania z odpadami i poprawy jakości środowiska na tym obszarze.

PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST DLA TERENU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Program przyjęty został Uchwałą Nr 1283/172/08 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 23 grudnia 2008 roku. Celem nadrzędnym programu jest wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców województwa spowodowanych azbestem oraz likwidacja negatywnego oddziaływania azbestu na środowisko.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica jest spójny z Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa pomorskiego, gdyż w swoich działaniach uwzględnia konieczność usunięcia odpadów wyrobów azbestowych i zawierających azbest, które znajdują się na terenie gminy Damnica.

STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO POWIATU SŁUPSKIEGO NA LATA 2012-2022

Strategia przyjęta została Uchwałą Nr XXX/326/2014 Rady Powiatu słupskiego z dnia 1 kwietnia 2014 r.

Wizja powiatu określona w dokumencie brzmi: Powiat Słupski – centrum życia kulturalnego, społecznego i gospodarczego Pomorza, przyjazny mieszkańcom i inwestorom, sprzyjający

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

aktywizacji zawodowej mieszkańców oraz rozwojowi małej i średniej przedsiębiorczości, kultury i usług rekreacyjno-turystycznych. To powiat z rozwijającą się infrastrukturą techniczną i społeczną, bezpieczny i ekologiczny obszar rozwoju gospodarczego, na terenie którego stosowane są zasady zrównoważonego rozwoju we wszystkich aspektach życia.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica wpisuje się w następujące wyznaczone w Strategii obszary priorytetowe i określone w ich ramach cele szczegółowe:

— Infrastruktura:

- 2.1. Budować i modernizować infrastrukturę drogową wraz z jej najbliższym otoczeniem oraz umożliwiać rozwój infrastruktury przewozów pasażerskich,

— Przestrzeń:

- 4.3. Stworzyć warunki do wykorzystania istniejących i tworzenia nowych obszarów chronionych dla zwiększenia potencjału zasobów przyrodniczych sprzyjających rozwojowi turystyki,

— Ekologia:

- 5.1. Poprawa jakości ochrony środowiska na terenie powiatu słupskiego,
- 5.2. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu,
- 5.3. Ochrona dolin rzecznych dla zachowanie cennych walorów przyrodniczych sprzyjających rozwojowi turystyki.

Wobec powyższego oba dokumenty są ze sobą spójne.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU SŁUPSKIEGO NA LATA 2020-2023
Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2027**

Program uchwalony został Uchwałą Nr XIX/188/2020 Rady Powiatu słupskiego z dnia 30 czerwca 2020 r.

W ramach Programu wyznaczono następujące cele w zależności od obszaru interwencji:

I. Ochrona klimatu i jakości powietrza:

Poprawa jakości powietrza do osiągnięcia poziomów wymaganych przepisami prawa, spełnianie standardów emisyjnych z instalacji oraz promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

II. Zagrożenia hałasem:

Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców powiatu ponadnormatywnym hałasem, zwłaszcza emitowanym przez środki transportu drogowego.

III. Pola elektromagnetyczne:

Stała kontrola potencjalnych źródeł pól elektromagnetycznych.

IV. Gospodarowanie wodami:

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

- System zrównoważonego gospodarowania wodami powierzchniowymi i podziemnymi, umożliwiający zaspokojenie uzasadnionych potrzeb wodnych regionu przy osiągnięciu i utrzymaniu co najmniej dobrego stanu wód.
- V. Gospodarka wodno-ściekowa:
Bieżąca modernizacja infrastruktury związanej z gospodarką wodno –ściekową
- VI. Zasoby geologiczne:
Zrównoważona gospodarka zasobami surowców naturalnych.
- VII. Gleby:
Racjonalna gospodarka zasobami glebowymi.
- VIII. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów:
Zbudowanie systemu zgodnego z hierarchią postępowania z odpadami, w której priorytetem jest zapobieganie powstawaniu odpadów, a następnie przygotowanie do ponownego użycia, recykling i inne metody odzysku oraz wdrożenie modelu gospodarowania odpadami komunalnymi opartego na ich selektywnym zbieraniu i termicznym przekształcaniu pozostałych odpadów palnych z odzyskiem energii.
- IX. Zasoby przyrodnicze:
Zachowanie, odtworzenie i zrównoważone użytkowanie bioróżnorodności i georóżnorodności oraz ochrona krajobrazu.
- X. Zagrożenia poważnymi awariami:
Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków.

W Programie Ochrony Środowiska dla powiatu słupskiego uwzględniono cele mające na celu utrzymanie aktualnego stanu, a w przypadku negatywnych zmian, doprowadzenie do poprawy stanu środowiska. Przy opracowywaniu gminnego *Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica*, wzięto pod uwagę założenia Programu Powiatowego. Wobec powyższego dokumenty są ze sobą spójne i mają na celu zarządzanie środowiskiem i jego ochronę na obszarze ich obowiązywania.

PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST DLA POWIATU SŁUPSKIEGO. AKTUALIZACJA

Obecnie obowiązujący dokument przyjęty został Uchwałą Nr 22/2018 Zarządu Powiatu Słupskiego z dnia 8 marca 2018 roku. Powyższy dokument szczegółowo definiuje problem azbestu na terenie gminy, przybliża jego zagrożenia oraz podaje propozycje jego rozwiązania. Głównym celem Programu jest doprowadzenie do stopniowej eliminacji wyrobów zawierających azbest z terenu powiatu oraz ich bezpieczne składowanie i prawidłowe unieszkodliwianie.

Założenia *Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica* są zgodne z założeniami Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Powiatu Słupskiego, a ich realizacja wpłynie na poprawę stanu przyrody w powiecie. W związku z powyższym oba dokumenty są ze sobą spójne.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY DAMNICA NA LATA 2016-2022

Strategia przyjęta została Uchwałą nr XIX/117/16 Rady Gminy Damnica z dnia 17 marca 2016 r.

Wizja gminy Damnica brzmi następująco: *Gmina Damnica w roku 2025 to miejsce przyjazne dla mieszkańców i turystów pełne spokoju, piękna oraz naturalności. Mieszkańcy żyją w zdrowiu i dobrobycie, znajdują dobrze płatną pracę, wypoczynek, profesjonalne usługi. Wpływa to na trwały wzrost gospodarczy oraz atrakcyjność turystyczną regionu.*

Strategia wyznacza następujące obszary rozwoju i określone w ich ramach cele strategiczne:

— Obszar społeczny:

Cel strategiczny: Budowanie kapitału społecznego i zwiększenie aktywności mieszkańców Gminy Damnica,

— Obszar gospodarczy:

Cel strategiczny: Rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej potencjał ekologiczny, turystyczny i rolniczy Gminy,

— Obszar przestrzeń:

Cel strategiczny: Poprawa infrastruktury technicznej, drogowej i społecznej.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica. wpisuje się przede wszystkim w Obszar przestrzeń i cel strategiczny: Poprawa infrastruktury technicznej, drogowej i społecznej. Do celów operacyjnych powyższych obszarze należą m.in. budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury, kształtowanie, ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych oraz wykorzystanie i promowanie OZE. Realizacja *Programu Ochrony Środowiska* wpłynie nie tylko na poprawę stanu środowiska przyrodniczego na terenie gminy, ale będzie miała dodatkowo pozytywny wpływ na jej rozwój oraz wparcie infrastruktury technicznej przyjaznej środowisku. Wobec powyższego oba dokumenty są ze sobą zgodne.

ZAŁOŻENIA DO PLANU ZAOPATRZENIA W CIEPŁO, ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ I PALIWA GAZOWE GMINY DAMNICA

Dokument ten analizuje aktualne potrzeby energetyczne, wymienia sposoby ich zaspokajania oraz wskazuje na potencjalne źródła pokrycia zapotrzebowania energii do 2027 roku na terenie gminy, jednocześnie uwzględniając jej planowany rozwój. Ukazane są

w nim również możliwości wykorzystania istniejących nadwyżek i lokalnych zasobów paliw i energii oraz możliwość stosowania środków poprawy efektywności energetycznej.

Program Ochrony Środowiska jest zgodny z Załoženiami planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Damnica. Realizacja dokumentów przyczynia się do poprawy bezpieczeństwa energetycznego i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, poprawiając stan powietrza atmosferycznego.

GMINNY PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST DLA GMINY DAMNICA

Powyższy dokument szczegółowo definiuje problem azbestu na terenie gminy, przybliża jego zagrożenia oraz podaje propozycje jego rozwiązania. Nadrzędnym celem jest usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Damnica.

Założenia *Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica* są zgodne z założeniami Gminnego programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Damnica, a ich realizacja wpłynie na poprawę stanu przyrody w gminie. W związku z powyższym oba dokumenty są ze sobą spójne.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY DAMNICA I MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY DAMNICA

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Damnica określa politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego.

Przedsięwzięcia planowane w *Programie Ochrony Środowiska* są spójne ze założeniami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i określonymi w nim kierunkami dotyczącymi rozwoju i zagospodarowania przestrzennego gminy Damnica, szczególności z zakresu ochrony środowiska przyrodniczego. Wobec powyższego należy stwierdzić, że *Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica* jest spójny ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Damnica.

Ponadto *POŚ* jest zgodny z regulacjami zapisanymi w obowiązujących, uchwalonych na terenie gminy Damnica Miejskowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego.

3. Ocena stanu środowiska

3.1 Charakterystyka gminy

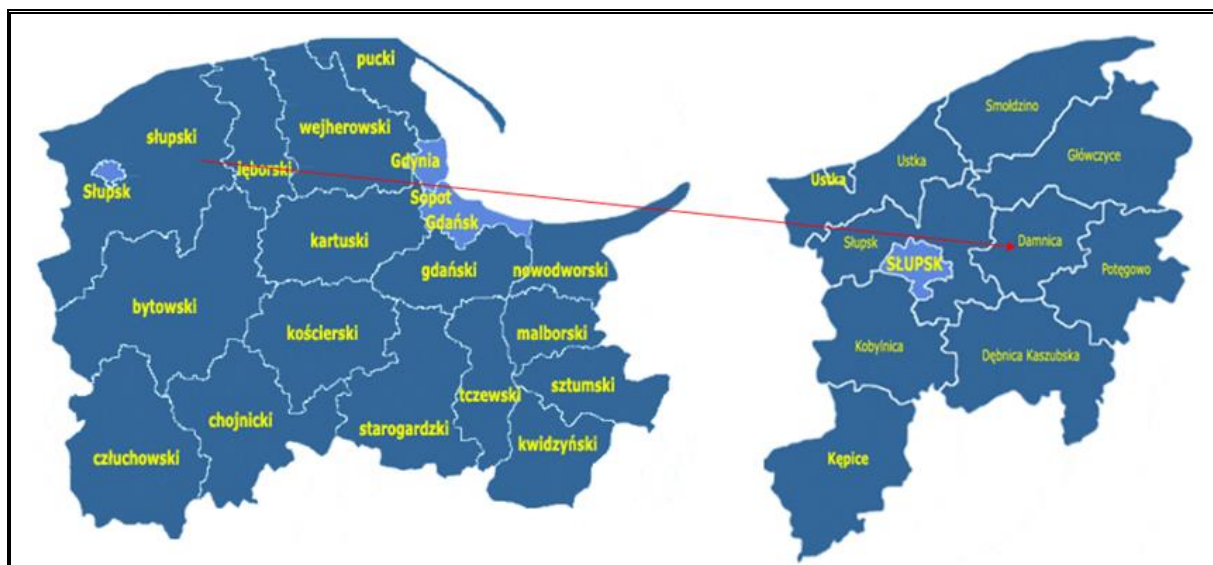
3.1.1 Położenie administracyjne i geograficzne

Gmina Damnica to gmina wiejska położona w północno-zachodniej części województwa pomorskiego, w powiecie słupskim, w niedalekiej odległości od miasta Słupsk i graniczy z następującymi jednostkami terytorialnymi:

- gminą Głównicyce (od północy),
- gminą Potęgowo (od wschodu),
- gminą Dębica Kaszubska (od południa),
- gminą Słupsk (od zachodu).

Gminę Damnica tworzy 18 sołectw: Bięcino, Bobrowniki, Budy, Damnica, Damno, Dąbrówka, Domaradz, Karżniczka, Łebień, Łojewo, Mianowice, Sąborze, stara Dąbrowa, Strzyżno, Świecichowo, Światały, Wielogłowy, Zagórzycza.

Rysunek 2. Położenie Gminy Damnica na tle powiatu słupskiego i województwa pomorskiego

Źródło: <http://www.gminy.pl/>

Położenie gminy według podziału fizycznogeograficznego Polski wg Kondrackiego, przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 2. Położenie Gminy Damnica

Gmina Damnica	
Prowincja	Niż Środkowoeuropejski
Podprowincja	Pobrzeże Południowobałtyckie
Makroregion	Pobrzeże Koszalińskie
Mezoregion	Wysoczyzna Damnicka

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://geologia.pgi.gov.pl>

Mezoregion Wysoczyzna Damnicka – mezoregion w obrębie Pobrzeża Koszalińskiego. Obszar ten jest oddzielony od Równiny Sławieńskiej doliną rzeki Słupia (od zachodu), od Wysoczyzny Żarnowieckiej doliną Łeby (od wschodu), od północy ograniczony Wybrzeżem Słowińskim, na południu zaś przechodzący w Wysoczyznę Polanowską. Ukształtowanie terenu mezoregionu Wysoczyzna Damnicka jest faliste, a średnia wysokość wynosi 70 m.n.p.m.

3.1.2 Zagospodarowanie przestrzenne gminy

Powierzchnia gminy Damnica wynosi 16 766 ha. Zgodnie z danymi GUS największy udział procentowy w powierzchni gminy stanowią użytki rolne (64,70%) oraz grunty leśne i tereny zadrzewione i zakrzewione (30,41%). Ogólna powierzchnia lądowa gminy wynosi 16 667 ha, co stanowi 99,41% powierzchni całkowitej. Resztę obszaru stanowią grunty pod wodami.

Tabela 3. Struktura zagospodarowania gruntów gminy Damnica

Rodzaje gruntów	Powierzchnia [ha]	Udział [%]
Użytki rolne, w tym:	10 847	64,70
Grunty orne	9 554	56,98
Sady	23	0,14
Łąki trwałe	403	2,40
Pastwiska trwałe	667	3,98
Grunty rolne zabudowane	163	0,97
Grunty pod stawami	3	0,02
Grunty pod rowami	34	0,20
Lasy oraz grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, w tym:	5 098	30,41
Lasy	5 058	30,17
Grunty zadrzewione i zakrzewione	40	0,24
Grunty pod wodami	99	0,59
Grunty zabudowane i zurbanizowane	570	3,40
Grunty rolne - nieużytki	120	0,71
Użytki ekologiczne	28	0,17
Tereny różne	4	0,02

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Rodzaje gruntów	Powierzchnia [ha]	Udział [%]
Razem	16 766	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

3.1.3 Demografia

W 2019 r. liczba mieszkańców gminy Damnica wynosiła 5 942 osób, z czego większość stanowiły kobiety – 50,17%. W latach 2015-2019 liczba mieszkańców zmniejszyła się o 238 osób. Liczba mężczyzn zmalała o 114 osób, a liczba kobiet o 124 osób. Poniższa tabela prezentuje szczegółowe dane na temat liczby ludności z podziałem na płeć na terenie gminy Damnica w latach 2015-2019.

Tabela 4. Liczba ludności z podziałem na płeć na terenie gminy Damnica w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
Ogółem	6 180	6 125	6 014	5 946	5 942
Mężczyźni	3 075	3 053	2 987	2 946	2 961
Kobiety	3 105	3 072	3 027	3 000	2 981

Źródło: Dane z ewidencji ludności Urzędu Gminy Damnica

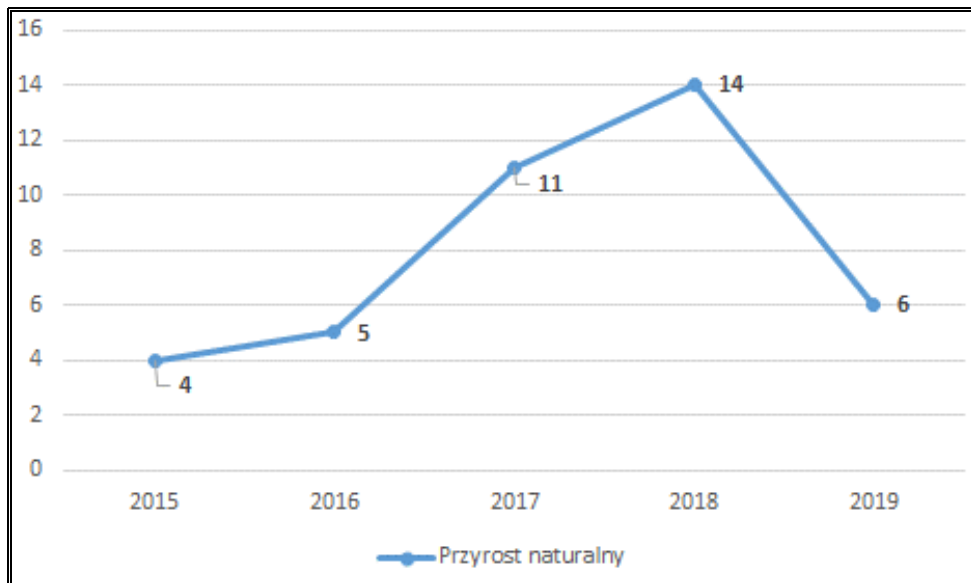
Na terenie gminy Damnica, w badanym okresie występował dodatni przyrost naturalny ludności ogółem, co jest pozytywnym zjawiskiem, świadczącym o większej liczbie urodzeń żywych, niż zgonów. W roku 2015 i 2019 przyrost naturalny z wyszczególnieniem mężczyzn był ujemny, co oznacza, że w tych latach liczba zgonów wśród mężczyzn była większa, niż urodzeń. Szczegółowe dane na ten temat prezentuje poniższa tabela i wykres.

Tabela 5. Ruch naturalny na terenie gminy Damnica w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	J. m.	2015	2016	2017	2018	2019
Urodzenia						
Ogółem	osoba	52	69	69	66	65
Mężczyźni	osoba	26	36	38	36	33
Kobiety	osoba	26	28	31	30	32
Zgony						
Ogółem	osoba	48	59	58	52	59
Mężczyźni	osoba	29	34	34	30	34
Kobiety	osoba	19	25	24	22	25
Przyrost naturalny						
Ogółem	osoba	4	5	11	14	6
Mężczyźni	osoba	-3	2	4	6	-1
Kobiety	osoba	7	3	7	8	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Wykres 1. Przyrost naturalny na terenie gminy Damnica w latach 2015-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

MIGRACJE

Przez migracje rozumie się stałą lub czasową zmianę miejsca pobytu. Saldo migracji ma istotny wpływ na wysokość populacji danego obszaru. Na terenie gminy Damnica w latach 2015-2019 liczba zameldowań uległa wahaniom. Najniższy poziom zameldowań miał miejsce w 2017 roku, a najwyższy w 2016 roku. Liczba wymeldowań również wahała się i przewyższyła liczbę zameldowań we wszystkich badanych latach. Szczegółowe dane dotyczące salda migracji na terenie gminy Damnica przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 6. Migracje na terenie gminy Damnica wg typu i kierunku

Wyszczególnienie	2015 ¹	2016	2017	2018	2019
zameldowania ogółem	57	62	52	55	55
mężczyźni	26	28	24	30	25
Kobiety	31	34	28	25	30
wymeldowania ogółem	103	112	128	121	105
mężczyźni	47	54	52	57	59
Kobiety	56	58	76	64	46
saldo migracji	-46	-50	-76	-66	-50

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

3.1.4 Gospodarka

Według danych GUS na terenie gminy Damnica w 2019 roku zarejestrowanych było 360 podmiotów gospodarczych, z czego 339 tj. 94,17% funkcjonowało w sektorze prywatnym, a 18, tj. 5% w sektorze publicznym. Liczba podmiotów gospodarczych ogółem w latach

¹ W 2015 roku dane dotyczą wyłącznie migracji wewnętrznych

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

2015 -2019 zwiększyła się o 22 działalności. W analizowanym okresie, w sektorze publicznym liczba podmiotów zmniejszyła się o 6, a w sektorze prywatnym wzrosła o 25. Strukturę działalności gospodarczej prowadzonej na terenie gminy, zarówno w sektorze publicznym jak i prywatnym prezentuje tabela poniżej.

Tabela 7. Struktura działalności gospodarczej według sektorów na terenie gminy Damnica w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019
podmioty gospodarki narodowej					
Ogółem	338	336	352	359	360
sektor publiczny					
Ogółem	24	24	19	19	18
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	17	17	12	12	11
sektor prywatny					
Ogółem	314	312	333	339	339
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	244	242	263	271	272
spółki handlowe	20	19	18	17	17
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	9	9	9	8	8
Fundacje	1	1	1	1	1
stowarzyszenia i organizacje społeczne	19	18	19	17	17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Ogółem największy wzrost w latach 2015-2019 odnotowała sekcja F powiązana z budownictwem. Liczba podmiotów w tej sekcji zwiększyła się o 23 podmioty. Poniższa tabela oraz wykresy przedstawiają szczegółowe dane dotyczące podziału i liczby podmiotów gospodarczych w gminie Damnica w latach 2015-2019.

Tabela 8. Podział i liczba podmiotów gospodarczych w gminie Damnica w latach 2015-2019

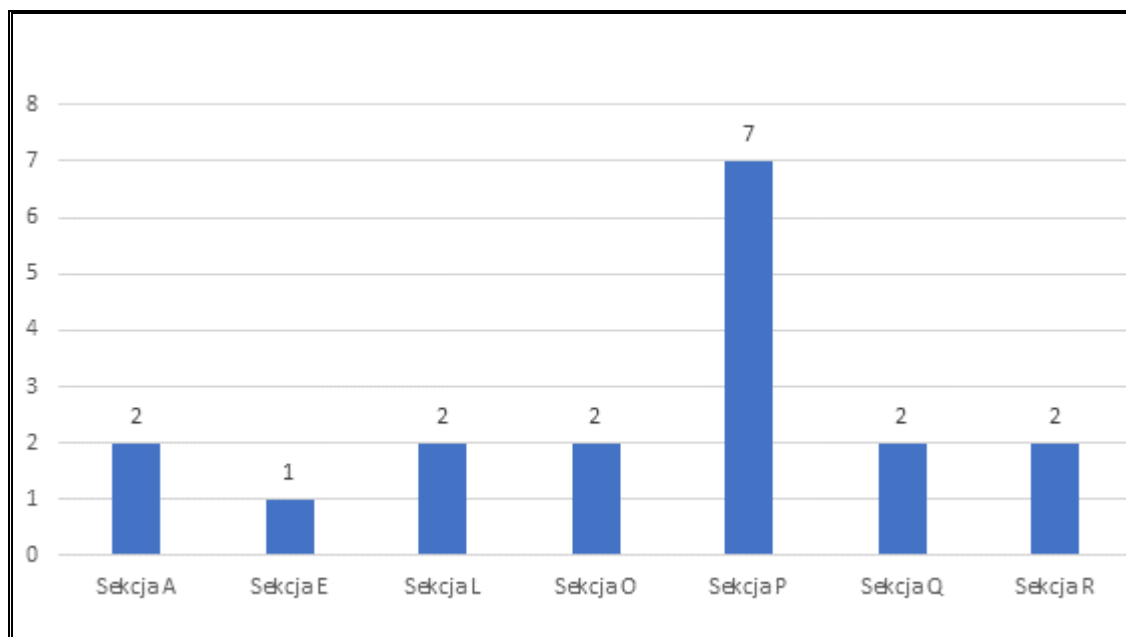
Wyszczególnienie	Jednostka	2015	2016	2017	2018	2019
Sektor publiczny						
Sekcja A	Podmiot	2	2	2	2	2
Sekcja E	Podmiot	1	1	1	1	1
Sekcja L	Podmiot	2	2	2	2	2
Sekcja O	Podmiot	2	2	2	2	2
Sekcja P	Podmiot	13	13	8	8	7
Sekcja Q	Podmiot	2	2	2	2	2
Sekcja R	Podmiot	2	2	2	2	2
Sektor prywatny						
Sekcja A	Podmiot	25	28	27	28	29

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Wyszczególnienie	Jednostka	2015	2016	2017	2018	2019
Sekcja C	Podmiot	32	34	35	35	37
Sekcja F	Podmiot	46	46	57	64	69
Sekcja G	Podmiot	79	78	76	74	67
Sekcja H	Podmiot	20	18	23	23	25
Sekcja I	Podmiot	7	7	10	10	11
Sekcja J	Podmiot	2	1	2	3	3
Sekcja K	Podmiot	5	5	3	3	4
Sekcja L	Podmiot	8	10	11	10	10
Sekcja M	Podmiot	24	22	19	19	19
Sekcja N	Podmiot	8	8	10	11	8
Sekcja O	Podmiot	5	5	5	1	1
Sekcja P	Podmiot	3	5	7	6	5
Sekcja Q	Podmiot	8	8	8	7	7
Sekcja R	Podmiot	11	9	11	12	11
Sekcje S i T	Podmiot	31	27	28	32	32

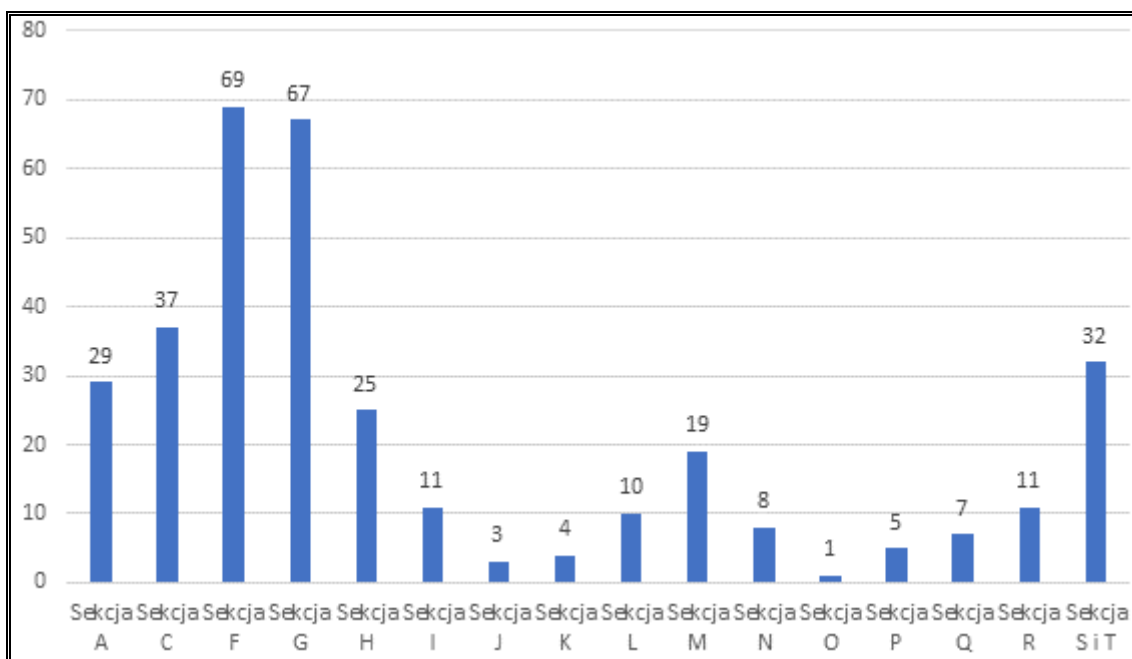
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Wykres 2. Liczba podmiotów gospodarczych (wg sekcji PKD) w sektorze publicznym w roku 2019 w gminie Damnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Wykres 3. Liczba podmiotów gospodarczych (wg sekcji PKD) w sektorze prywatnym w roku 2019 w Gminie Damnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Działalność gospodarcza prowadzona w sektorze publicznym na terenie gminy koncentruje się na sekcji P (edukacja). W sektorze prywatnym natomiast wyróżnia się sekcji F (budownictwo) oraz sekcji G powiązanej z handlem hurtowym i detalicznym, następnie sekcja C (przetwórstwo przemysłowe), sekcja S i T (pozostała działalność usługowa).

Legenda:

A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
B	Górnictwo i wydobywanie
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa Wody: gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierająca
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
P	Edukacja

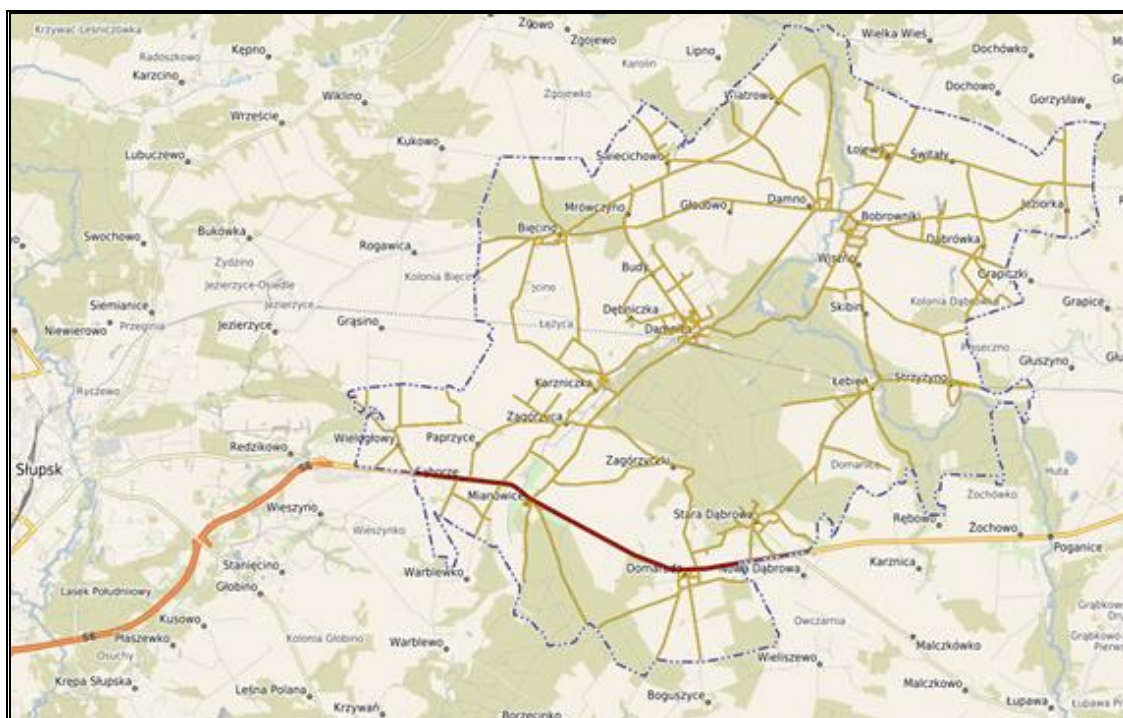
**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S	Pozostała działalność usługowa
T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

3.1.5 Infrastruktura drogowa i transport

Przez obszar gminy Damnica przebiega: droga krajowa nr 6, drogi powiatowe oraz drogi gminne. Stan dróg gminnych i powiatowych na terenie gminy określa się jako dobry, lecz wymagający poprawy, większa część dróg potrzebuje przebudowania lub okresowych napraw bądź uzupełnień, co wpływa na utrudnienia w poruszaniu się oraz dostępie do ośrodków miejskich i lokalnych.

Rysunek 3. Sieć dróg na terenie gminy Damnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://damnica.e-mapa.net/>

Przez gminę Damnica przebiega również linia kolejowa nr 202, która łączy Gdańsk ze Stargardem Szczecińskim na trasie Gdynia, Lębork, Słupsk, Koszalin, Białogard, Świdwin oraz Łobez. Występująca tu linia jest jednotorowa i zelektryfikowana, a oprócz stacji pasażerskiej znajduje się również stacja towarowa oraz przystanek kolejowy w Strzyżnie Słupskim. Mieszkańcy gminy Damnica mogą skorzystać także z publicznego transportu zbiorowego realizowanego. Na terenie gminy Damnica występuje zbyt mała częstotliwość kursowania pociągów i autobusów. W gminie znajdują się dwie miejscowości (Jezioro i Głodowo) będące wykluczone komunikacyjnie. Ponadto, Wiatrowo oraz Łebień zostały

pozbawione połączenia ze Słupskiem, co negatywnie wpływa na możliwości dojazdu mieszkańców zarówno do szkół średnich, jak również miejsc pracy.

3.1.6 Zaopatrzenie w ciepło, gaz, energię elektryczną

ZAOPATRZENIE W CIEPŁO

Gmina Damnica nie posiada scentralizowanego systemu zaopatrzenia w ciepło. Na obszarze tym występuje kilka kotłowni lokalnych zaopatrzących w ciepło więcej niż jeden budynek, lecz głównym źródłem ciepła są kotłownie indywidualne, w których najczęściej wykorzystywanym źródłem ciepła są kotły rusztowe na paliwa stałe. W gospodarstwach domowych wykorzystuje się najczęściej drewno oraz węgiel kamienny. W budynkach gospodarczych głównie wykorzystywany jest węgiel kamienny. Na terenie gminy Damnica instalacje wytwarzające ciepło z gazu płynnego lub oleju opałowego występują sporadycznie.

Źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Damnica do 2020 roku

ZAOPATRZENIE W GAZ ZIEMNY

Gmina Damnica nie należy do gmin zgazyfikowanych. Przez jej teren przebiega jednak sieć przesyłowa, czyli sieć wysokiego ciśnienia o długości 19 413 m. Brak jest natomiast sieci dystrybucyjnej.

Tabela 9. Długość sieci gazowej przesyłowej na terenie gminy Damnica w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2015	2016	2017	2018	2019
Długość czynnej sieci przesyłowej	m	19 413	19 413	19 413	19 413	19 413

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Na terenie gminy Damnica prowadzona jest gazyfikacja, obejmująca trzy części: Wielogłowy, Sąborze oraz Damnicę. W 2019 roku powstał pierwszy odcinek sieci gazowniczej na terenie gminy od Strefy w Redzikowie do miejscowości Wielogłowy, w której według dostępnych danych są już odbiorcy gazu. Planowane jest również wykonanie sieci do zakładu produkcyjnego w Sąborzu, a także dodatkowe 200 m sieci. Największą inwestycją stanowi jednak gazyfikacja terenu gminy do miejscowości Damnica. Projekt jest obecnie na etapie decyzji o przyznaniu dofinansowania na to przedsięwzięcie.

Źródło: <http://damnica.pl/>

ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ

Przez teren gminy Damnica przebiega linia elektroenergetyczna najwyższych napięć o natężeniu 400KV, relacji Żarnowiec – Słupsk. Gmina zasilana jest poprzez główne punkty zasilania (GPZ) znajdujące się poza jej granicami, jak również poprzez linie średniego napięcia. Przez gminę przebiega także linia wysokiego napięcia o natężeniu 110kV relacji Darżyno – Słupsk Hubalczyków. Linia ta stanowi element zaopatrzenia w energię elektryczną

również sąsiednich gmin. Ponadto na terenie gminy znajdują się stacje transformatorowe oraz linie niskiego napięcia. Stan sieci oraz urządzeń elektroenergetycznych oceniany jest jako dobry.

Źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Damnica do 2020 roku

3.1.7 Odnawialne źródła energii

Możliwość eksploatacji i rozwój ekologicznych źródeł energii jest szansą na zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego, a także stwarza możliwość poprawy zaopatrzenia energetycznego terenów o słabo rozwiniętej infrastrukturze energetycznej. Powstawanie nowych inwestycji w zakresie odnawialnych źródeł energii (OZE) przyczynia się do redukcji emisji CO₂ oraz wpływa na oszczędność energii i zwiększenie efektywności energetycznej. Montaż tego typu urządzeń wiąże się z dość wysokimi nakładami na etapie inwestycyjnym, natomiast w fazie eksploatacji pozwala na duże oszczędności w opłatach za energię w porównaniu do powszechnie stosowanych źródeł ciepła opalanych węglem, olejem czy gazem.

Odnawialne źródła energii to takie, których używanie nie wiąże się z długotrwałym ich deficytem. Do najbardziej znanych i wykorzystywanych źródeł energii odnawialnych należą: biomasa, energia wiatru, energia słoneczna, energia wody. W gminie Damnica występują obecnie znaczne zasoby energii odnawialnej, którą można przetworzyć na ciepło lub energię elektryczną takie jak: drewno, słoma, wiatr, energia słoneczna, odpady pochodzenia roślinnego i zwierzęcego do przetworzenia na biogaz rolniczy, jednak na terenie gminy nie występują obecnie większe źródła wytwarzające energię ze źródeł odnawialnych (OZE).

3.1.7.1 Energia wiatru

Energia wiatru należy do odnawialnych źródeł energii, nie jest jednak dla środowiska neutralna. W praktyce, bowiem elektrownie wiatrowe mogą wywierać negatywny wpływ na otoczenie – ludzi, ptaki oraz krajobraz. Problemem jest, np. wytwarzany przez turbiny wiatrowe monotonny, stały hałas o niskim natężeniu, który niekorzystnie oddziałuje na psychikę człowieka. Innym ujemnym aspektem jest wpływ elektrowni na ptaki. Nie można też zapomnieć o ujemnym wpływie farm na krajobraz, zajmują one duże powierzchnie i zlokalizowane są często w rejonach turystycznych lub nadmorskich, co zniechęca część osób do odwiedzenia takich miejsc. Instalacje wiatrowe utrudniają także rozchodzenie się fal radiowych.

Z uwagi na uwarunkowania prawne, przyrodnicze, krajobrazowe i sozologiczne, należy uznać za wyłączone dla lokalizacji elektrowni wiatrowych następujące obszary:

- wszystkie tereny objęte formami ochrony przyrody,
- projektowane obszary ochronne, w tym zwłaszcza obszary wytypowane w ramach

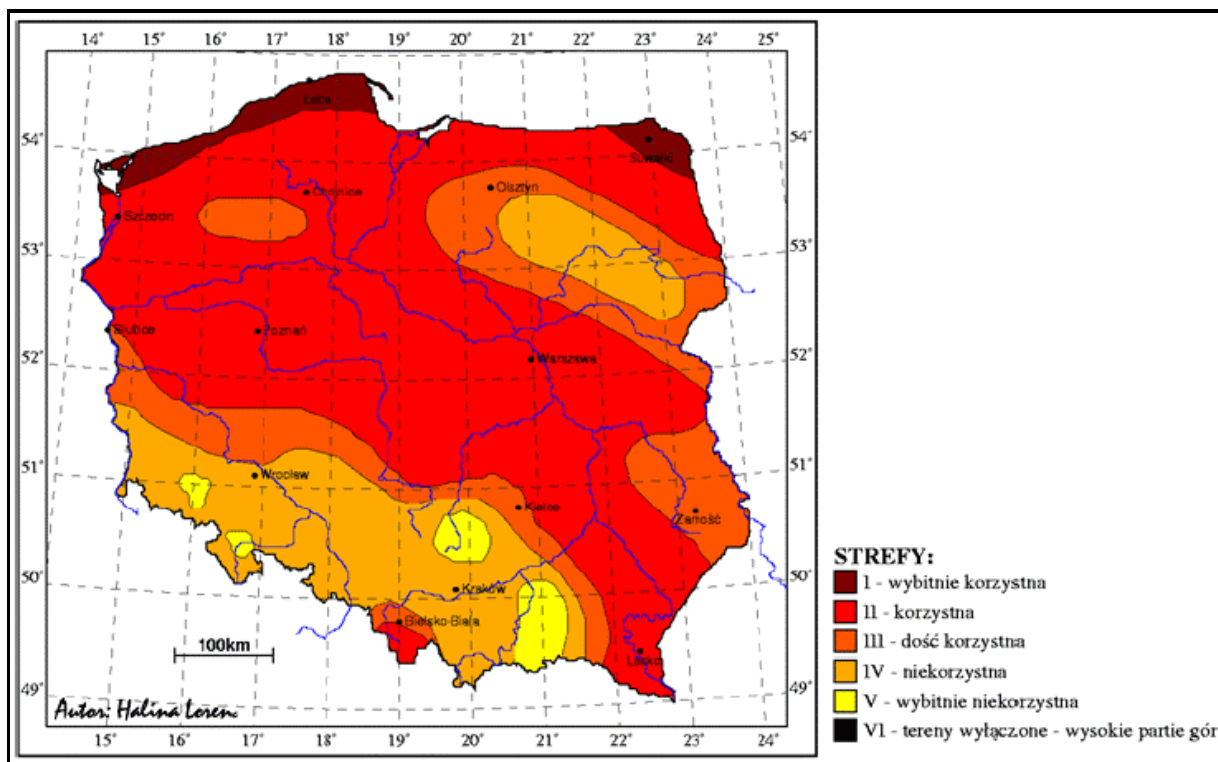
tworzenia Europejskiej Sieci Obszarów Chronionych NATURA 2000, projektowane i postulowane zespoły przyrodniczo-krajobrazowe,

- tereny tworzące osnovę ekologiczną województwa, której zasięg określony został w planie zagospodarowania przestrzennego,
- tereny położone w strefach ekspozycji obiektów dziedzictwa kulturowego: pomników historii, cennych założeń urbanistycznych i ruralistycznych oraz założeń zamkowych, parkowo-pałacowych i parkowo-dworskich,
- tereny w otoczeniu lotnisk wraz z polami wznoszenia i podejścia do lądowania.

Największy potencjał produkcji energii elektrycznej pochodzącej z wiatru w Polsce przypada na okres jesienno - zimowy, kiedy to prędkości wiatru są najwyższe. Zaistniała sytuacja jest bardzo korzystna, ze względu na fakt, że maksymalne sezonowe zasoby energii wiatru pokrywają się z największym zapotrzebowaniem na energię w okresie grzewczym.

Według raportu Polskiego Stowarzyszenia Energetyki Wiatrowej przewiduje się wzrost zainstalowanych mocy wiatrowych w Polsce. Poniższy rysunek przedstawia strefy energetyczne wiatru w Polsce. Według niego, gmina Damnica znajduje się w strefie korzystnej dla rozwoju energetyki wiatrowej.

Rysunek 4. Strefy energetyczne w Polsce

Źródło: Halina Lorenc, Instytut Meteorologii i Gospodarki wodnej, Opracowanie 2001, Warszawa

Inwestycja w infrastrukturę związaną z wykorzystaniem energii wiatru do produkcji energii jest, zatem opłacalna – przyniosłaby korzyści, ponieważ energia wiatru na terenie gminy

jest wystarczająca do wykorzystania w produkcji energii elektrycznej. Według informacji dostępnych na oficjalnej stronie Gminy Damnica w 2019 roku rozpoczęto budowę farmy wiatrowej na terenie gminy w okolicach miejscowości Bięcino – Karzniczka.

3.1.7.2 Energia wody

Energia wody wykorzystywana jest głównie do wytwarzania energii elektrycznej za pośrednictwem turbiny wodnej połączonej z prądnicą. Elektrownie wodne buduje się najczęściej na terenach górzystych lub w miejscach, gdzie jest możliwe piętrzenie wody. Wyższe spiętrzenie i większa masa przepływającej wody przyczyniają się do większej ilości energii elektrycznej możliwej do wytworzenia. Małe elektrownie wodne (MEW) dzieli się dodatkowo na: mikro elektrownie wodne, mini elektrownie wodne, małe elektrownie wodne.

Energia wody jest nieszkodliwa dla środowiska, nie przyczynia się do emisji gazów cieplarnianych, nie powoduje zanieczyszczeń, a jej produkcja nie pociąga za sobą wytwarzania odpadów. Poza tym koszty użytkowania elektrowni wodnych są niskie. Ich zaletą jest także stworzenie możliwości wykorzystania zbiorników wodnych do rybołówstwa, celów rekreacyjnych czy ochrony przeciwpożarowej. Wśród wad hydroenergetyki należy wymienić niekorzystny wpływ na populację ryb, którym uniemożliwia się wędrówkę w górę i w dół rzeki, niszczące oddziaływanie na środowisko nabrzeża, a także fakt, że uzależnione od dostaw wody hydroelektrownie mogą być niezdolne do pracy np. w czasie suszy. Wadą jest również fakt, że niewiele jest miejsc odpowiednich do lokalizacji takich elektrowni.

Na terenie gminy znajdują się elektrownie wodne: elektrownia wodna Łupawa, elektrownia wodna Poganice, elektrownia wodna Łebień, elektrownia wodna Drzeżewo, elektrownia wodna Żelkowo, elektrownia wodna Smoładzino.

3.1.7.3 Energia z biomasy i biogazu

Największy potencjał w zakresie wykorzystania biomasy i biogazu posiadają tereny rolnicze oraz charakteryzujące się występowaniem dużej koncentracji hodowli zwierzęcej. Opłacalność budowy biogazowni zależy również od dodatkowych czynników, m.in. bliskiego sąsiedztwa licznych ferm w stosunku do planowanej biogazowni, dużej koncentracji zakładów surowcowego przetwórstwa rolnego, spożywczego albo rzeźni, a także zapewnienia odpowiedniego zbytu ciepła lub energii elektrycznej. Jednym ze sposobów produkcji biomasy jest także uprawa roślin energetycznych.

BIOMASA

Zgodnie z zapisami Dyrektywy 2001/77/WE biomasa oznacza podatne na rozkład biologiczny produkty oraz ich frakcje, odpady i pozostałości przemysłu rolnego (łącznie z substancjami roślinnymi i zwierzęcymi), leśnictwa, związanych z nim gałęzi gospodarki,

jak również podatne na rozkład biologiczny frakcje odpadów przemysłowych i miejskich. Ustawa o biokomponentach i paliwach ciekłych definiuje biomasę jako „stałe lub ciekłe substancje pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, które ulegają biodegradacji, pochodzące z produktów, odpadów i pozostałości z produkcji rolnej oraz leśnej, przemysłu przetwarzającego ich produkty, a także części pozostałych odpadów, które ulegają biodegradacji, a w szczególności surowce rolnicze” (Art. 2 ust. 1 pkt. 2). Jednym ze sposobów produkcji biomasy jest także uprawa roślin energetycznych. Obecnie ocenia się, że biomasa jest źródłem energii odnawialnej o największym potencjale do wykorzystania w Polsce.

BIOGAZ

Prawo energetyczne definiuje biogaz rolniczy, jako „paliwo gazowe otrzymywane w procesie fermentacji metanowej surowców rolniczych, produktów ubocznych rolnictwa, płynnych lub stałych odchodów zwierzęcych, produktów ubocznych lub pozostałości z przetwórstwa produktów pochodzenia rolniczego lub biomasy leśnej, z wyłączeniem gazu pozyskanego z surowców pochodzących z oczyszczalni ścieków oraz składowisk odpadów” (Art. 3 ust. 20a). Biogaz może być również wytwarzany podczas fermentacji anaerobowej bądź rozpadu gnilnego ścieków i odpadów komunalnych. Opłacalność budowy biogazowni zależy od wielu czynników, m.in. bliskiego sąsiedztwa licznych ferm w stosunku do planowanej biogazowni, dużej koncentracji zakładów surowcowego przetwórstwa rolnego, spożywczego albo rzeźni, a także zapewnienia odpowiedniego zbytu ciepła lub energii elektrycznej.

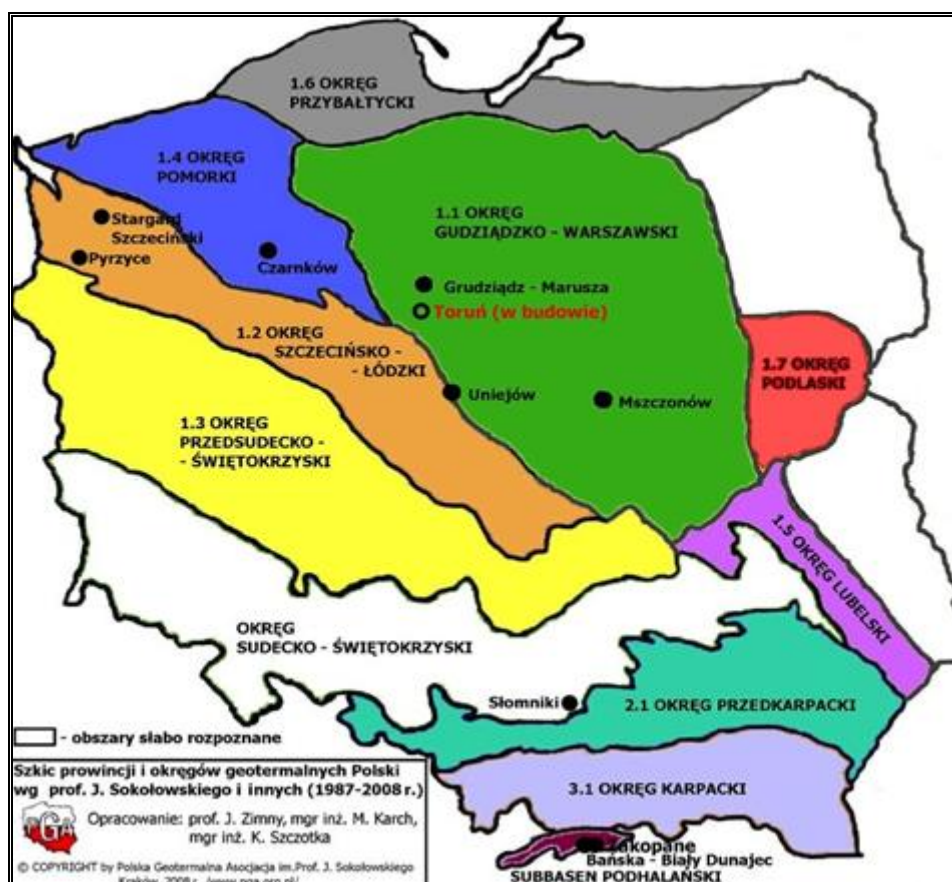
Rolniczy charakter gminy Damnica wskazuje na możliwości wykorzystania biomasy na tym obszarze oraz na występowanie warunków korzystnych do funkcjonowania biogazowni. Obecnie na terenie gminy, jednak nie funkcjonuje biogazownia rolnicza.

3.1.7.4 Energia geotermalna

Energia geotermalna wykorzystuje ciepło wewnętrzne Ziemi, ogrzewając wody podziemne, które znajdując ujście wydostają się na powierzchnię, jako ciepła woda lub para wodna (uzależnione jest to od bliskości kontaktu z magmą). Woda geotermiczna wykorzystywana jest bezpośrednio (doprowadzana systemem rur), bądź pośrednio (oddając ciepło chłodnej wodzie i pozostając w obiegu zamkniętym). W celu uznania wód podziemnych za odnawialne źródło energii muszą być spełnione odpowiednie warunki ich użytkowania, tj. woda po oddaniu ciepła musi być włączana z powrotem, a tempo wydobywania i obniżania temperatury zbiornika nie powinno przekraczać szybkości ponownego ogrzania się wody we wnętrzu ziemi. Taki warunek spełniony jest wyłącznie w przypadku wód o wysokiej temperaturze. Geotermię dzielimy na geotermię niskotemperaturową i wysokotemperaturową. Geotermia

wysokotemperaturowa umożliwia bezpośrednie wykorzystanie ciepła ziemi, którego nośnikami są substancje wypełniające puste przestrzenie skalne (woda, para, gaz i ich mieszaniny) o względnie wysokich wartościach temperatur. Można ją wykorzystywać w celach grzewczych, ale również m.in. do celów rekreacyjnych, hodowli ryb, produkcji rolnej itp. Geotermia niskotemperaturowa nie daje natomiast możliwości wykorzystania bezpośredniego ciepła ziemi. Wymaga ona zastosowania urządzeń wspomagających, tj. pomp ciepła, które doprowadzają do podniesienia energii na wyższy poziom termodynamiczny.

Rysunek 5. Okręgi geotermalne Polski

Źródło: <http://www.pga.org.pl/>

Gmina Damnica należy do okręgu przybałtyckiego. Jest to rejon występowania znaczących zasobów geotermalnych wód podziemnych. Temperatura wód geotermalnych na głębokości 2000 m p.p.t. wynosi od 45°C do 50°C. Natomiast temperatura wód do 3000 m p.p.t. dochodzi nawet do 150°C. Na badanym obszarze nie wykorzystuje geotermii do produkcji energii na większą skalę.

W związku z brakiem konieczności inwentaryzacji energii ze źródeł geotermalnych przez Gminę, brak jest szczegółowych informacji na temat instalacji płytkiej geotermii. Zgłoszenia nie wymagają instalacje do głębokości 30 m. Natomiast instalacje wymagające głębszego

wierceniach podlegają obowiązkowi opracowania projektu robót geologicznych i jego zgłoszenia Staroście. W związku ze wzrostem zainteresowania społeczeństwa wykorzystaniem pomp ciepła w budynkach indywidualnych w ciągu ostatnich kilku lat, przypuszcza się, że na terenie gminy w gospodarstwach domowych występują takie instalacje.

3.1.7.5 Energia słoneczna

Energię słoneczną wykorzystuje się, przetwarzając ją w inne użyteczne formy, a więc w energię:

- ciepłą – za pomocą kolektorów;
- elektryczną – za pomocą ogniw fotowoltaicznych.

Najbardziej powszechnym sposobem na wykorzystanie energii słonecznej są kolektory słoneczne. Są one urządzeniami służącymi do zmiany energii słonecznej na energię ciepłą. Optymalnym rozwiązaniem jest połączenie kolektora poprzez zasobnik ciepłej wody użytkowej z kotłem gazowym lub pompą ciepła. Energia słoneczna może być również przekształcona w energię elektryczną w procesie fotowoltaicznym. Ogniwa fotowoltaiczne wykorzystywane są przede wszystkim w systemach wolnostojących, montowanych na obszarach oddalonych od sieci elektrycznej.

W Polsce wykorzystanie paneli fotowoltaicznych w układach zasilających jest ograniczone jedynie do specyficznych zastosowań, na ogół tam, gdzie ze względu na małą moc odbiornika doprowadzenie sieci elektroenergetycznej jest mało opłacalne. Ogniwa fotowoltaiczne mogą być wykorzystane do zasilania znaków ostrzegawczych przy drogach i reklam. Na terenach o silnej koncentracji zabudowy mogą zostać zamontowane na dachach budynków mieszkalnych oraz budynków użyteczności publicznej, natomiast na terenach niezagospodarowanych – mogą powstać farmy fotowoltaiczne.

Rysunek 6. Usłonecznienie względne na terenie Polski

Źródło: Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej

Gmina Damnica leży w obszarze usłonecznienia względnego w ciągu roku w granicach 34 - 36%. Jest to wysoki poziom usłonecznienia występujący na terenie Polski, co oznacza, że potencjał wykorzystywania energii słonecznej na cele c.o. oraz c.w.u. jest duży.

Przy planowaniu inwestycji związanych z wykorzystaniem energii słonecznej konieczne jest uwzględnienie faktu, że nasłonecznienie podlega wahaniom w zależności od pory dnia i roku, pogoda dodatkowo bywa kapryśna, co wpływa na zmienną ilość dni słonecznych w roku. Aspektem ograniczającym wprowadzanie instalacji solarnych w Polsce jest wysoki koszt realizacji tego typu przedsięwzięć. Obecnie jednak, ze względu na coraz większą dostępność preferencyjnych źródeł finansowania proekologicznych inwestycji, coraz popularniejsze i powszechniejsze jest stosowanie instalacji solarnych, również w budownictwie indywidualnym.

Na terenie gminy Damnica w miejscowości Bięcino funkcjonuje instalacja fotowoltaiczna o mocy 7kW, którą zalicza się do instalacji prosumenckich.

3.1.8 Walory turystyczno-rekreacyjne oraz promocja gminy

Rzeki, ukształtowanie powierzchni i lasy to walory przyrody, które można zaliczyć do czynników przyrodniczych wpływających na poziom atrakcyjności danego miejsca. Walory antropogeniczne obejmują natomiast architekturę, obiekty historyczne oraz skanseny

i zabytki. Istotną rolę odgrywa również infrastruktura turystyczna, na którą składają się takie elementy jak: baza noclegowa, gastronomiczna, komunikacyjna jak i uzupełniająca - szlaki turystyczne, oraz obiekty sportowe.

Gmina Damnica to atrakcyjne turystycznie miejsce przede wszystkim ze względu na walory przyrody. Na terenie gminy znajduje się Obszar Natura 2000 Dolina Łupawy, a w bliskim sąsiedztwie gminy znajduje się Słowiński Park Narodowy, a także Park Krajobrazowy „Dolina Słupi”, którego otulina przylega bezpośrednio do granic gminy. Bogatym zasobem gminy są również lasy stanowiące 30,17% powierzchni gminy. Na terenie gminy występują stanowiska ptaków chronionych oraz pasmo przyrodnicze stanowiące przez Dolinę Łupawy, będącą głównym ciągiem ekologicznym dla gminy, wyróżniającą się walorami krajobrazowymi, a także wartościowymi pod względem przyrodniczym kompleksami leśnymi. Obszar gminy Damnica to teren spokojny, z dogodnymi warunkami dla turystyki rowerowej, dający możliwość odkrycia piękna przyrody i wyciszenia się. W gminie występuje także wiele obiektów zabytkowych, wśród których najbardziej znane scharakteryzowano w tabeli poniżej.

Tabela 10. Główne obiekty zabytkowe na terenie gminy Damnica

Obiekt	Podstawowe informacje
Obiekt pałacowy w Bobrownikach	Wybudowany w latach 1864-1865 w pobliżu jednego z najpiękniejszych parków na terenie Pomorza. Obecnie obiekt ten jest własnością prywatną.
Obiekt pałacowy w Damnicy	Pochodzący z końca XIX w. jeden z najciekawszych obiektów zabytkowych otoczony parkiem. Obecnie własność Starostwa Powiatowego w Słupsku, pełni funkcję Siedziby Ośrodka Szkolno - Wychowawczego
Kościół w Damnie	Wybudowany w 1879 r. obecnie pełniący funkcję parafii rzymsko – katolickiej pod wezwaniem św. Szymona i Judy Tadeusza
Cmentarz w Damnicy	Pochodzący z pierwszej połowy XIX w. charakteryzujący się dużą ilością zachowanych nagrobków z XIX wieku, co czyni go cennym i rzadko spotykanym, zasługującym na wyjątkową ochronę
Pałac w Karzniczce	Będący częścią historii obiekt pałacowy zbudowany w XVIII w jako zamek wodny. Obecnie obiekt ten stanowi własność prywatną.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie; <http://damnica.pl>

Ponadto, na terenie gminy działa wypożyczalnia kajaków, dostępne są również pola biwakowe. Turyści mogą zatrzymać się w lokalnych gospodarstwach agroturystycznych. Jedną z atrakcji na terenie gminy jest szlak wodny na rzece Łupawie, zapewniający

doskonałą formę wypoczynku od zgiełku cywilizacji w otoczeniu pięknej przyrody. Atrakcją szlaku jest niewątpliwie możliwość organizacji całodniowej wyprawy kajakowej do Słowińskiego Parku Narodowego. Szlak wiedzie: przez Rowy – Smołdzino – Czarny Młyn – Żelkowo – Drzeżewo – Czarna Dąbrówka – Kozin – Jasień. Dodatkowo, podczas trasy szlakiem wodnym na turystów czekają miejsca takie jak Park Krajobrazowy Dolina Słupi, Rezerwat Rowokół posiadający szczyt wysokości 115 m.n.p.m. z panoramą na Morze Bałtyckie, a także udostępnione do zwiedzania trzy elektrownie wodne: elektrownia wodna Poganice, Żelkowo oraz Smołdzino. Ponadto na terenie gminy występuje również:

- Szlak Doliny Łupawy – jest to pieszy szlak prowadzący do Wiatrowa, Damna i Bobrownik. Podczas trasy podziwiać można m.in. park podworski, trzyłukowy wiadukt i most na Łupawie, stare zabudowania dworskie oraz okazałą roślinność.
- Szlak Pierścień Gryfitów – jest to szlak rowerowy oznakowany kolorem czarny, który wiedze przez rozmaite tereny gminy, a oprócz walorów przyrodniczych i krajobrazowych daje turystom możliwość poznania regionalnej architektury Ziemi Słupskiej oraz pobliskich miejscowości. Trasa rozpoczyna się i kończy w Swołowie.

Gmina Damnica promowana jest głównie przez oficjalną stronę internetową, na której znaleźć można więcej informacji nt. jej historii czy organizowanych działań kulturalnych, a także film promocyjny Gminy, dostępny również na profilu „Urzędu Gminy Damnica” na YouTube.

3.1.9 Włączenie aspektów ekologicznych do polityk sektorowych

ROLNICTWO

Rolnictwo stanowi podstawę bazy ekonomicznej gminy i jest źródłem utrzymania dużej części mieszkańców. Walory przyrodnicze obszarów wiejskich tworzą doskonałe warunki dla rozwoju rolnictwa ekologicznego w związku z coraz większym zainteresowaniem i zapotrzebowaniem na żywność ekologiczną. Rolnictwo ekologiczne jest ważnym czynnikiem zwiększającym zatrudnienie na wsi, dostarcza nowych miejsc pracy oraz daje rolnikom dodatkowe źródło dochodu.

Do pożądaných, planowanych do osiągnięcia cech zrównoważenia sektora rolnictwa należą:

- optymalne wykorzystanie potencjału biologicznego gleb, poprzez dostosowanie rodzaju produkcji do jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, zalesienie nieprzydatnych dla rolnictwa oraz zminimalizowanie powierzchni gruntów rolnych przekazywanych na inne cele, zwłaszcza gruntów wysokich klas bonitacyjnych,
- podniesienie dochodowości gospodarstw rolnych dzięki poprawie jakości produkcji rolniczej,

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

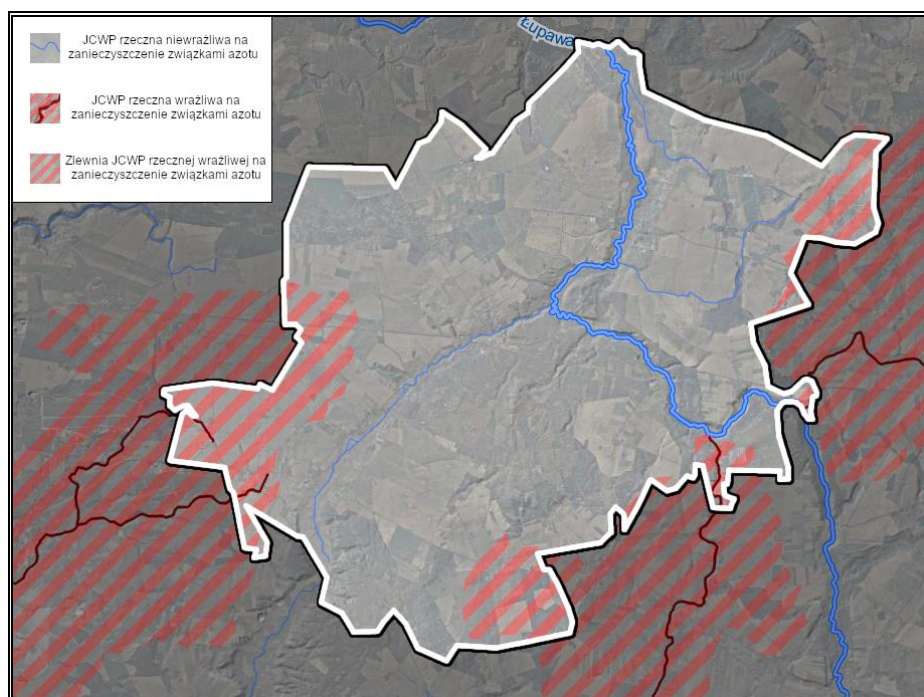
- powszechne wdrożenie dobrych praktyk rolniczych, zwłaszcza w zakresie stosowania nawozów mineralnych i chemicznych środków ochrony roślin, nawożenia i gospodarowania obornikiem i gnojowicą, regulacji stosunków wodnych, mechanizacji prac polowych,
- wprowadzenie na szeroką skalę rolnictwa ekologicznego i rozwój agroturystyki,
- rozwój infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich w szczególności infrastruktury związanej z ochroną środowiska.

Jeśli działalność rolnicza nie jest prowadzona z uwzględnieniem odpowiednich zasad środowiskowych może mieć negatywny wpływ na środowisko. Głównie dotyczy to emisji zanieczyszczeń do wód oraz gleb. Na terenie gminy Damnica znajdują się jednolite części wód powierzchniowych, które zostały wskazane w Rozporządzeniu Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku z dnia 1 marca 2017 r. *w sprawie określenia wód powierzchniowych i podziemnych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszaru szczególnie narażonego, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć w regionie wodnym Dolnej Wisły.*

Są to:

- RW20001747289 – Głaźna,
- RW20001747436 - Darżyńska Struga,
- RW200017474389 – Rębowa,
- RW20001747654 – Rzechciana.

Rysunek 7. JCWP i zlewnie na obszarze gminy Damnica wskazana jako wody powierzchniowe i podziemne wrażliwe na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszaru szczególnie narażonego, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć w regionie wodnym Dolnej Wisły

Źródło: Opracowanie własne na podstawie portalu Geoportal, <http://mapy.geoportal.gov.pl/>

Gminę Damnica można zaliczyć do obszarów narażonych na zanieczyszczenia związkami azotowymi pochodzenia organicznego i mineralnego. Powodem takiej sytuacji są gospodarstwa rolne, które realizując proces produkcji żywności, pasz dla zwierząt lub surowców rolnych, zużywają duże ilości substancji nawozowych. Znaczna, niewykorzystana część tych substancji ulega kumulacji w glebie, spływa do wód powierzchniowych i gruntowych oraz migruje do atmosfery. Są to w szczególności pierwiastki biogenne – azot i fosfor, które jednocześnie wpływając pozytywnie na poziom produkcji rolnej, w nadmiernych ilościach stanowią groźne zanieczyszczenie i potencjalne zagrożenie dla środowiska przyrodniczego.

Dnia 15 lutego 2020 r., według Rozporządzenia Rady Ministrów z 12 lutego 2020 r. w życie wszedł „Program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” (Dz.U. z 2020 r., poz. 243). Dokument ten ma na celu doprowadzenie do ograniczenia rolniczego wykorzystania nawozów określa m.in. sposoby i warunki rolniczego wykorzystania nawozów azotowych na glebach zamrzniętych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub przykrytych śniegiem, w pobliżu wód powierzchniowych, na terenach o dużym nachyleniu, a także na glebach zamrzniętych, zalanych wodą lub przykrytych śniegiem, zasady planowania prawidłowego nawożenia azotem oraz terminy, w których dozwolone jest rolnicze

wykorzystanie nawozów. Ponadto wskazuje warunki przechowywania nawozów naturalnych i postępowanie z odciekami. Celem jest ograniczenie rolniczego wykorzystywania nawozów. Zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami będzie miało pozytywny wpływ na całe środowisko przyrodnicze.

PRZEMYSŁ

Przemysł jest sektorem odpowiedzialnym w głównej mierze za degradację środowiska. Wraz z rozwojem działalności gospodarczej człowieka, ośrodków przemysłowych, do otoczenia zaczęto odprowadzać coraz więcej szkodliwych substancji. W największym stopniu środowisko zanieczyszczają emisje i odpady przemysłowe pochodzące z fabryk i elektrowni. Najczęściej obserwuje się pogorszenie stanu powietrza atmosferycznego, wód powierzchniowych, powierzchni ziemi (gleby) i krajobrazu. Dodatkowo emitowany jest hałas oraz istnieje ryzyko wystąpienia poważnych awarii.

Na terenie gminy Damnica nie funkcjonują zakłady przemysłowe, które stwarzałyby potencjalne wysokie zagrożenie dla środowiska naturalnego gminy. Według danych GUS w 2019 r., na obszarze gminy w sektorze prywatnym funkcjonowało 37 podmiotów należących do Sekcji C – przetwórstwo przemysłowe.

Na terenach przewidzianych do zagospodarowania w ramach produkcji przemysłowej, usług i handlu proponuje się wprowadzenie następujących zasad zrównoważonego rozwoju:

1. zasada zapobiegania powstawaniu zanieczyszczeń,
2. zasada utrzymania i ochrony istniejących zasobów środowiska przyrodniczego,
3. zasada racjonalnego zagospodarowania powierzchni ziemi przy zachowaniu wysokiego udziału terenów zielonych,
4. zasada stosowania najlepszej dostępnej techniki (BAT), w tym technologii energooszczędnych z maksymalnym wykorzystaniem energii odpadowej oraz energii odnawialnej,
5. zasada ograniczania ryzyka wystąpienia poważnej awarii oraz jej skutków dla ludzi i środowiska.

Prowadzona działalność przemysłowa stanowi potencjalne zagrożenie dla środowiska. W tym przypadku, jak i w przypadku działalności rolniczej, konieczne jest dążenie do wdrożenia zrównoważonych i prośrodowiskowych modeli produkcji, zasad planowania przestrzennego oraz obowiązujących przepisów prawa. Będzie miało to wpływ na zapobieganie i minimalizację ewentualnych negatywnych oddziaływań produkcji. Zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci” zakłady powinny ponosić odpowiedzialność za prowadzone działania, które mogłyby pogorszyć i wpłynąć negatywnie na stan środowiska na terenie gminy. Istotne jest, aby sprawcy zanieczyszczeń i przekształceń nie ograniczali

się jedynie do naprawy zaistniałych szkód i spełniania wymogów określonych w pozwoleniach na korzystanie ze środowiska, ale zmięrzali do zapobiegania i minimalizacji negatywnych oddziaływań.

TRANSPORT

Rozwój transportu w ostatnich dekadach jest istotnym czynnikiem rozwoju gospodarczego, ale jednocześnie stanowi również źródło uciążliwości i problemów, które są szczególnie istotne w skali lokalnej.

Transport na terenie gminy Damnica przyczynia się do emisji pyłów do powietrza atmosferycznego. Zanieczyszczenie ze źródeł transportowych składa się głównie z emisji gazów z systemów wydechowych samochodów i pociągów. Na jakość powietrza istotny wpływ ma stan techniczny pojazdów, który nie zawsze jest zgodny z obowiązującymi normami, przez co emitowane są niebezpieczne dla ludzi i środowiska zanieczyszczenia. Obecnie ruch samochodowy na terenie gminy skupiony jest na drodze krajowej nr 6.

Transport jest źródłem zbyt wielu zagrożeń, stanowi źródło hałasu, zanieczyszczeń atmosferycznych i wypadków komunikacyjnych. Jednocześnie trudno wyobrazić sobie rzeczywistość bez możliwości swobodnego poruszania się, przemieszczania ludzi i przepływu towarów. Negatywny wpływ na stan środowiska ze względu na emisję hałasu, związany jest często z niewystarczającym stanem technicznym dróg. Stanowi również uciążliwość podczas odpoczynku, pracy i snu.

Kolejnym negatywnym aspektem rozwoju transportu jest jego szkodliwy wpływ na zwierzęta poprzez bezpośrednie oddziaływania zanieczyszczeń powietrza na ich organizmy, jak również pośrednio wskutek spożywania zanieczyszczonych roślin. Wśród innych aspektów należy tu wymienić wspomniany powyżej hałas komunikacyjny, możliwość przecinania szlaków migracyjnych i fragmentacji siedlisk, jak również wypadki komunikacyjne z udziałem zwierząt.

Stąd w wyniku niezadowalającego stanu dróg oraz występowania dróg o znaczeniu krajowym, obszar gminy narażony jest na wzmożony hałas komunikacyjny oraz zanieczyszczenia komunikacyjne, a także ewentualne wypadki drogowe. Są to zjawiska mające negatywne oddziaływania na stan środowiska na tym obszarze, stąd niezbędne jest podejmowanie działań minimalizujących ich występowanie.

Z uwagi na zwiększający się ruch pojazdów na terenie gminy Damnica proponuje się następujące cele dla zrównowżenia sektora transportu:

— Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego poprzez:

- uzyskanie przez wszystkie eksploatowane środki transportu parametrów w zakresie walorów użytkowych oraz w zakresie oddziaływania na środowisko, jakie będą w tym czasie obowiązywały w Unii Europejskiej,
 - doprowadzenie ogólnej przepustowości szlaków i węzłów infrastruktury transportowej, a także jej rozmieszczenia przestrzennego, do stanu w pełni odpowiadającego rzeczywistym potrzebom przewozowym, eliminującego zarówno „zatory” transportowe, jak i zbyt mały stopień wykorzystania stworzonego potencjału oraz ewentualne, związane z takim zjawiskiem straty,
 - poprawę stanu istniejących dróg i ulic (w zależności od konieczności - poprzez ich przebudowę, utwardzenie, modernizację, poszerzenie),
- Usprawnienie i wzmocnienie połączeń komunikacyjnych,
- Rozwój komunikacji zbiorowej oraz poprawa warunków podróżowania.

GOSPODARKA KOMUNALNA I BUDOWNICTWO

Budownictwo jest ważną gałęzią gospodarki tworzącą wiele miejsc pracy i mającą potencjał rozwoju całego kraju, jednocześnie jest źródłem wielu zanieczyszczeń i zagrożeń. Zrównoważone podejście umożliwia zachowanie wzrostu wartości budownictwa w ogólnym rachunku gospodarczym z zachowaniem równowagi ekologicznej.

Działania prowadzone przez Gminę Damnica w zakresie gospodarki komunalnej mają m.in. na celu wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie gospodarowania wodą oraz odpadami. Gospodarka komunalna wywiera ogromny wpływ na stan środowiska przyrodniczego, bezpośrednio wpływając na jego wszystkie elementy (m.in. powietrze atmosferyczne, wody, powierzchnię ziemi, faunę i florę). W związku z tym, należy nie tylko zapobiegać powstawaniu odpadów oraz nieczystości, ale również wprowadzać działania dotyczące jego odzysk i unieszkodliwiania.

Ponadto w wyniku realizacji prac budowlanych mogą mieć miejsce krótkotrwałe, tymczasowe i niegroźne negatywne oddziaływania głównie w zakresie emisji hałasów i pyłów. Prowadzone prace w zakresie budownictwa prowadzone są zawsze zgodnie z przepisami i normami w tym zakresie. W przypadku przystąpienia do prac w zakresie planowania i tworzenia dokumentacji dla inwestycji na obszarach chronionych wykonywana jest inwentaryzacja przyrodnicza oraz ocena możliwości wystąpienia zagrożonych gatunków chronionych, w tym ich korytarzy migracji lub cennych siedlisk oraz analizą rozwiązań alternatywnych tj. np. zmiany lokalizacji. Obiekty budowlane stanowią potencjalne siedliska gatunków chronionych, w szczególności ptaków i nietoperzy. W celu uniknięcia nieumyślnego niszczenia siedlisk gatunków należy przed przystąpieniem do prac w obrębie budynków dokonywana jest ich obserwacji pod kątem występowania gatunków chronionych.

Wobec powyższego podczas prowadzonych prac w zakresie uzyskania docelowych cech zrównoważenia gospodarki komunalnej i budownictwa Gmina podejmuje działania dotyczące:

1. Spełnienia wszystkich wymagań wynikających z przepisów prawa krajowego i regulacji Unii Europejskiej, a także określonych regułami racjonalności i dobrej praktyki gospodarowania, dotyczących stanu infrastruktury technicznej gospodarki komunalnej w zakresie: uzdatniania wody do picia, oczyszczania i odprowadzania ścieków, zagospodarowania odpadów, ograniczania emisji ze spalania w lokalnych kotłowniach, opomiarowanie zużycia wody i ciepła, zmniejszenie strat przesyłowych wody i ciepła;
2. Tworzenia bądź utrzymania ładu przestrzennego w gminie, obejmującego zachowanie właściwych relacji pomiędzy terenami zabudowanymi i terenami otwartymi; zaplanowany, zharmonizowany z krajobrazem kształt architektoniczno-urbanistyczny pojedynczych budynków i ich zespołów, dbałość o czystość i porządek;
3. Całkowitego wyeliminowanie samowoli budowlanej.
4. Szerokiego wdrażania tzw. dobrych praktyk w zakresie realizacji prac budowlanych (organizacja zaplecza i placu budowy, stosowane technologie, jakość, a zwłaszcza uciążliwość dla środowiska, maszyn i urządzeń oraz środków transportu, porządkowanie i rekultywacja zajętego terenu po zakończeniu inwestycji, itp., skuteczne wspierane nadzorem inwestorskim i administracyjnym w pełni wykorzystującym zalecenia zawarte w wykonanych ocenach oddziaływania projektowanych inwestycji na środowisko.

TURYSTYKA I REKREACJA

Gmina Damnica jest miejscem atrakcyjnym pod względem turystycznym i rekreacyjnym, co wynika z posiadania dobrych warunków naturalnych oraz lokalizacji. Przy czym warto zaznaczyć, że obecnie potencjał turystyczny gminy nie jest w pełni wykorzystany. Dlatego istotny jest w przyszłości rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej oraz efektywna promocja gminy w środkach masowego przekazu.

Korzystanie z zasobów i walorów przyrodniczych w zakresie turystyki i rekreacji odbywa się na terenach już zurbanizowanych. Wyznaczone w tym celu zostały odpowiednie szlaki, które są eksploatowane przez osoby lubiące aktywnie spędzić czas i wypocząć obcując z naturą. Część powierzchni gminy została objęta ochroną w formie Obszaru Natura 2000 i użytków ekologicznych, co potwierdza jak osobliwe są walory przyrodnicze tego terenu.

Sektor turystyczno-rekreacyjny stanowi doskonały przykład dostosowania polityki zrównoważonego rozwoju w rozumieniu Unii Europejskiej, pozwala na zaspokojenie potrzeb obecnego, jak i przyszłych pokoleń z zachowaniem wartości kulturowych, obiektów

i przyrody. Prowadzone przez Gminę działania wpływają na realizację zrównoważenie sektora rekreacji i turystyki obejmując:

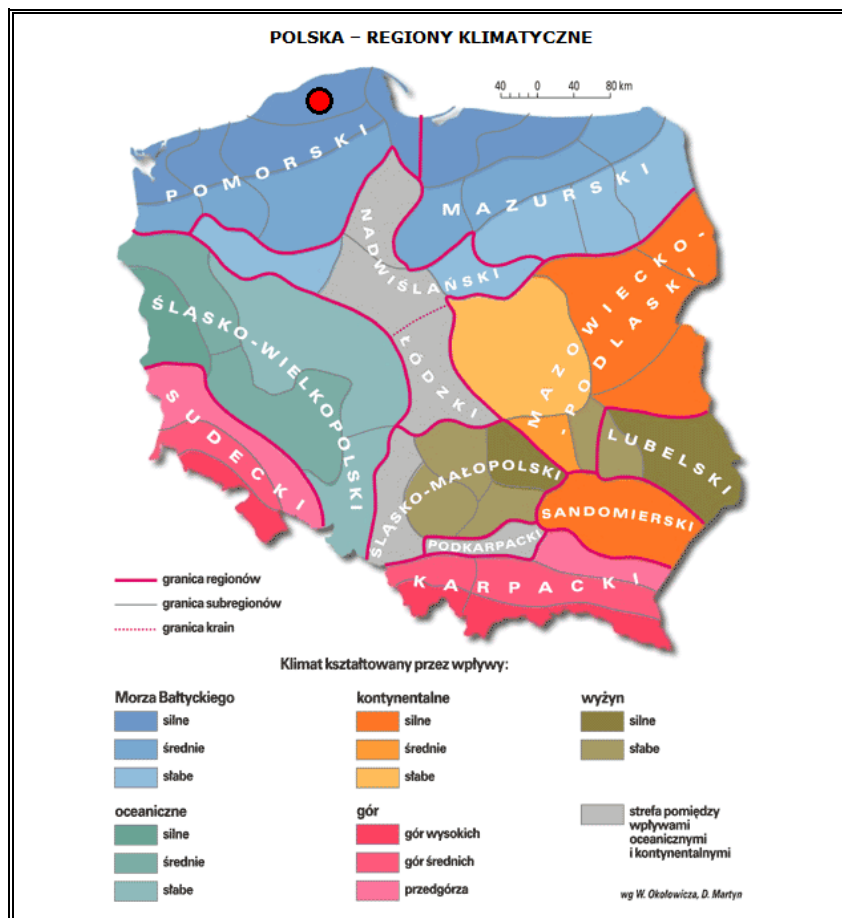
- optymalne wykorzystanie walorów przyrodniczych do celów rekreacji i turystyki,
- rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej,
- wspieranie organizacji zajmujących się turystyką, rekreacją i sportem,
- wspieranie tworzenia szlaków pieszych, konnych i rowerowych,
- kontynuacja i wdrażanie programów wspierających rozwój rekreacji i sportu mieszkańców, organizacja turniejów i zawodów sportowych,
- rozszerzanie edukacji ekologicznej,
- ochrona dziedzictwa kulturowo-historycznego (program ochrony zabytków).

3.2 Analiza stanu środowiska przyrodniczego gminy

3.2.1 Ochrona klimatu i jakości powietrza

Gmina Damnica, zgodnie z regionalizacją rolniczo-klimatyczną wg W. Okołowicza i D. Martyn, znajduje się w obrębie zaliczanym do pomorskiej dzielnicy rolniczo-klimatycznej. Jest to klimat określany jako umiarkowany, ciepły, kształtowany przez silne wpływy Morza Bałtyckiego. Charakteryzuje się chłodnym latem oraz łagodną zimą. Średnioroczna suma opadów na obszarze gminy wynosi około 800 mm. Średnia długość okresu wegetacyjnego wynosi od 220 do 230 dni. Średnia temperatura powietrza w styczniu wynosi ok. -1°C, a w lipcu ok. 17°C, co przekłada się na średnią roczną temperaturę wynoszącą około 7°C. Na analizowanym obszarze dominują wiatry zachodnie.

Rysunek 8. Położenie gminy Damnica na tle dzielnic rolniczo-klimatycznych Polski wg W. Okołowicza i D. Martyn

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://www.wiking.edu.pl>

POWIETRZE ATMOSFERYCZNE

Powietrze atmosferyczne należy do najważniejszych chronionych komponentów środowiska przyrodniczego. Obowiązujące regulacje prawne odnoszą się przede wszystkim do jego jakości oraz kontroli emisji w postaci pozwoleń na emisję gazów i pyłów. Ze względu na porozumienia międzynarodowe, ochrona powietrza atmosferycznego obejmuje również warstwę ozonową i klimat.

W polskim prawie środowiskowym zakres i sposoby ochrony powietrza atmosferycznego są określone głównie w ustawie Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz.U. z 2020 r., poz. 1219 z późn. zm.). Przepisy te dotyczą ochrony zasobów środowiska przyrodniczego, przeciwdziałania zanieczyszczeniom, wydawania pozwoleń, opłat i kar administracyjnych za wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza.

Potrzeba prawnej ochrony powietrza jest skutkiem jego zanieczyszczenia, które w ustawie – Prawo ochrony środowiska zostało zdefiniowane jako *emisja, która może być szkodliwa dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, może powodować szkodę w dobrach materialnych,*

może pogarszać walory estetyczne środowiska lub może kolidować z innymi uzasadnionymi sposobami korzystania ze środowiska (art. 3 pkt 29 u.p.o.ś.).

Postępująca urbanizacja przyczynia się do wzrostu liczby źródeł emisji zanieczyszczeń. Najczęściej stosowaną klasyfikacją źródeł emisji jest następujący podział:

- źródła punktowe (emisja punktowa) związane z energetycznym spalaniem paliw i procesami technologicznymi w zakładach przemysłowych;
- źródła liniowe (emisja liniowa) związane z komunikacją;
- źródła powierzchniowe (emisja powierzchniowa) niskiej emisji rozproszonej komunalno-bytowej i technologicznej.

EMISJA PUNKTOWA

Punktowe źródła mają istotny wpływ na wielkość i zasięg stężeń zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym. Emisja punktowa pochodzi głównie z dużych zakładów przemysłowych emitujących pyły, dwutlenek siarki, tlenek azotu, tlenek węgla oraz metale ciężkie.

Zgodnie z ustawą z dnia 17 lipca 2009 r. o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji (Dz.U. z 2020 r. poz. 1077) podmioty gospodarcze zobowiązane są do sporządzania rocznych raportów o wielkościach emisji gazów cieplarnianych i innych substancji, wprowadzanych do powietrza. Ustawowy obowiązek raportowania danych o emisji gazów cieplarnianych do powietrza dotyczy wszystkich korzystających ze środowiska.

EMISJA LINIOWA

Emisja zanieczyszczeń ze źródeł komunikacyjnych to tzw. emisja liniowa. System komunikacyjny ma istotny wpływ na stan jakości powietrza głównie z tytułu transportu drogowego. Pomimo działań w zakresie modernizacji i przebudowy dróg, ciągły wzrost ruchu samochodowego pociąga za sobą degradację stanu technicznego nawierzchni, a co za tym idzie zwiększenie hałasu komunikacyjnego i wzrost ilości zanieczyszczeń uwalnianych do atmosfery. W im gorszym stanie technicznym znajduje się nawierzchnia drogi, tym mniejsza prędkość poruszania się pojazdem. Powoduje to dłuższy czas pokonania danego odcinka trasy, a co za tym idzie, większe spalanie i większą emisję spalin do powietrza.

Poziom zanieczyszczenia powietrza jest zależny od natężenia ruchu na poszczególnych trasach komunikacyjnych. Wielkość emisji za źródeł komunikacyjnych zależna jest od ilości i rodzaju samochodów oraz rodzaju stosowanego paliwa jak również od procesów związanych ze zużyciem opon, hamulców, a także ścierania nawierzchni dróg. Emisję związaną z ww. procesami zalicza się do tzw. emisji poza spalinowej. Dodatkowy wpływ na

wielkość emisji pyłu PM10 ma tzw. emisja wtórna (z unoszenia) pyłu PM10 z nawierzchni dróg.

Największa emisja liniowa występuje wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. Na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia powietrza oraz hałas komunikacyjny ważne jest prowadzenie działań naprawczych, w tym mających na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych (w tym pyłu zawieszonego i hałasu), poprzez przywrócenie wymaganych standardów dróg lokalnych i regionalnych oraz wykorzystanie mniej uciążliwych dla środowiska form ruchu, tj. ruch pieszy i rowerowy. W celu redukcji emisji zanieczyszczeń ze źródeł liniowych warto kontynuować działania polegające na poprawie stanu technicznego dróg już istniejących (w tym również likwidacja nieutwardzonych poboczy), co będzie również dodatkowym istotnym elementem przyczyniającym się do zmniejszenia unosu pyłu z dróg również w okresie bezopadowym.

Na terenie gminy Damnica, największa emisja liniowa występuje w obrębie drogi krajowej nr 6. Jest to główna przyczyna zanieczyszczenia powietrza na terenie analizowanej jednostki w wyniku emisji liniowej.

Do ograniczenia emisji ze źródeł liniowych na terenie gminy przyczynią się głównie inwestycje w zakresie przebudowy/modernizacji szlaków komunikacyjnych. Korzystny wpływ na ograniczenie tego rodzaju emisji wywierają również kampanie społeczne o tematyce proekologicznej (zachęcanie do korzystania ze środków transportu publicznego), ekonomicznego podróżowania samochodem (zorganizowanie dojazdów przy maksymalnym wykorzystaniu liczby miejsc w pojeździe, co zmniejsza koszty podróży i jednocześnie ogranicza emisję zanieczyszczeń na skutek mniejszej ilości spalonego paliwa) lub jeśli to tylko możliwe, zastąpienie samochodu rowerem.

EMISJA POWIERZCHNIOWA

Źródłem emisji powierzchniowej, pochodzącej z sektora bytowego, są lokalne kotłownie i paleniska domowe. Na terenie gminy Damnica część mieszkańców ogrzewa swoje domy węglem, co przyczynia się do emisji dwutlenku siarki, tlenku azotu, pyłów, sadzy oraz tlenku węgla i węglowodorów aromatycznych. Coraz wyższe ceny paliw opałowych przyczyniają się z kolei do poszukiwania różnego rodzaju oszczędności. Z tego powodu istnieje ryzyko spalania w piecach różnego rodzaju odpadów, emitujących duże ilości toksycznych zanieczyszczeń do atmosfery. Praktyki te są w dalszym ciągu powszechne na obszarach wiejskich. W konsekwencji zaobserwować można zjawisko tzw. „niskiej emisji”, czyli emisji pochodzącej ze źródeł o wysokości nieprzekraczającej kilkunastu metrów wysokości. Zjawisko to jest obserwowalne na terenach zwartej zabudowy, charakteryzującej się brakiem możliwości przewietrzania.

Elementem składowym „niskiej emisji” są zanieczyszczenia emitowane podczas ogrzewania budynków mieszkalnych. Do źródeł niskiej emisji należy zaliczyć przede wszystkim indywidualne posesje, w których występuje opalanie węglowe, a także mniejsze zakłady produkcyjne, punkty usługowe i handlowe. Ze względu na dużą ilość tego typu źródeł emisji nie jest możliwe monitorowanie każdego z nich, a tym samym określenie dokładnej ilości dostających się z nich do atmosfery zanieczyszczeń.

Sposobem ograniczenia niskiej emisji jest termomodernizacja budynków mieszkalnych oraz budynków użyteczności publicznej, których przegrody zewnętrzne nie spełniają warunków technicznych w zakresie wartości współczynnika przenikania ciepła. Docieplenie ścian zewnętrznych, stropów lub stropodachów, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej oraz usprawnienia w zakresie instalacji c.o. i c.w.u. wiążą się z istotnym ograniczeniem zapotrzebowania budynku na ciepło, co znajduje bezpośrednie odzwierciedlenie w ilości spalanej paliwa, a w rezultacie emisji zanieczyszczeń.

W wyniku spalania paliw naturalnych, oprócz ciepła, powstają również gazy spalinowe oraz – w przypadku paliw stałych – popioły i żużle. Skład spalin jest różny w zależności od rodzaju paliwa oraz samego procesu spalania, który wbrew pozorom jest procesem skomplikowanym, zależnym od temperatury, ilości paliwa, rodzaju palnika lub paleniska i wielu innych czynników.

Głównym składnikiem spalin powstających przy spalaniu paliw stałych jest dwutlenek węgla (CO_2), w mniejszych ilościach dwutlenek siarki (SO_2), tlenek węgla (CO), tlenki azotu (NO_2), para wodna (H_2O), sadza i pył. W przypadku paliw ciekłych i gazowych udział pary wodnej w spalinach jest większy i porównywalny z ilością CO_2 , natomiast nie ma w nich pyłów, a w przypadku gazu ziemnego – SO_2 . Niektóre gatunki ropy naftowej także nie posiadają związków siarki. W spalinach pochodzących z paliw ciekłych i gazowych również występują, choć w mniejszych ilościach, tlenki azotu i sadza, gdyż ich obecność jest związana raczej z samym procesem spalania niż z rodzajem paliwa.

— **Tlenki węgla:** z węgla zawartego w paliwie w wyniku reakcji spalania tworzy się dwutlenek węgla (CO_2). W przypadku, gdy nie jest dostarczona wystarczająca ilość tlenu (powietrza) lub warunki spalania (turbulencja, temperatura, czas) nie są odpowiednie, spalanie nie jest całkowite. Część węgla nie zostaje przekształcona do CO_2 , tylko pozostaje w postaci pośredniej jako tlenek węgla CO , który stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia, gdyż jest gazem toksycznym, bezbarwnym, bezwonny i wyjątkowo szkodliwy dla układu oddechowego. Pojazdy silnikowe, przemysł oraz właśnie niecałkowite spalanie są głównymi źródłami CO wytwarzanego przez ludzi. Wolny cykl węglowy jest to obieg węgla związany jest z procesami, które obejmują: pochłanianie

CO₂ z atmosfery w procesie wietrzenia skał, spływ rozpuszczonych w wodzie związków węgla do oceanu, wbudowywanie tych związków w muszle i szkielety zewnętrzne morskich żyjątek, tworzenie z muszli i szkieletów skał osadowych na dnie oceanu, wgniatanie skał osadowych w głąb Ziemi przez ich kolejne warstwy, subdukcja, topienie skał w głębi Ziemi, procesy wulkaniczne - uwalnianie się CO₂ z magmy zbliżającej się lub wydostającej na powierzchnię ziemi.

— **Tlenki siarki**

Głównym źródłem emisji SO₂ jest energetyka – 90%, natomiast za pozostałe 10% emisji odpowiada przemysł i komunikacja. Dwutlenek siarki, jako taki nie szkodzi środowisku, jednak w obecności ozonu – O₃, który powstaje podczas wyładowań atmosferycznych, przekształca się w bardzo niebezpieczny dla środowiska SO₃, który łączy się w chmurach z parą wodną i spada na ziemię w postaci kwaśnego deszczu.

— **Związki organiczne**

Związki organiczne w spalinach to głównie węglowodory alifatyczne (parafiny), które są praktycznie obojętne dla środowiska, oraz policykliczne węglowodory aromatyczne (wielopierścieniowe), które alergizują, podrażniają błony śluzowe, a nawet mogą wywoływać nowotwory. Najbardziej znany z tych związków to benzo(a)piren (BaP), który jest związkiem silnie rakotwórczym. Przyczyną powstawania tych węglowodorów jest niepełne spalanie paliw przy zbyt małej ilości powietrza, termiczny rozkład paliwa (piroliza) również wobec braku tlenu, a także gwałtowne schładzanie płomienia na skutek nierównomiernego spalania, rozruchu urządzenia lub spalania paliw w nieodpowiednich kotłach, palnikach lub silnikach.

— **Sadza**

Głównym składnikiem sadzy, która tworzy ze spalinami lub powietrzem aerozol nazywany dymem, jest węgiel bezpostaciowy. Sadza zawiera także węglowodory. Ponieważ z węglowodorów aromatycznych sadza powstaje łatwiej niż z alifatycznych, więc to one są drugim składnikiem sadzy. Należy zatem przypuszczać, że sadza może mieć, podobnie jak i węglowodory aromatyczne, działanie rakotwórcze.

— **Pyły**

Pyły i popioły to stałe składniki mineralne, które pozostają po spaleniu paliw. Popiół i sadza stanowią główne składniki dymu, którego cząsteczki o rozmiarach nieprzekraczających 0,1 μm mają bardzo dobrze rozwiniętą powierzchnię, dzięki której adsorbują lotne toksyczne składniki spalin i dlatego są bardzo niebezpieczne dla zdrowia ludzi i zwierząt, a także roślin.

Najważniejsze negatywne skutki oddziaływania produktów spalania paliw nieodnawialnych, głównie węgla kamiennego i brunatnego, to pogłębienie się efektu cieplarnianego oraz

powiększanie się stref występowania smogu. Kwaśny smog, zwany londyńskim, na skutek inwersji aerozolu, składającego się z tlenków siarki i pyłu ze spalonego węgla oraz mgły, zamiast unosić się jako cieplejszy od powietrza, opada na obszar i zatruwa jego mieszkańców. Wraz z rozwojem motoryzacji i komunikacji miejskiej, oprócz smogu londyńskiego, pojawił się nowy rodzaj smogu, zwany fotochemicznym, który atakuje w upalne lata. Smog ten zawiera, oprócz tlenków siarki i pyłów, także: tlenki azotu, związki organiczne, np. aldehydy, ketony, azotany i nadtlenki organiczne oraz ozon. W efekcie zamkniętego cyklu ponad 200 reakcji chemicznych, efekt smogu fotochemicznego pogłębia się, a jego produkty nie są obojętne dla środowiska. Wolne rodniki działają rakotwórczo, a ozon, który w stratosferze chroni nas przed promieniowaniem ultrafioletowym, w dolnych warstwach atmosfery jest równie niebezpieczny dla organizmów żywych jak związki rakotwórcze.

Negatywne oddziaływanie energetyki konwencjonalnej na środowisko obejmuje ponadto:

- zakwaszenie atmosfery tlenkami siarki i azotu wskutek czego giną lasy, zamiera życie w rzekach i jeziorach;
- brak tlenu w środowisku morskim, co jest następstwem emisji tlenków azotu, zaburza równowagę pokarmową w morzu ze szkodą dla żyjących w nim organizmów roślinnych i zwierzęcych;
- zanieczyszczenie wód zaskórnych metalami ciężkimi wymywanymi z nieprawidłowo składowanych popiołów i żużli, a także produktami ubocznymi powstającymi podczas oczyszczania spalin metodami mokrymi i suchymi.

Zagrożenia wynikające z zanieczyszczeń powietrza są groźniejsze od zanieczyszczeń wód czy gleb, ze względu na nie dającą nie kontrolować łatwość rozprzestrzeniania.

STAN POWIETRZA

Województwo pomorskie zostało podzielone na strefy podlegające ocenie stanu powietrza: Zgodnie z przyjętym podziałem, gmina Damnica należy do strefy pomorskiej.

Poniżej zestawiono wyniki klasyfikacji poszczególnych zanieczyszczeń w powietrzu. Dla potrzeb badań substancje, których poziom stężeń ma zostać zmierzony, zostały podzielone na 2 grupy: ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ze względu na ochronę roślin.

Substancje oceniane ze względu na ochronę zdrowia ludzi:

- dwutlenek siarki (SO₂),
- dwutlenek azotu (NO₂),
- tlenek węgla (CO),
- benzen (C₆H₆),

- ozon troposferyczny (O₃),
- pył zawieszony PM₁₀, oraz zawarte w tym pyłe metale ciężkie (ołów, arsen, kadm, nikiel i benzo(a)piren),
- pył PM_{2,5}.

Substancje oceniane ze względu na ochronę roślin:

- dwutlenek siarki (SO₂),
- tlenki azotu (NO_x),
- ozon (O₃).

W wyniku klasyfikacji, w zależności od analizy stężeń w danej strefie, można wydzielić następujące klasy stref:

1. Dla substancji, dla których określone są poziomy dopuszczalne lub docelowe:

- **klasa A** – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych,
- **klasa C** – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne i poziomy docelowe.

Poziom dopuszczalny - oznacza poziom substancji w powietrzu ustalony na podstawie wiedzy naukowej, w celu unikania, zapobiegania lub ograniczania szkodliwego oddziaływania na zdrowie ludzkie lub środowisko jako całość, który powinien być osiągnięty w określonym terminie i po tym terminie nie powinien być przekraczany.

Poziom docelowy - oznacza poziom substancji w powietrzu ustalony w celu unikania, zapobiegania lub ograniczania szkodliwego oddziaływania na zdrowie ludzkie lub środowisko jako całość, który ma być osiągnięty tam gdzie to możliwe w określonym czasie.

2. Dla substancji, dla których określone są poziomy celu długoterminowego:

- **klasa D1** – stężenie ozonu i współczynnik AOT40 nie przekraczają poziomu celu długoterminowego,
- **klasa D2** – stężenia ozonu i współczynnik AOT40 przekraczają poziom celu długoterminowego.

Poziom celu długoterminowego - oznacza poziom substancji w powietrzu, który należy osiągnąć w dłuższej perspektywie - z wyjątkiem przypadków, gdy nie jest to możliwe w drodze zastosowania proporcjonalnych środków - w celu zapewnienia skutecznej ochrony zdrowia ludzkiego i środowiska.

3. Dla PM_{2,5} dla którego określono poziom dopuszczalny dla fazy II:

- **klasa A1** – stężenia PM_{2,5} na terenie strefy nie przekraczają poziomu dopuszczalnego dla fazy II,
- **klasa C1** – stężenia PM_{2,5} przekraczają poziom dopuszczalny dla fazy II.

Poziom dopuszczalny faza II - poziom dopuszczalny określony dla fazy II jest to orientacyjna wartość dopuszczalna, która zostanie zweryfikowana przez Komisję Europejską w świetle dalszych informacji, w tym na temat skutków dla zdrowia i środowiska oraz wykonywalności technicznej. Od 1 stycznia 2020 r. poziom dopuszczalny dla fazy II do osiągnięcia to: 20 µg/m³.

W poniższych tabelach zestawiono wyniki klasyfikacji dla strefy pomorskiej.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Tabela 11. Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń dla strefy pomorskiej, uzyskane w ocenie rocznej za rok 2019 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi

Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy													Symbol klasy wynikowej dla ozonu dla obszaru całej strefy	
		Kryterium – poziom dopuszczalny							Kryterium – poziom docelowy						Kryterium - poziom celu długoterminowego	
		SO ₂	NO ₂	PM10	PM2,5		Pb	C ₆ H ₆	CO	As	B(a)P	Cd	Ni	O ₃		
Faza I	Faza II															
Strefa pomorska	PL2202	A	A	A	A	A1	A	A	A	A	A	C	A	A	A	D2

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie pomorskim. Raport wojewódzki za rok 2019

Tabela 12. Wynikowe klasy strefy pomorskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla każdej strefy, uzyskane w ocenie rocznej za rok 2019 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin

Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy				Symbol klasy wynikowej dla ozonu dla obszaru całej strefy	
		Kryterium – poziom dopuszczalny				Kryterium - poziom docelowy	Kryterium - poziom celu długoterminowego
		SO ₂		NO _x			
Strefa pomorska	PL2202	A		A		A	D2

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie pomorskim. Raport wojewódzki za rok 2019

Roczna ocena jakości powietrza za 2019 r. w strefie pomorskiej wykazała przekroczenia następujących standardów imisyjnych:

- dla zanieczyszczeń mających określone poziomy docelowe (kryterium ochrona zdrowia)
 - benzo(a)piren B(a)P (śr. roczna);
- dla zanieczyszczeń mających określone poziomy celu długoterminowego (kryterium ochrona zdrowia) – ozon O₃ (max 8-h); (kryterium ochrona roślin) - ozon O₃ (AOT40).

Dla pozostałych zanieczyszczeń standardy imisyjne na terenie strefy pomorskiej były dotrzymane. Teren gminy Damnica znalazł się w obszarze przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu. W celu przywrócenia obowiązujących standardów należy podjąć działania na rzecz poprawy jakości powietrza we wskazanych obszarach, gdzie zostały przekroczone dopuszczalne wartości.

Najwyższe stężenia B(a)P zanotowano na terenach, gdzie emisja niska z indywidualnego ogrzewania budynków jest dominująca. W sezonie grzewczym wielkości stężeń B(a)P były bardzo wysokie, natomiast w okresie letnim niskie. Najwyższy poziom stężeń benzo(a)piranu odnotowywany w okresie grzewczym dodatkowo uzasadnia konieczność wdrażania na terenie województwa, a więc gminy Damnica nowych rozwiązań mających na celu racjonalizację wykorzystania energii oraz promowanie wykorzystania źródeł odnawialnych. Wśród przypuszczalnych głównych przyczyn przekroczeń stężeń substancji B(a)P należy wymienić:

- stosowanie paliw o wysokiej zawartości popiołu i siarki wraz ze spalaniem śmieci w kotłach o niskiej sprawności cieplnej,
- wysoki udział indywidualnego ogrzewania na paliwa stałe w ogólnym bilansie energetycznym,
- eksploatację instalacji energetycznych o małej mocy,
- oddziaływanie emisji związanej z ruchem pojazdów na drogach,
- niski poziom życia ludności,
- niski poziom wiedzy ekologicznej,
- niedostateczny poziom wydatków budżetowych na realizację programów ochrony powietrza i ograniczenie emisji zanieczyszczeń.

PODSUMOWANIE: ANALIZA SWOT

Tabela 13. Analiza SWOT dla obszaru interwencji: Ochrona klimatu i jakości powietrza

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> — Stały monitoring powietrza na terenie strefy pomorskiej, do której należy gmina Damnica; — Dobre warunki klimatyczne do montażu instalacji odnawialnych źródeł energii; — Brak dużych zakładów przemysłowych i punktów emitujących znaczące ilości zanieczyszczeń na terenie gminy; — Opracowany i wdrażany Plan Gospodarki Niskoemisyjnej. 	<ul style="list-style-type: none"> — Przekroczenie poziomów benzo(a)pirenu (poziom docelowy) w pyłe zawieszonym PM10 (poziom dopuszczalny) oraz ozonu (poziom celu długoterminowego) w strefie pomorskiej; — Wysokie wykorzystanie nieekologicznych nośników ciepła (np. węgiel kamienny) przez gospodarstwa domowe powodujące niską emisję, — Brak sieci gazowej i ciepłowniczej na terenie gminy.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> — Działania w zakresie montażu urządzeń fotowoltaiczne na prywatnych budynkach oraz na budynkach użyteczności publicznej; — Rosnąca moda na zdrowy styl życia, zwiększenie korzystania z bez emisyjnych środków transportu (np. rower); — Rozwój nowych technologii energetycznych, bazujących na odnawialnych źródłach energii; — Edukacja ekologiczna mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> — Napływ zanieczyszczeń powietrza spoza obszaru gminy (w szczególności z kierunku Słupska); — Wysoki koszt inwestycji w odnawialne źródła energii; — Wysoki koszt budowy ścieżek rowerowych, obwodnic, modernizacji dróg; — Wzrost natężenia ruchu na szlakach komunikacyjnych; — Zmiany klimatu; — Spalanie odpadów w indywidualnych kotłowniach.

Źródło: Opracowanie własne

3.2.2 Zagrożenia hałasem

Rozwój gospodarczy charakteryzuje się m.in. budową nowych zakładów przemysłowych, modernizacją już istniejących oraz rozbudową infrastruktury komunikacyjnej. Sytuacja ta wpływa na wzrost zagrożenia hałasem. Hałas w środowisku to wszelkiego rodzaju niepożądane, nieprzyjemne i uciążliwe dźwięki w danym miejscu i czasie o częstotliwościach w zakresie 16-16 000 Hz. Hałas jest zanieczyszczeniem środowiska przyrodniczego charakteryzującym się różnorodnością źródeł i powszechnością występowania.

Dopuszczalne poziomy hałasu dla wskaźników długookresowych i krótkookresowych określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz.U. z 2014 r. poz. 112). Hałas pochodzenia antropogenicznego, dzieli się w zależności od sposobu powstawania, na hałas komunikacyjny i przemysłowy:

- Hałas przemysłowy jest to hałas stworzony przez źródła zlokalizowane wewnątrz i na zewnątrz obiektów budowlanych różnego typu. Bywa on najczęstszą przyczyną

skarg ludności. Wynika to między innymi z faktu, że hałasy tego typu mają najczęściej charakter ciągły, często o bardzo dokuczliwym brzmieniu. Największymi źródłami są zakłady przemysłowe, wytwórcze i rzemieślnicze.

- Hałas komunikacyjny pochodzi od środków transportu lotniczego, kolejowego i drogowego. Szczególnie narażone są tereny znajdujące się w pobliżu większych tras komunikacyjnych. Wynika to z dużej dynamiki wzrostu ilości środków transportu, zwłaszcza pojazdów samochodowych notowanego w ostatnich latach oraz wzmożonego ruchu tranzytowego (towarowego i osobowego) w komunikacji międzynarodowej.

Wysokie częstotliwości i natężenia dźwięków są zjawiskiem niepożądanym, dokuczliwym i szkodliwie działającym na zdrowie i komfort życia. Skutkami przebywania w otoczeniu narażonym na hałas mogą być uszkodzenie słuchu, niepokój, zmęczenie układu nerwowego, obniżenie czułości wzroku, utrudnienie porozumiewania się, niekorzystne wpływające na sen i odpoczynek człowieka, a także zmniejszenie wydajności w środowisku pracy.

HAŁAS PRZEMYSŁOWY

Dominującymi źródłami hałasu przemysłowego są: instalacje wentylacji ogólnej, odpylania i odwiórowania, sprężarki, chłodnie, maszyny tartaczne, maszyny stolarskie, maszyny do plastycznej obróbki metalu, maszyny budowlane, węzły betoniarskie, sieczkarnie, specjalistyczne linie technologiczne, transport wewnątrzzakładowy oraz urządzenia nagłaśniające.

Na terenie gminy nie znajdują się duże zakłady przemysłowe czy tereny przeznaczone na rozwój różnych form działalności przemysłowej, przez co nie stanowią one uciążliwego źródła hałasu. Niewielki hałas mogą generować liczne zakłady usługowe, które na terenie gminy działają przede wszystkim w budownictwie oraz handlu hurtowym i detalicznym. Stanowią one jednak niewielkie źródło hałasu i nie są mocno uciążliwe dla mieszkańców.

HAŁAS KOMUNIKACYJNY

Największa uciążliwość hałasu obserwowana jest na obszarach położonych wzdłuż szlaków komunikacyjnych. Należy się spodziewać, że w najbliższych latach natężenie ruchu kołowego (w tym maszyn rolniczych) będzie wzrastać, co przyczyni się do zwiększenia natężenia hałasu w sąsiedztwie tych szlaków.

Hałas dokuczliwy jest też dla wszelkich zabudowań usytuowanych przy szlakach komunikacyjnych i osób w nich mieszkających. Uciążliwość hałasu może być pośrednio zmniejszana poprzez realizację inwestycji z zakresu przebudowy czy modernizacji dróg, a także poprzez tworzenie wzdłuż tras o wysokim natężeniu ruchu pasów zieleni izolacyjnej. Głównym źródłem emisji hałasu komunikacyjnego do środowiska na terenie gminy jest ruch

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

na drodze krajowej nr 6. Źródło hałasu może stanowić również linia kolejowa nr 202, która przebiega przez obszar gminy.

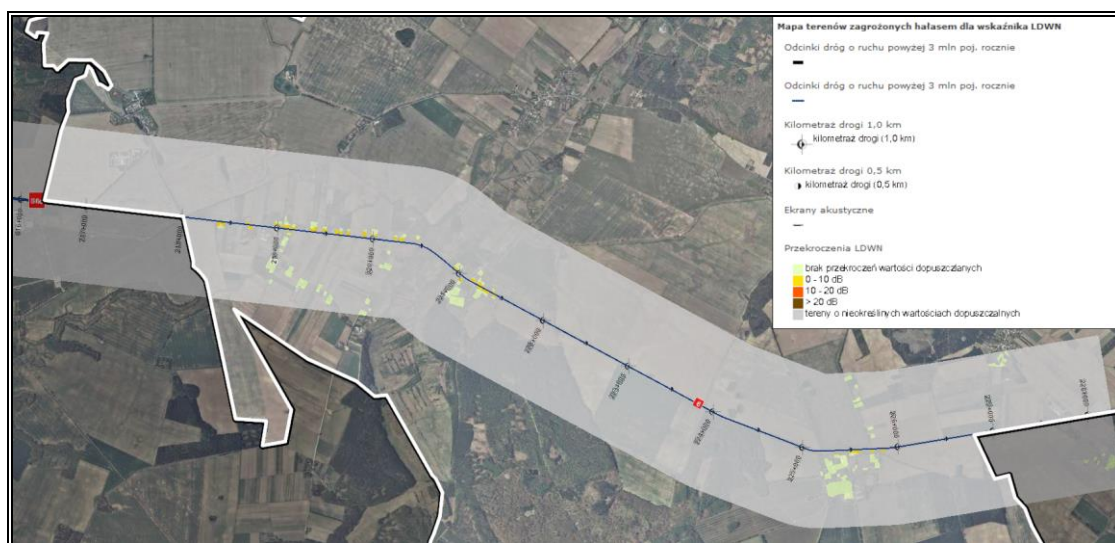
BADANIA NATEŻENIA HAŁASU

Ochroną akustyczną objęte są tylko określone rodzaje terenów, wskazane w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 roku w sprawie *dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku*, wyróżnione ze względu na sposób zagospodarowania i pełnione funkcje (np. tereny zamieszkałe, rekreacyjne, szpitale).

Według danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska na terenie gminy Damnica w ostatnich latach nie były wykonywane badania poziomu hałasu komunikacyjnego ani przemysłowego.

Jednak w związku z realizacją obowiązków nałożonych na zarządzających źródłami hałasu zapisami ustawy Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2020 r, poz. 1219 z późn. zm.), dla odcinka drogi krajowej nr 6 na terenie gminy Damnica sporządzona została w ostatnich latach mapa akustyczna. Mapy terenów zagrożonych hałasem dla wskaźnika L_{DWN} i L_N prezentują poniższe rysunki.

Rysunek 9. Mapa terenów zagrożonych hałasem na obszarze gminy dla wskaźnika L_{DWN}

Źródło: Opracowanie własne na podstawie portalu Geoportal, <http://mapy.geoportal.gov.pl/>

Rysunek 10. Mapa terenów zagrożonych hałasem na obszarze gminy dla wskaźnika L_N

Źródło: Opracowanie własne na podstawie portalu Geoportal, <http://mapy.geoportal.gov.pl/>

PODSUMOWANIE: ANALIZA SWOT

Tabela 14. Analiza SWOT dla obszaru interwencji: Zagrożenia hałasem

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> — Brak dużych zakładów przemysłowych, o nadmiernej emisji hałasu, — Sporządzona mapa akustyczna dla obszarów położonych wzdłuż drogi krajowej. 	<ul style="list-style-type: none"> — Brak stałych pomiarów poziomu hałasu na terenie gminy; — Droga krajowa nr 6 i linia kolejowa nr 202 przebiegające przez teren gminy; — Niedostateczny stan techniczny części dróg publicznych przebiegających przez gminę.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> — Właściwe opracowywanie planów zagospodarowania przestrzennego; — Modernizacja i remonty nawierzchni dróg. 	<ul style="list-style-type: none"> — Rozwój komunikacji wraz ze wzrostem liczby pojazdów i natężenia ruchu komunikacyjnego na drogach; — Niewłaściwa lokalizacja planowanych obiektów stanowiących źródła hałasu; — Wzrost ruchu turystycznego.

Źródło: Opracowanie własne

3.2.3 Pola elektromagnetyczne

W aktualnym stanie prawnym można wyróżnić promieniowanie:

- jonizujące, powstające w wyniku użytkowania substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych, przed którym ochrona unormowana jest w ustawie z 29 listopada 2000 r. – Prawo atomowe (Dz.U. z 2019 r. poz. 1792 z późn. zm.),
- niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne, związane ze zmianami pola elektromagnetycznego wytwarzanego przez źródła energetyczne i radiokomunikacyjne, przed którym ochronę reguluje ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia

2001 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.), w dziale VI pod nazwą „Ochrona przed polami elektromagnetycznymi”.

Niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne w postaci pól elektromagnetycznych (PEM) zawsze występowało w środowisku naturalnym. Pochodzi ono od naturalnych źródeł, jakimi są np.: Słońce, Ziemia, zjawiska atmosferyczne. Natomiast sztuczne pola elektromagnetyczne zaczęły pojawiać się w środowisku ponad sto lat temu i były związane z techniczną działalnością człowieka. Promieniowanie elektromagnetyczne występuje wszędzie. Do najważniejszych źródeł promieniowania należą:

- stacje i linie energetyczne,
- nadajniki radiowe i telewizyjne oraz CB-radio i radiostacje amatorskie,
- stacje bazowe telefonii komórkowej,
- wojskowe i cywilne urządzenia radionawigacji i radiolokacji,
- urządzenia powszechnego użytku: kuchenki mikrofalowe, monitory, aparaty komórkowe itp.

Zgodnie z art. 3 pkt 18 u.p.o.ś przez pola elektromagnetyczne rozumie się pole elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0 Hz do 300 GHz.

Promieniowanie niejonizujące uważa się obecnie za jedno z poważniejszych zanieczyszczeń środowiska. Pole elektromagnetyczne wytwarzane przez silne źródło niekorzystnie zmienia warunki bytowania człowieka, wpływa na przebieg procesów życiowych. Może powodować wystąpienie zaburzeń funkcji ośrodkowego układu nerwowego, układów: rozrodczego, hormonalnego, krwionośnego oraz narządów słuchu i wzroku. Obecnie prowadzone są także badania nad wpływem promieniowania elektromagnetycznego na powstawanie nowotworów u człowieka.

SIECI I URZĄDZENIA WYSOKIEGO, ŚREDNIEGO I NISKIEGO NAPIĘCIA

Przez północny teren gminy Damnica przebiega linia najwyższych napięć 400 kV relacji Żarnowiec – Słupsk, która jest elementem Krajowego Systemu Elektroenergetycznego (KSE), a przez południową część linia wysokiego napięcia 110 kV relacji Darżyno - Słupsk Hubalczyków.

Gmina zasilana jest w energię elektryczną ze stacji GPZ Darżyno, GPZ Słupsk Grunwaldzka i GPZ Słupsk Hubalczyków, które znajdują się poza jej obszarem. Energia elektryczna do odbiorców końcowych na terenie gminy rozprowadzona jest za pomocą sieci średniego i niskiego napięcia.

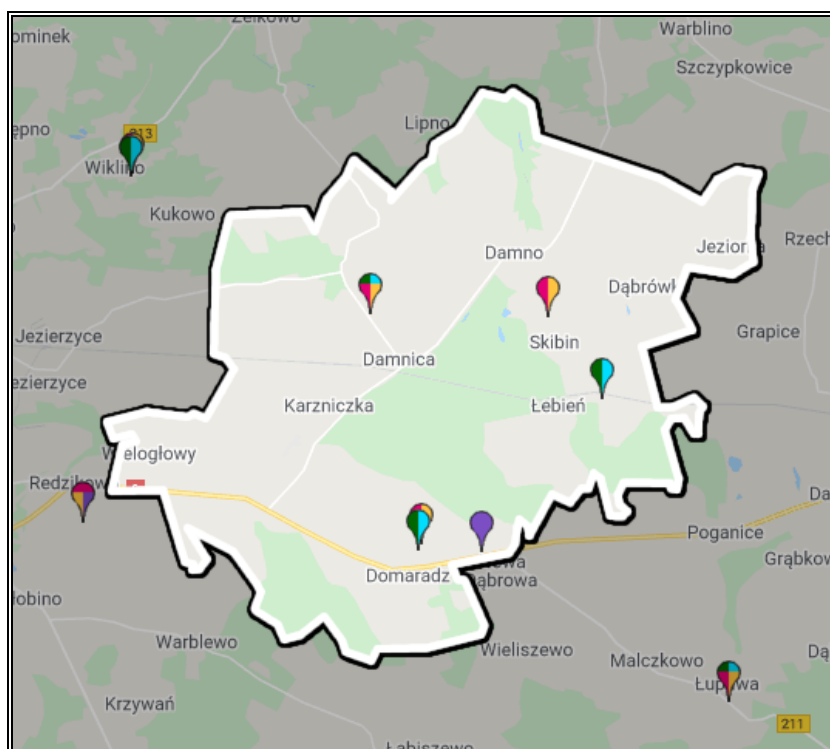
INSTALACJE RADIOKOMUNIKACYJNE

Na terenie gminy Damnica zlokalizowanych jest sześć stacji bazowych telefonii komórkowej różnych nadawców sygnałów, typu GSM, UMTS i LTE, których transmisja mowy i danych może odbywać się w różnych pasmach częstotliwości. Są to stacje:

- Damnica – maszt własny Plusa:
 - T-Mobile (GSM900, UMTS2100, UMTS900),
 - Plus (GSM900, UMTS900),
 - Aero 2 (LTE1800),
 - Orange (GSM900, UMTS2100, UMTS900).
- Skibin – maszt własny T-Mobile:
 - T-Mobile (GSM900, LTE800, UMTS900),
 - Orange (GSM900, LTE800, UMTS900).
- Strzyżyno – maszt własny Plusa:
 - Plus (GSM900, UMTS900),
 - Aero 2 (LTE1800).
- Stara Dąbrowa – maszt własny Play:
 - Play (GSM1800, LTE1800, LTE2100, LTE800, UMTS2100, UMTS900).
- Stara Dąbrowa – maszt własny T-Mobile:
 - T-Mobile (GSM900, LTE800, UMTS2100, UMTS900),
 - Orange (GSM900, LTE800, UMTS2100, UMTS900).
- Stara Dąbrowa – maszt własny Plusa:
 - Plus (GSM900, UMTS900),
 - Aero 2 (LTE1800, LTE900).

Umieszczenie pojedynczych stacji bazowych telefonii komórkowej znajdujących się na terenie i w okolicy gminy prezentuje poniższy rysunek – Plus (kolor zielony), T-Mobile (kolor różowy), Orange (kolor pomarańczowy), Play (kolor fioletowy) i Aero2 (kolor błękitny).

Rysunek 11. Stacje bazowe telefonii komórkowej na terenie i w okolicy gminy Damnica

Źródło: Mapa nadajników GSM, UMTS, CDMA, LTE w Polsce, <http://beta.btsearch.pl>

W ostatnich latach rozwinęły się nowe technologie, które emitują pola elektromagnetyczne do środowiska. Są to m.in. urządzenia wi – fi umożliwiające dostęp do sieci internetowej oraz sieć 5G.

5G to skrót oznaczający piątą generację sieci komórkowej. Sieć ta jest o wiele szybsza niż sieci funkcjonujące do tej pory (4G/LTE/LTE-Advanced) i pozwalana podłączenie do Internetu milionów dodatkowych urządzeń, co umożliwia zmianę na lepsze wielu dziedzin życia, poprzez: dużo większą prędkość przesyłania danych, praktycznie niezauważalne opóźnienia, stabilniejsze połączenia oraz możliwość podłączenia nawet miliona urządzeń na 1 km².

Sieć ta stanowi również duże zagrożenie dla środowiska i zdrowia mieszkańców. Technologia 5G, podobnie jak poprzednie generacje, wykorzystuje fale elektromagnetyczne. Wdrożenie masowego korzystania z sieci 5G, wymaga wybudowania wielu nowych anten, ponieważ przesyłanie informacji, w tych częstotliwościach działa prawidłowo jedynie w niewielkich odległościach. Na uwagę zasługuje również aspekt bezpieczeństwa obywateli. Wraz z wprowadzaniem nowej technologii wymagane jest uaktualnienie przepisów prawa, aby te oparte były na aktualnej wiedzy bazującej na wiarygodnych badaniach i dorobku nauki. Po drugie, należy przestrzegać regulacji w zakresie dopuszczalnego poziomu pola elektromagnetycznego. Spełnienie powyższych punktów pozwoli na zapewnienie bezpieczeństwa obywateli.

W 2020 roku planowane jest wprowadzenie ogólnodostępnego, bezpłatnego programu SI2PEM, dzięki któremu możliwe będzie sprawdzenie poziomu pola elektromagnetycznego w dowolnie wybranych miejscu na terenie całego kraju. System ten, będzie oparty na danych z dziesiątek tysięcy pomiarów pól elektromagnetycznych wspartych zaawansowanymi modelami matematycznymi.

BADANIA PEM

Pomiary monitoringowe pól elektromagnetycznych prowadzone są w cyklu trzyletnim, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2007 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. z 2007 r. Nr 221, poz. 1645).

Według informacji Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, na terenie gminy Damnica nie wyznaczono punktów pomiarowych PEM w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020.

PODSUMOWANIE ANALIZA SWOT

Tabela 15. Analiza SWOT dla obszaru interwencji: Pola elektromagnetyczne

Mocne strony	Słabe strony
— Niska koncentracja stacji bazowych telefonii komórkowej na terenie gminy.	— Rozwój telefonii komórkowej i innych technologii emitujących promieniowanie elektromagnetyczne; — Linie elektroenergetyczne najwyższego i wysokiego napięcia przebiegające przez teren gminy.
Szanse	Zagrożenia
— Regulacje prawne dotyczące poziomów dopuszczalnych pól elektromagnetycznych oraz lokalizacji instalacji emitujących pola elektromagnetyczne; — Uwzględnianie infrastruktury technicznej emitującej promieniowanie elektromagnetyczne w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego; — Modernizacja sieci energetycznych przez operatora.	— Wzrastające zapotrzebowanie społeczeństwa na media (radio, telewizję, Internet); — Niska świadomość społeczna odnośnie zagrożeń płynących z pól elektromagnetycznych na życie i zdrowie człowieka; — Wschodzący system sieci 5G (technologia mobilna piątej generacji).

Źródło: Opracowanie własne

3.2.4. Gospodarowanie wodami

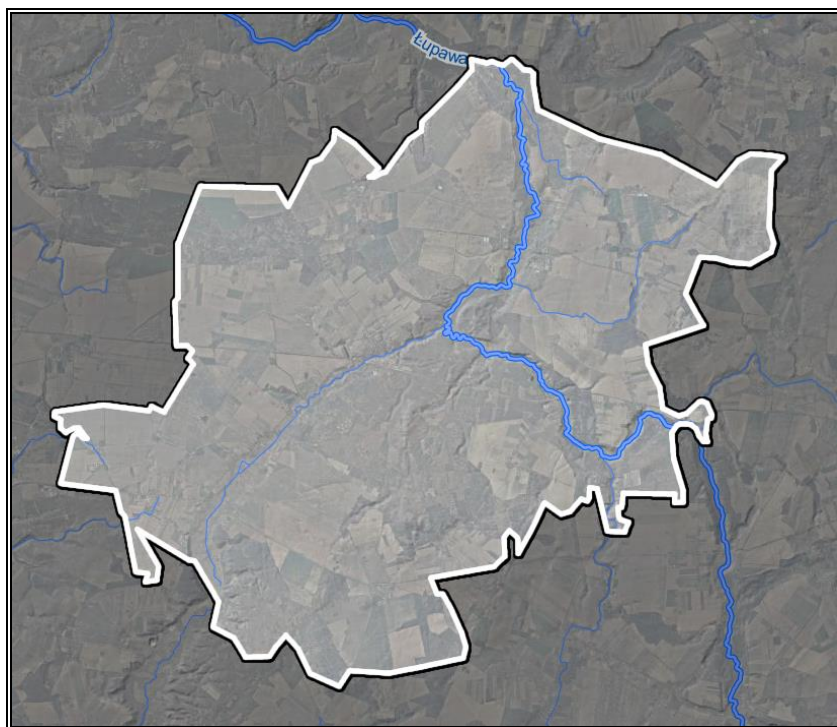
WODY POWIERZCHNIOWE

Gmina Damnica pod względem hydrograficznym należy do regionu wodnego dolnej Wisły wchodzącego w skład obszaru dorzecza Wisły. Wody powierzchniowe na tym terenie zajmują obszar 99 ha co stanowi 0,59% ogólnej powierzchni gminy. Główną rzeką przepływającą przez obszar gminy jest Łupawa. Na obszarze analizowanej jednostki nie

występują wody zaliczane do jezior głównych. Znajdują się tutaj za to mniejsze jeziorka, zbiorniki, stawy oraz również mniejsze rzeczki, kanały i strumienie.

Poniżej przedstawiono jednolite części wód powierzchniowych, których zlewnie znajdują się na terenie gminy Damnica.

Rysunek 12. Jednolite części wód powierzchniowych na terenie gminy Damnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie portalu Geoportal, <http://mapy.geoportal.gov.pl/>

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Tabela 16. Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych na terenie gminy Damnica

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Typ JCWP	Status	Ocena stanu	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Cel środowiskowy	Stan chemiczny
RW200017472689	Karżniczka	17	NAT	Dobry	Niezagrożona	Dobry stan ekologiczny	Dobry
RW20001747289	Głażna	17	NAT	Zły	Zagrożona	Dobry stan ekologiczny	Dobry
RW200017472949	Gnilna	17	NAT	Zły	Zagrożona	Dobry stan ekologiczny	Dobry
RW20001747436	Darżyńska Struga	17	NAT	Dobry	Niezagrożona	Dobry stan ekologiczny	Dobry
RW200017474389	Rębowa	17	NAT	Dobry	Niezagrożona	Dobry stan ekologiczny	Dobry
RW20001747452	Dopływ z jez. Dąbrówka	17	NAT	Dobry	Zagrożona	Dobry stan ekologiczny	Dobry
RW20001747454	Dopływ z Łojewa	17	NAT	Dobry	Zagrożona	Dobry stan ekologiczny	Dobry
RW20001747654	Rzechcianka	17	NAT	Zły	Zagrożona	Dobry stan ekologiczny	Dobry
RW200017476749	Pustynka	17	NAT	Zły	Zagrożona	Dobry stan ekologiczny	Dobry
RW20001947453	Łupawa od Darżyńskiej Strugi do dopływu z Łojewa	19	NAT	Dobry	Zagrożona	Dobry stan ekologiczny- możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku cieklu istotnego - Łukawa od Dopływu z Łojewa do Darżyńskiej Strugi	Dobry
RW20002047435	Łupawa od Bukowiny do Darżyńskiej Strugi	20	SZCW	Zły	Zagrożona	Dobry stan ekologiczny; możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku cieklu istotnego - Łupawa od Darżyńskiej strugi do Bukowiny	Dobry
RW20002047459	Łupawa od dopł. z Łojewa do wpływu do jez. Gardno	20	SZCW	Dobry	Zagrożona	Dobry stan ekologiczny; możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku cieklu istotnego - Łupawa od wpływu do -Jeziora Gardno do Dopływu z Łojewa	Dobry
RW20002347266	Skotawa z jez. Skotawsko Wielkie do Granicznej bez Maleńca	23	NAT	Dobry	Niezagrożona	Dobry stan ekologiczny	Dobry
RW2000234744	Charstnica	23	SZCW	Zły	Zagrożona	Dobry potencjał ekologiczny	Dobry

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Objaśnienie:

Typ JCWP:

- 17: Potok nizinny piaszczysty,
- 19: Rzeka nizinna piaszczysto-gliniasta,
- 20: Rzeka nizinna żwirowa,
- 23: Potok lub strumień na obszarze będącym pod wpływem procesów torfotwórczych.

Status:

- NAT: Naturalna,
- SZCW: Silnie Zmieniona Część Wód.

Źródło: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły

Jednolite części wód powierzchniowych dzieli się na naturalne, dla których określa się stan ekologiczny i stan chemiczny oraz na sztuczne (powstałe w wyniku działalności człowieka) i silnie zmienione (ich charakter został w znacznym stopniu zmieniony w następstwie fizycznych przeobrażeń, będących wynikiem działalności człowieka), dla których określa się potencjał ekologiczny i stan chemiczny.

W poniższej tabeli przedstawiono wyniki ocen badanych w ostatnich latach wód powierzchniowych, których zlewnie położone są na terenie gminy Damnica.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

**Tabela 17. Wyniki oceny badanych w ostatnich latach jednolitych części wód powierzchniowych, których zlewnie położone są na terenie gminy
Damnica**

Nazwa ocenianej JCWP	Kod JCWP	Typ monitoringu	Klasyfikacja wskaźników i elementów jakości wód				STAN / POTENCJAŁ EKOLOGICZNY (Rok ostatnich badań)	STAN CHEMICZNY (Rok ostatnich badań)	OCENA STANU JCWP (Rok ostatnich badań)
			Klasa elementów biologicznych (Rok ostatnich badań)	Klasa elementów hydromorfologicznych (Rok ostatnich badań)	Klasa elementów fizykochemicznych (grupy 3.1-3.5) (Rok ostatnich badań)	Klasa elementów fizykochemicznych – specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6) (Rok ostatnich badań)			
Głażna	RW20001747289	MD/MO	3 (2018)	1 (2018)	>2 (2018)	2 (2018)	3 Umiarkowany stan (2018)	Poniżej dobrego (2018)	Zły stan wód (2018)
Rzechcianka	RW20001747654	MO	2 (2018)	1 (2018)	>2 (2018)	1 (2013)	3 Umiarkowany stan (2018)	—	Zły stan wód (2018)
Pustynka	RW200017476749	MD/MO	2 (2017)	2 (2017)	>2 (2017)	2 (2017)	3 Umiarkowany stan (2017)	Poniżej dobrego (2017)	Zły stan wód (2017)
Łupawa od Darżyńskiej Strugi do dopływu z Łojewa	RW20001947453	MO	1 (2018)	1 (2018)	2 (2018)	2 (2015)	2 Dobry stan (2018)	—	BRAK MOŻLIWOŚCI OCENY
Łupawa od Bukowiny do Darżyńskiej Strugi	RW20002047435	—	3 (2018)	2 (2014)	2 (2014)	2 (2014)	3 Umiarkowany potencjał (2018)	Dobry (2011)	Zły stan wód (2018)
Łupawa od dopł. z Łojewa do wpływu do jez. Gardno	RW20002047459	MD/MO	4 (2017)	1 (2017)	2 (2017)	2 (2017)	4 Słaby potencjał (2017)	Poniżej dobrego (2017)	Zły stan wód (2017)
Skotawa z jez. Skotawsko Wielkie do Granicznej bez Maleńca	RW20002347266	MO	2 (2017)	1 (2017)	2 (2017)	2 (2011)	2 Dobry stan (2017)	—	BRAK MOŻLIWOŚCI OCENY

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Nazwa ocenianej JCWP	Kod JCWP	Typ monitoringu	Klasyfikacja wskaźników i elementów jakości wód				STAN / POTENCJAŁ EKOLOGICZNY (Rok ostatnich badań)	STAN CHEMICZNY (Rok ostatnich badań)	OCENA STANU JCWP (Rok ostatnich badań)
			Klasa elementów biologicznych (Rok ostatnich badań)	Klasa elementów hydromorfologicznych (Rok ostatnich badań)	Klasa elementów fizykochemicznych (grupy 3.1-3.5) (Rok ostatnich badań)	Klasa elementów fizykochemicznych – specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6) (Rok ostatnich badań)			
Charstnica	RW2000234744	MO	2 (2017)	2 (2017)	2 (2017)	2 (2011)	2 Dobry potencjał (2017)	—	BRAK MOŻLIWOŚCI OCENY
Gnilna	RW200017472949	—	2 (2016)	2 (2016)	1 (2016)	—	2 Dobry stan (2016)	—	BRAK MOŻLIWOŚCI OCENY
Darżyńska Struga	RW20001747436		2 (2015)	2 (2015)	2 (2015)	2 (2015)	2 Dobry stan (2015)	—	BRAK MOŻLIWOŚCI OCENY

Źródło: GIOŚ, Monitoring wód powierzchniowych

Ocena stanu wód wykonana w oparciu o rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 9 października 2019 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i jednolitych części wód podziemnych (Dz.U. z 2019 r., poz. 2147) wykazała, że JCWP w obszarze których leży gmina Damnica, dla których określono ocenę stanu JCWP, nie spełniają wymagań określonych dla dobrego stanu wód.

ZAGROŻENIE POWODZIOWE

Zgodnie z definicją z Ustawy z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo Wodne przez pojęcie powódź rozumie się *„czasowe pokrycie przez wodę terenu, który w normalnych warunkach nie jest pokryty wodą, w szczególności wywołane przez wezbranie wody w ciekach naturalnych, zbiornikach wodnych, kanałach oraz od strony morza, z wyłączeniem pokrycia przez wodę terenu wywołanego przez wezbranie wody w systemach kanalizacyjnych”*.

Występowanie zagrożenia powodziowego na danym terenie oznacza duże prawdopodobieństwo wystąpienia tam zjawiska powodzi.

Ryzyko powodziowe natomiast zgodnie z Art 2 Dyrektywy 2007/60/WE w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim, oznacza kombinację prawdopodobieństwa wystąpienia powodzi i prawdopodobieństwa wystąpienia związanych z powodzią potencjalnych negatywnych konsekwencji dla życia i zdrowia ludzkiego, środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej.

Stopień ryzyka powodziowego warunkuje m.in. gęstość zaludnienia, sposób użytkowania dolin rzecznych i terenów zalewowych, infrastruktura techniczna, komunikacyjna.

Ze względu na obszar dotknięty żywiołem rozróżniamy trzy rodzaje powodzi:

- powódzie lokalne (małe) - spowodowane zazwyczaj opadami nawalnymi o dużym natężeniu, obejmujące swym zasięgiem małe zlewnie,
- powódzie regionalne (średnie) - dotykające region wodny,
- powódzie krajowe (duże) - obejmujące obszar dorzecza, których główną przyczyną są długotrwałe deszcze na dużych obszarach.

Źródło: <http://powodz.gov.pl>

Ze względu na proces powstawania i wezbrania powódzie w Polsce możemy podzielić na następujące rodzaje:

- opadowe – przyczyną są opady ulewne lub nawalne (o dużym natężeniu) oraz rozlewne (długotrwałe na dużym obszarze zlewni),
- roztopowe – przyczyną jest gwałtowne topnienie śniegu,
- zimowe – przyczyną jest nasilenie niektórych zjawisk lodowych,

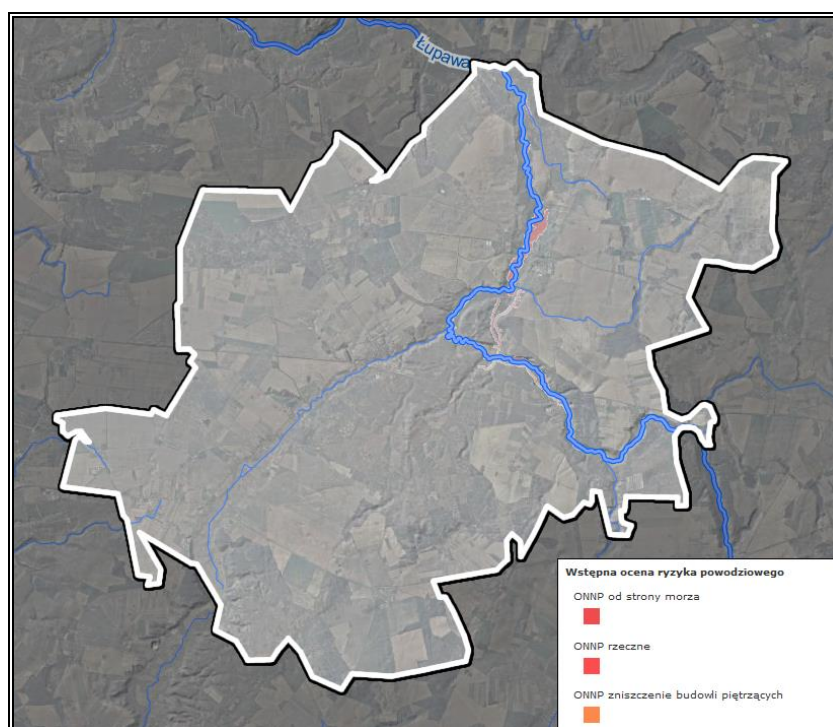
— sztormowe - przyczyną są silne wiatry i sztormy występujące na zalewach i wybrzeżach.

Podtopienia i powodzie bardzo często powodują katastrofalne skutki, szczególnie odczuwalne przez środowisko i mieszkańców. Zmusza to lokalne władze do działań mających na celu zapobieganiu wezbrań rzecznych na terenach zamieszkałych w przyszłości. Do najważniejszych należy rozbudowa i modernizacja infrastruktury przeciwpowodziowej oraz sporządzanie ocen zagrożenia powodziowego.

Według Map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego, dostępnych na stronie internetowej Informatycznego Systemu Osłony Kraju, na terenie gminy Damnica nie występuje obszar szczególnego zagrożenia powodzią od rzek.

Zlokalizowany jest jednak obszar narażony na niebezpieczeństwo powodzi wyznaczony we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego. Obszar ten nie stanowi podstawy do planowania polityki przestrzennej a wyznaczony został jedynie do wstępnego zidentyfikowania zagrożonego obszaru. Na terenie analizowanej jednostki zlokalizowany jest on wzdłuż rzeki Łupawy.

Rysunek 13. Obszary objęte wstępną oceną wystąpienia powodzi na terenie gminy Damnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie portalu Geoportal, <http://mapy.geoportal.gov.pl/>

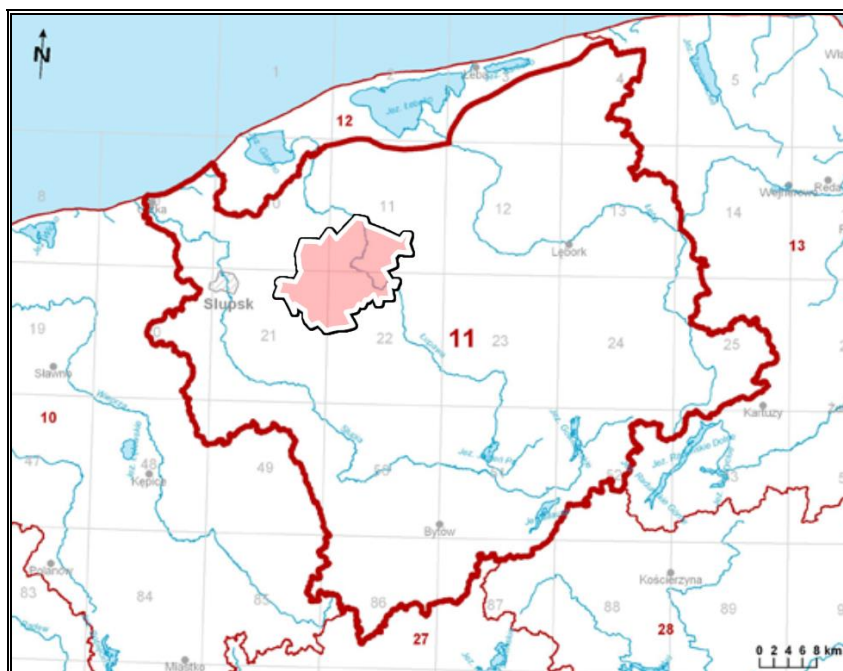
WODY PODZIEMNE

Zgodnie z definicją zawartą w Ramowej Dyrektywie Wodnej (2000/60/WE (RDW) z dnia 23 października 2000 r., jednolite części wód podziemnych (dalej JCWPd) obejmują wody podziemne, które występują w warstwach wodonośnych o porowatości i przepuszczalności,

umożliwiających pobór znaczący w zaopatrzeniu ludności w wodę lub przepływ o natężeniu znaczącym dla kształtowania pożądanego stanu wód powierzchniowych i ekosystemów lądowych.

Według podziału Polski na 172 JCWPd, teren analizowanej jednostki leży na obszarze jednej jednolitej części wód podziemnych. Jest to JCWPd nr 11 (PLGW200011).

Rysunek 14. Położenie gminy Damnica na tle JCWPd nr 11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie portalu Geoportal, <http://mapy.geoportal.gov.pl/>

PLGW200011 – Poziomy wodonośne jednostki tworzą wspólny system wodonośny w ramach którego można wydzielić przepływ lokalny, pośredni i regionalny. Przepływ lokalny wód zachodzi w obrębie pierwszego poziomu wodonośnego, który miejscami jest nie izolowany od powierzchni terenu, a miejscami jest to poziom międzymorenowy górny. Poziom ten zasilany jest przede wszystkim przez infiltrację bezpośrednią oraz dopływ lateralny oraz częściowo tylko ascenzję z głębszych poziomów wodonośnych. Przepływ pośredni odbywa się w zagregowanych poziomach: międzymorenowym dolnym połączonym z poziomem mioceńskim oraz poziomem międzymorenowym dolin kopalnych połączonym z poziomem mioceńskim i oligoceńskim. Zasilanie zachodzi tutaj pośrednio przez przesączanie z płytszych poziomów wodonośnych oraz przez ascenzję z głębszych poziomów wodonośnych, a także dopływ lateralny. Natomiast przepływ regionalny występuje w wodach poziomu kredowego.

Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy

Tabela 18. Ocena stanu JCWPd nr 11 w 2016 r.

Wynik oceny stanu w 2012 r.		Dobry
Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych 2016-2021		Niezagrożona
Wynik oceny stanu w 2016 r.	Chemiczny	Dobry
	Ilościowy	Dobry
	Ogólny	Dobry

Źródło: PIG – PIB, Raport o stanie jednolitych części wód podziemnych w dorzeczach – stan na rok 2016

Na podstawie danych Inspekcji Ochrony Środowiska uzyskanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, badania i ocena stanu chemicznego wód podziemnych, wykonywane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, prowadzone są w jednolitych częściach wód podziemnych (JCWPd). Badania wykonywane są na poziomie krajowym w ramach monitoringu diagnostycznego i operacyjnego. Wykonawcą badań oraz oceny stanu wód w zakresie elementów fizykochemicznych oraz ilościowych jest Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy (PIG-PIB).

Kompleksowa ocena stanu (chemicznego i ilościowego) JCWPd badanych w ramach monitoringu diagnostycznego w roku 2016, wykonana przez PIG-PIB, wykazała stan ogólny dobry JCWPd nr 11.

GŁÓWNY ZBIORNIK WÓD PODZIEMNYCH

Obszar gminy Damnica leży w obszarze dwóch udokumentowanych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP). Są to:

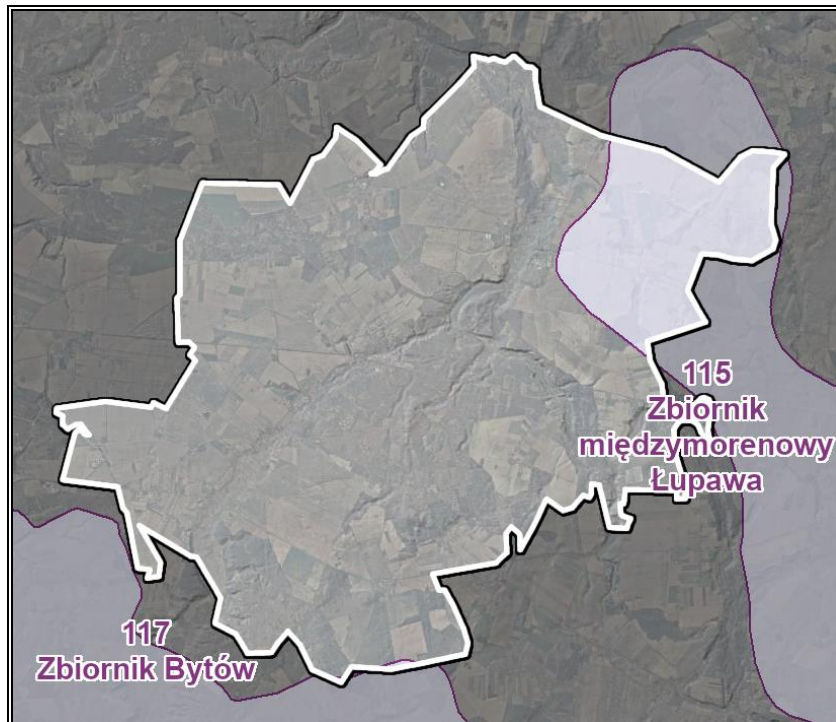
Zbiornik międzymorenowy Łupawa (Nr 115) - zbiornik obejmuje tereny położone w części północno-wschodniej gminy. Położony jest on na głębokości od 0 m p.p.t. do 50 m p.p.t. Występujące wody można zaliczyć do HCO₃-Ca, typowych dla strefy intensywnej wymiany wód. Jakość wód oceniono na podstawie wyników 170 analiz. Ujmowane wody są w przeważającej części wodami o dobrej jakości (klasa Ib). Lokalnie stwierdzono wody o niższej jakości (klasy Ic, Id oraz II) w północnej części GZWP (rejon Jeziorka), południowo-wschodniej (rejon Waćmina) oraz południowo-wschodniej (rejon Łupawy), w których najczęściej są przekroczone wartości graniczne stężeń dla związków azotu lub fosforu.

Zbiornik Bytów (Nr 117) - zbiornik obejmuje niewielki obszar położony przy południowej granicy gminy. Położony jest on na głębokości od 10 m p.p.t. do 80 m p.p.t. Wody podziemne czwartorzędowych struktur wodonośnych obszaru zbiornika są typowe dla rejonów pojeziernych rejonu pomorskiego. Przeważnie są to wody typu HCO₃-Ca. Na zdecydowanej większości obszaru zbiornika wody piętra czwartorzędowego należą do wód słodkich. Wody podziemne struktur wodonośnych zbiornika należą do II i III klasy jakości,

choć w większości do II klasy. Parametrami, które najczęściej obniżają jakość tych wód są stężenia żelaza, manganu, azotanów i wapnia.

Źródło: Informator PSH, Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w Polsce, PIG-PIB, Warszawa 2017

Rysunek 15. Położenie gminy na tle GZWP nr 115 i 117

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://geologia.pgi.gov.pl/>

POTENCJALNE ZAGROŻENIA WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH

Zanieczyszczenia wód powierzchniowych powodowane jest głównie przez działalność antropogeniczną na terenie zlewni, głównie rolnictwo. Do głównych zagrożeń zasobów i jakości wód na terenie gminy Damnica należy zaliczyć:

- emisję ścieków komunalnych;
- odprowadzanie ścieków nieoczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych;
- spływ powierzchniowy biogenów z pól i niewłaściwe składowanie nawozów naturalnych.

Istotnym źródłem presji na środowisko wodne jest niedostateczna sanitacja obszarów wiejskich. Rozproszenie zabudowy mieszkaniowej na obszarze gminy sprawia, że budowa kanalizacji sanitarnej jest często ekonomicznie nieuzasadniona. W takiej sytuacji, mieszkańcy obszarów nieskanalizowanych korzystają ze zbiorników bezodpływowych (szamba), opróżnianych przez wyspecjalizowane firmy. Korzystanie z nieszczelnego szamba grozi skażeniem bakteriologicznym gleby oraz wody wokół posesji, a zanieczyszczenia chemiczne są wchłaniane przez rośliny, w tym warzywa i zboża. Szkodliwe związki chemiczne rozprzestrzeniają się także na większe odległości, skażając wody podziemne.

Ponadto zagrożeniem może być również eksploatacja przydomowych oczyszczalni ścieków, z których niedostatecznie oczyszczone ścieki bytowe mogą bez kontroli być wprowadzane do gruntu, zanieczyszczając wody podziemne.

Na terenie gminy Damnica, w roku 2018, według danych Głównego Urzędu Statystycznego liczba przydomowych oczyszczalni ścieków wynosiła 8 sztuk a liczba zbiorników bezodpływowych – 35 sztuk. Przydomowe oczyszczalnie oraz zbiorniki bezodpływowe znajdują się na obszarach, na których, na ogół nie funkcjonuje kanalizacja sanitarna. Są to obszary rozproszone, gdzie podłączenie budynków do kanalizacji jest w chwili obecnej ekonomicznie nieuzasadnione, ze względu na wysokie koszty.

Kolejnym zagrożeniem czystości wód są spływy powierzchniowe zanieczyszczeń, obciążone głównie związkami biogennymi (azotem i fosforem) pochodzenia rolniczego. Zjawisko to jest potęgowane przez niewłaściwe przechowywanie i stosowanie nawozów mineralnych i organicznych, nadmierne stosowanie chemicznych środków ochrony roślin oraz niewłaściwe wykonywanie zabiegów agrotechnicznych.

W przypadku nadmiernego, długotrwałego spływu składników biogennych do wód, dochodzi do ich przeżyźnienia. Proces ten, zwany eutrofizacją prowadzi do szeregu konsekwencji tj. zakwity (gwałtowny rozwój makrofitów i toksycznego fitoplanktonu – glony, sinice), zakwaszenie wód, pogłębienie strefy beztlenowej, spadek przezroczystości wody, wymieranie ichtiofauny, znaczne pogorszenie walorów użytkowych, przyrodniczych i rekreacyjnych wód. W efekcie, zbiornik wodny ulega postępującej degradacji, która może doprowadzić do jego całkowitego zaniku na skutek zarastania. Eutrofizacja stanowi obecnie ogromne zagrożenie dla wszystkich wód powierzchniowych na terenie Polski ze względu na nadużywanie nawozów i środków ochrony roślin, które dostają się do wód na skutek spływu powierzchniowego.

Rolnictwo zanieczyszcza wodę poprzez niewykorzystane składniki środków ochrony roślin, czy nawozów, nieodpowiednie miejsca składowania i przechowywania odchodów zwierzęcych (stałych i płynnych), które znajdują się w pobliżu obór, chlewików, czy kurników. Powodem zanieczyszczeń wód są także wybiegi dla zwierząt i drobiu oraz miejsca spływu wód z terenu zagród, jak również miejsca składowania kiszonki. Wszystko to może powodować, że jakość wód powierzchniowych i podziemnych nie będzie odpowiadać wymaganym standardom.

Na czystość wód powierzchniowych wpływa również sposób użytkowania melioracji wodnych. Celem melioracji jest regulacja stosunków wodnych w celu polepszenia zdolności produkcyjnej gleby, ułatwienia jej uprawy oraz ochrona użytków rolnych przed powodzią. W sytuacji, kiedy surowe ścieki (bytowo-gospodarcze, rolnicze) są odprowadzane

bezpośrednio do rowów melioracyjnych, mogą przedostawać się one do wód powierzchniowych oraz gruntowych i znacznie pogarszać ich jakość.

PODSUMOWANIE ANALIZA SWOT

Tabela 19. Analiza SWOT dla obszarów interwencji: Gospodarowanie wodami

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> — Prowadzony monitoring wód podziemnych i powierzchniowych; — Dobry stan wód podziemnych; — Brak obszarów szczególnego zagrożenia powodzią na terenie gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> — Zły stan wód powierzchniowych; — Obecność zbiorników bezodpływowych w niedostatecznym stanie technicznym; — Niedostateczny stan infrastruktury kanalizacyjnej na terenie gminy; — Zjawisko suszy hydrologicznej.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> — Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa; — Budowa zbiorników retencyjnych; — Wdrażanie dokumentów planistycznych dotyczących gospodarowania wodami; — Racjonalne i oszczędne gospodarowanie wodą. 	<ul style="list-style-type: none"> — Działalność rolnicza stanowiąca ryzyko zanieczyszczeń wód; — Zjawiska wynikające ze zmian klimatu (np. gwałtowne deszcze, powodzie, susze); — Obniżanie się poziomu wód gruntowych.

Źródło: Opracowanie własne

3.2.5 Gospodarka wodno-ściekowa

Obecność sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie jednostki samorządu terytorialnego istotnie podnosi jakość życia mieszkańców poprzez zapewnienie ciągłości dostaw wody spełniającej wszelkie normy sanitarne oraz odbioru i oczyszczania ścieków. Wyposażenie obszaru w podstawową infrastrukturę techniczną zwiększa również atrakcyjność osiedleńczą dla potencjalnych mieszkańców oraz inwestorów.

SIEĆ KANALIZACYJNA

Zgodnie z danymi GUS w roku 2019 długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy wyniosła 77,2 km i na przestrzeni lat 2015-2019 wzrosła o 3,8 km tj. 5,18%. Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej w roku 2018 wyniosła 4 971 osób, co stanowiło 81,6% wszystkich mieszkańców gminy. W tym samym roku liczba budynków mieszkalnych podłączonych do infrastruktury kanalizacyjnej stanowiła 80,2% wszystkich budynków mieszkalnych na terenie gminy. Szczegółowe informacje o infrastrukturze kanalizacyjnej prezentuje poniższa tabela.

Tabela 20. Infrastruktura kanalizacyjna gminy Damnica w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2015	2016	2017	2018	2019
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	73,4	74,2	74,2	77,2	77,2
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	710	732	730	740	741
Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną	dam ³	130,6	128,0	144,0	141,4	144,0
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej ogółem	osoba	5 067	5 067	5 022	4 971	b.d.
	%	81,0	81,4	81,4	81,6	b.d.
Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury kanalizacyjnej	%	80,7	81,2	79,7	80,2	b.d.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Na obszarze gminy zlokalizowane są 3 komunalne oczyszczalnie ścieków, których łączna przepustowość wynosi 704 m³/dobę a wielkość 3 857 RLM.

Liczba ludności korzystająca z oczyszczalni ścieków zgodnie z danymi GUS w roku 2019 na terenie gminy Damnica wyniosła 5 600 osób. W tym samym roku ilość oczyszczanych ścieków łącznie z wodami infiltracyjnymi i ściekami dowożonymi w ciągu całego roku wyniosła 141 dam³.

W pozostałej części gminy, nie podłączonej do sieci kanalizacyjnej, podstawową infrastrukturą techniczną w zakresie gospodarki ściekowej stanowią przydomowe oczyszczalnie ścieków i zbiorniki bezodpływowe. Ich wykaz prezentuje tabela poniżej.

Tabela 21. Informacje dotyczące ilości zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Damnica w latach 2015-2018

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018
Ilość zbiorników bezodpływowych [szt.]	200	200	200	35
Ilość przydomowych oczyszczalni ścieków [szt.]	8	8	8	8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Analizując powyższą tabelę obserwujemy, że w analizowanym okresie ilość zbiorników bezodpływowych zmniejszyła się o 165 szt. (82,50%), a ilość przydomowych oczyszczalni ścieków nie uległa zmianie.

SIEĆ WODOCIĄGOWA

Zgodnie z danymi GUS, na terenie gminy Damnica w roku 2019 długość sieci wodociągowej wynosiła 59,6 km i na przestrzeni analizowanych lat (2015-2019) jej długość wzrosła o 3,2 km (5,67%). Liczba osób korzystających z sieci wodociągowej w roku 2018 wyniosła 6 094 osób, co stanowiło około 100,00% wszystkich mieszkańców. Zużycie wody

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca w 2019 roku wyniosło 23,8 m³ i zwiększyło się na przestrzeni ostatnich 5 lat o 4,39%.

Tabela 22. Infrastruktura wodociągowa gminy Damnica w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	J.m.	2015	2016	2017	2018	2019
Długość czynnej sieci rozdzielczej	km	56,4	56,4	59,2	59,0	59,6
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	781	808	916	926	927
Awarie sieci wodociągowej	szt.	12	51	55	76	55
Woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam ³	142,4	145,3	152,9	152,9	144,1
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej ogółem	osoba	6 258	6 222	6 171	6 094	b.d.
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	b.d.
Zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca	m ³	22,8	23,3	24,6	24,8	23,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Obszar gminy Damnica jest zaopatrywany w wodę z następujących urządzeń zbiorowego zaopatrzenia w wodę:

- Damnica, zaopatruje miejscowości: Damnica, Dębniczka i Budy,
- Strzyżyno, zaopatruje miejscowość Strzyżyno,
- Dąbrówka, zaopatruje miejscowości: Dąbrówka i Wiszno,
- Bięcino, zaopatruje miejscowość Bięcino,
- Zagórzycza, zaopatruje miejscowości: Zagórzycza i Zagórzyczki,
- Stara Dąbrowa, zaopatruje miejscowość Stara Dąbrowa,
- Sąborze, zaopatruje miejscowości: Sąborze, Paprzyce i Wielogłowy,
- Mianowice, zaopatruje miejscowość Mianowice,
- Jeziorka, zaopatruje miejscowość Jeziorka,
- Łojewo, zaopatruje miejscowość Łojewo,
- Bobrowniki, zaopatruje miejscowości: Bobrowniki i Skibin.

Zgodnie z danymi zawartymi w okresowych ocenach jakości wody za rok 2020 dla urządzeń zbiorowego zaopatrzenia w wodę na terenie gminy Damnica sporządzonych przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Słupsku, stwierdzono przydatność wody do spożycia przez ludzi i brak istotnych zagrożeń dla zdrowia konsumentów korzystających z wody.

PODSUMOWANIE ANALIZA SWOT

Tabela 23. Analiza SWOT dla obszarów interwencji: Gospodarka wodno-ściekowa

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> — Rozbudowana sieć wodociągowa zaopatrująca niemal wszystkich mieszkańców gminy w wodę; — Brak istotnych zagrożeń dla zdrowia konsumentów korzystających z wody z wodociągów zbiorowego zaopatrzenia na terenie gminy; — Funkcjonowanie oczyszczalni ścieków. 	<ul style="list-style-type: none"> — Niedostateczny stopień skanalizowania obszaru gminy; — Korzystanie przez mieszkańców ze zbiorników bezodpływowych, spośród których część jest w niedostatecznym stanie technicznym.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> — Wyposażenie nieruchomości w przydomowe oczyszczalnie ścieków; — Pozyskanie środków finansowych z funduszy krajowych lub europejskich na rozbudowanie infrastruktury wodno-ściekowej. 	<ul style="list-style-type: none"> — Niewłaściwe zagospodarowywanie nieczystości ciekłych przez właścicieli nieruchomości; — Niewystarczająca wiedza mieszkańców na temat nielegalnego zrzutu ścieków oraz nielegalne zrzuty ścieków do wód powierzchniowych; — Ciągły wzrost i rozwój turystyki.

Źródło: Opracowanie własne

3.2.6 Zasoby geologiczne i gleby

RZEŻBA TERENU I GEOLOGIA

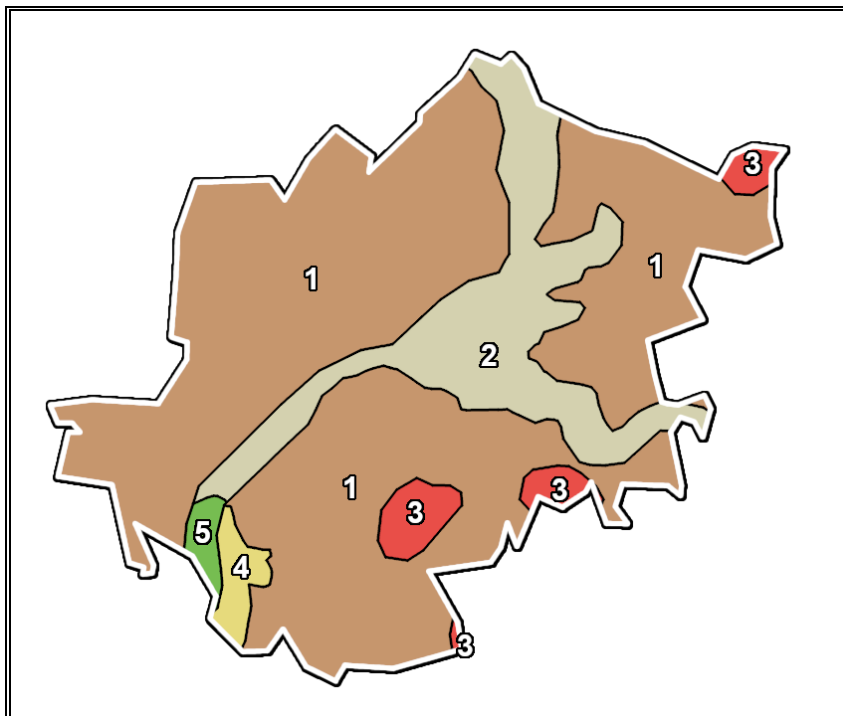
Obszar gminy Damnica położony jest w wyniesionej części platformy wschodnioeuropejskiej. Według podziału Polski na jednostki tektoniczne, jej obszar stanowi część syneklizy perybałtyckiej z fragmentem wyniesienia Łeby.

Najstarszymi stwierdzonymi osadami są margle kredowe zalegające na głębokości ponad 180 m. p.p.t. Nad nimi znajdują się osady trzeciorzędowe z epoki oligocenu reprezentowane przez wzajemnie przewarstwione mułki, ropy i piaski oraz pochodzące z epoki miocenu: piaski, mułki i ropy, które zazwyczaj występują z domieszkami substancji węglistej, głównie pylastej. Na utworach trzeciorzędowych zalegają utwory czwartorzędowe z epoki plejstoceny - glacialnej, które reprezentowane są przez wzajemnie poprzewarstwiane osady piaszczyste (piaski o różnej ziarnistości), piaszczysto-żwirowe, gliny oraz rzadziej ropy i mułki zastoiskowe.

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Damnica

Głównymi utworami przypowierzchniowymi występującymi na przeważającym terenie gminy Damnica są gliny zwałowe, ich zwietrzliny oraz piaski i żwiry lodowcowe wykształcone podczas zlodowacenia północnopolskiego. Natomiast wzdłuż cieków wodnych dominują również pochodzące z okresu zlodowacenia północnopolskiego piaski i żwiry sandrowe. Rozmieszczenie utworów przypowierzchniowych gminy Damnica przedstawia rysunek poniżej.

Rysunek 16. Mapa utworów przypowierzchniowych gminy Damnica

Legenda:

1. Gliny zwałowe, ich zwietrzliny oraz piaski i żwiry lodowcowe (Zlodowacenia północnopolskie),
2. Piaski i żwiry sandrowe (Zlodowacenia północnopolskie),
3. Żwiry, piaski, głązy i gliny moren czołowych (Zlodowacenia północnopolskie),
4. Piaski i mułki kemów (Zlodowacenia północnopolskie),
5. Piaski, żwiry, mady rzeczne oraz torfy i namuły (Holocen).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych CBDG i PIG, <http://geologia.pgi.gov.pl>

OBSZARY GÓRNICZE I ŻŁOŻA KOPALIN

Występujące na terenie gminy zasoby surowców mineralnych związane są z budową geologiczną obszaru. Są to złoża kruszywa naturalnego (piasku ze żwirem). Obecnie stwierdzone na tym obszarze zostało jedno złożo kopaliny, które jednak zostało skreślone z bilansu zasobów. Ponadto znaczna część terenu gminy znajduje się w obszarze perspektywnym występowania gazu ziemnego (część północna i centralna) oraz soli kamiennej (część wschodnia).

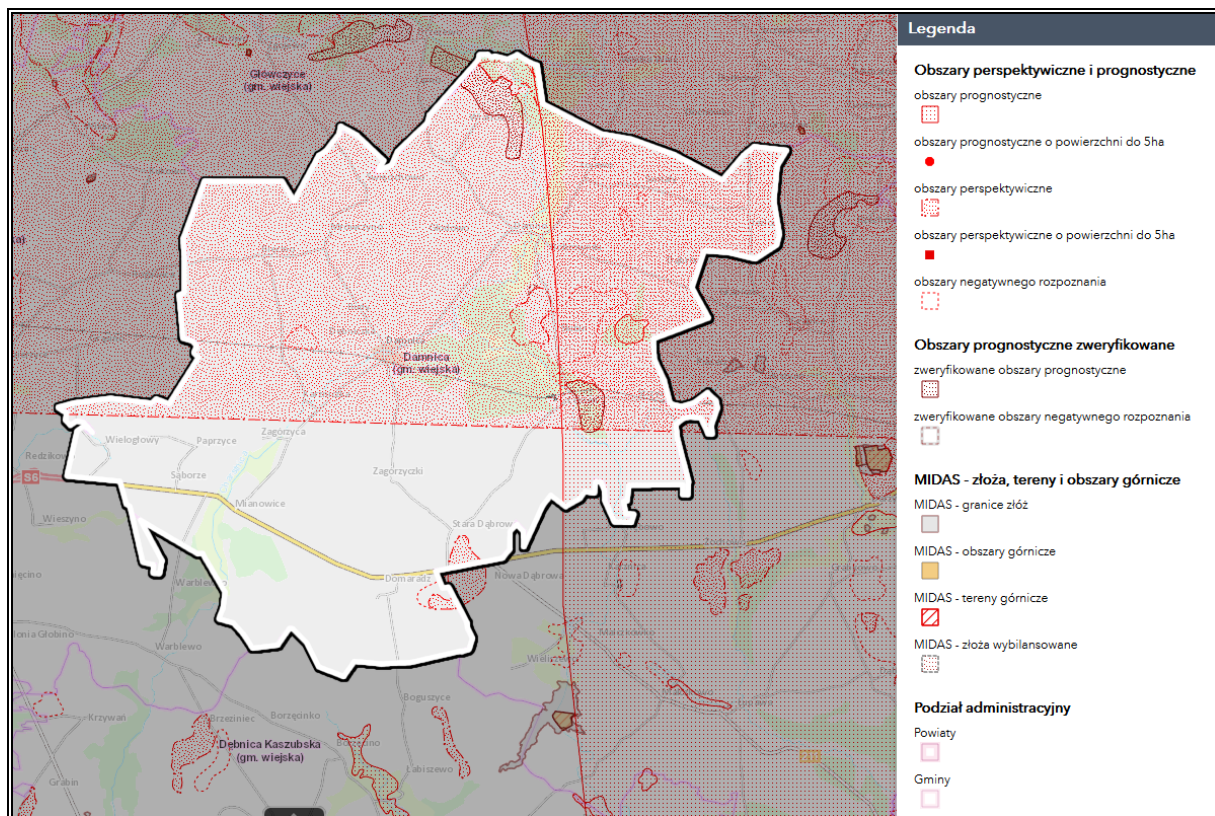
Charakterystykę złóż na terenie gminy przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 24. Charakterystyka złóż kopalin na terenie gminy Damnica

Numer złoża	Nazwa złoża	Powierzchnia [ha]	Kopalina	Stan zagospodarowania
KN 3948	Łebień	—	Kruszywa naturalne (piasek ze żwirem)	Złożo skreślone z bilansu zasobów

Źródło: Serwis MIDAS, PIG-PIB, Centralna Baza Danych Geologicznych

Rysunek 17. Tereny, obszary górnicze oraz złoża na terenie gminy Damnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych CBDG oraz PIG-PIB, <http://geologia.pgi.gov.pl/>

OSUWISKA

Osuwisko jest przemieszczeniem się mas ziemnych, powierzchniowej zwierzchniny i mas skalnych podłoża spowodowanym siłami przyrody lub działalnością człowieka. Ruchy masowe ziemi stanowią w niektórych przypadkach zagrożenie dla obiektów budowlanych posadowionych na uruchomionej powierzchni oraz zagrożenie dla życia i zdrowia.

Zgodnie z mapą dostępną na stronie Państwowego Instytutu Geologicznego (System Ochrony Przeciwośuwiskowej SOPO), na terenie analizowanej jednostki samorządu terytorialnego, nie rozpoznano obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych, w tym zagrożeń osuwania się mas ziemnych/skalnych.

GLEBY

Jakość gleb w istotny sposób wpływa na potencjał jednostek samorządu terytorialnego. Gleby dobrej jakości oznaczają nie tylko zdrowe i wysokie plony, ale także warunkują prawidłowy rozwój człowieka, gdyż wraz z pożywieniem roślinnym i zwierzęcym dostarczają odpowiedniej ilości wysokokalorycznych składników odżywczych, witamin, substancji mineralnych, niezbędnych do budowy i właściwego funkcjonowania organizmu. Razem z pożywieniem człowiek pobiera składniki korzystne, jak i niekorzystne dla swego rozwoju. Jakość gleb ma wpływ na rozmieszczenie upraw rolniczych, ale zależy ona również

od odpowiedniej wilgotności, nawożenia mineralno-organicznego, warunków termicznych oraz opadów atmosferycznych.

Na stan gleb wpływają głównie czynniki pochodzenia antropogenicznego:

- Intensywne rolnictwo – stosowanie wysoko wydajnych maszyn, technik uprawy i hodowli, nadmierne wykorzystywanie nawozów mineralnych i środków ochrony roślin, co może prowadzić do degradacji chemicznej gleb (przeciążenie nadmierną ilością substancji chemicznych, w tym metalami ciężkimi, co prowadzi do zakwaszenia, zasolenia, alkalizacji, zmian jakościowych i ilościowych w próchnicy) oraz degradacji fizycznej gleb (utrata określonej masy gleby, zmiany struktury gleby, nadmierne zagęszczenie i niekorzystne zmiany stosunków wodnych, erozja spowodowana niewłaściwym użytkowaniem gruntów);
- Działalność zakładów produkcyjno-usługowych – przyczyniająca się głównie do degradacji chemicznej gleb, na skutek emisji szkodliwych substancji do atmosfery, odprowadzania ścieków;
- Komunikacja i transport samochodowy – przyczyniający się do zanieczyszczenia gleb położonych w bezpośrednim sąsiedztwie intensywnie użytkowanych szlaków komunikacyjnych – droga krajowa nr 6 (degradacja chemiczna).

Ponadto negatywny wpływ na jakość gleb wywierają: składowanie odpadów w miejscach do tego nie przeznaczonych, wypalanie traw, palenie odpadów na powierzchni ziemi, odprowadzanie nieoczyszczonych ścieków do środowiska, nieszczelne szamba.

Nasilające się stałe wpływy różnorodnych form działalności rolniczej, usługowej i urbanizacyjnej przyczyniają się do znacznych zmian w naturalnych warunkach glebowych. Zmiany te przejawiają się w postaci szeregu form degradacji pokrywy glebowej i prowadzą do wytworzenia gleb o zmienionym profilu i właściwościach fizykochemicznych. Procesy degradacji gleb związane są przede wszystkim z:

- rejonami intensywnej produkcji rolnej i hodowlanej,
- intensywnej melioracji gleb,
- rejonami budowy nowych osiedli mieszkaniowych,
- trasami komunikacyjnymi,
- terenami eksploatacji kopalni lub wyrobisk poeksploatacyjnych.

Przekształcenia mechaniczne gleb powodowane są przez zabudowę terenu, utwardzanie i ubicie podłoża, zdjęcie pokrywy glebowej lub jej wymieszanie z elementami obcymi (np. gruzem budowlanym) oraz w wyniku formowania wykopów i wyrównań. Ważnym czynnikiem jest emisja zanieczyszczeń powietrza i opad zanieczyszczeń oraz procesy

chemicznej degradacji gleb przez niewłaściwie prowadzoną gospodarkę ściekową i odpadową.

Jednym z głównych problemów związanym z uprawą gleb jest ich zakwaszenie. Skutkiem zakwaszenia jest m.in. zmniejszenie się żyzności i jakości gleby. Przyczyny zakwaszenia możemy podzielić na dwie grupy: naturalne oraz antropogeniczne, przy czym należy zwrócić uwagę, że kwasowość najczęściej powodowana jest przez te pierwsze. Do naturalnych, wynikających z procesów przyrodniczych zalicza się erupcje wulkaniczne i ekshalacje, pożary lasów, procesy utleniania, humifikacja (powstawanie próchnicy w glebach) oraz inne naturalne czynniki glebowo-klimatyczne. Natomiast przyczynami antropogenicznymi są te wywołane przez człowieka. Do najważniejszych należą wszelkiego rodzaju zanieczyszczenia powietrza, intensywny chow zwierząt użytkowych czy stosowanie fizjologicznie kwaśnych nawozów mineralnych.

Obszar gminy w większości pokrywają gleby urodzajne o odpowiednich stosunkach wilgotnościowych tj. gleby brunatne, głównie kwaśne, a w obniżeniach również czarne ziemie i gleby organiczne. Dominują one w szczególności w części północnej oraz zachodniej gminy, gdzie występują zwarte i rozległe powierzchnie gleb wytworzonych przede wszystkim z glin zwałowych lekkich, rzadziej średnich i ciężkich, czasami odgórnie płytko spłaszczonych, z dobrze rozwiniętym profilem próchnicznym i zrównoważonych stosunkach wilgotnościowych. Gleby ubogie w składniki pokarmowe, o bardzo przepuszczalnym podłożu i utworzone z piasków słabo gliniastych zajmują stosunkowo niewielką powierzchnie gminy. Najwięcej tych gleb znajduje się w okolicach miejscowości: Starej Dąbrowy, Domaradza oraz Łebienia, w części południowej gminy. Ponadto w pasmach dolinnych rzek oraz w bezodpływowych zagłębieniach terenu występują gleby torfowe, murszowo - torfowe stanowiące użytki zielone.

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Damnica

BADANIA MONITORINGOWE GLEB

Monitoring chemizmu gleb gruntów ornych Polski w ramach PMŚ prowadzi Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach – PIB, na zlecenie GIOŚ. Celem programu jest ocena stanu zanieczyszczenia i zmian właściwości gleb w wymiarze czasowym i przestrzennym. Obowiązek prowadzenia badań wynika z zapisów krajowych aktów prawnych m.in. ustawy Prawo Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.).

Na terenie gminy Damnica nie jest zlokalizowany żaden stały punkt pomiarowo-kontrolny, w związku z czym analizowana jednostka nie jest objęta monitoringiem chemizmu gleb ornych realizowanych w ramach obowiązującego Państwowego Monitoringu Środowiska.

PODSUMOWANIE ANALIZA SWOT

Tabela 25. Analiza SWOT dla obszaru interwencji: Zasoby geologiczne

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> — Brak obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych, w tym zagrożeń osuwania się mas ziemnych/skalnych na terenie gminy; — Występowanie obszarów perspektywicznych kopalin (w tym gazu ziemnego i soli kamiennej). 	<ul style="list-style-type: none"> — Brak występowania złóż kopalin o dużym potencjale gospodarczym.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> — Rozwój nowych technologii poszukiwania i eksploatacji surowców mineralnych; — Ochrona kopalin w planach zagospodarowania przestrzennego; — Nacisk na rekultywację terenów po zakończonych eksploatacjach kopalin. 	<ul style="list-style-type: none"> — Presja ze strony działających podmiotów gospodarczych zajmujących się eksploatacją złóż kopalin; — Niewystarczające środki finansowe na inwestycję z zakresu ochrony powierzchni ziemi; — Możliwość nielegalnego wydobycia.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 26. Analiza SWOT dla obszaru interwencji: Gleby

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> — Występowanie żyznych, dobrych jakościowo gleb na terenie gminy; — Rozwinięte rolnictwo; — Brak prowadzenia działalności szczególnie uciążliwej na środowisko na terenie gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> — Degradacja gleb w związku z działalnością rolniczą i używaniem sztucznych nawozów; — Zanieczyszczenia gleb spowodowane korzystaniem ze zbiorników bezodpływowych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> — Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa; — Popularyzacja rolnictwa ekologicznego; — Stopniowa likwidacja szamb. 	<ul style="list-style-type: none"> — Postępująca urbanizacja i fragmentacja terenu; — Erozja wodna i wietrzna.

Źródło: Opracowanie własne

3.2.7 Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Gospodarka odpadami jest jednym z ważniejszych zagadnień ochrony środowiska. Niewłaściwe postępowanie z odpadami wywiera negatywny wpływ na otaczającą przyrodę, zdrowie ludzi oraz warunki bytowe. Z tego powodu istotne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki oraz minimalizacja ilości powstających odpadów.

Na terenie województwa pomorskiego obowiązuje *Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2022*.

Regionalną Instalacją do przetwarzania odpadów komunalnych dla gminy Damnica jest Instalacja w Chlewnicy. Na terenie gminy Damnica funkcjonuje Punkt Selektywnego

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK). Zlokalizowany jest on w miejscowości Karzniczka.

Na obszarze gminy obowiązuje *Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Damnica*. Określa on szczegółowe zasady w zakresie utrzymania czystości i porządku na tym terenie.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego łączna ilość odebranych odpadów komunalnych z terenu gminy Damnica w roku 2019 wyniosła 1 263,93 Mg, z czego 748,45 Mg stanowiły odpady zmieszane, a 515,48 Mg odpady zebrane selektywnie. Szczegóły dotyczące odpadów zebranych selektywnie zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 27. Ilość odpadów odebranych z terenu gminy Damnica w roku 2019

Rodzaj odpadów		Masa odebranych odpadów [t]
Odpady zebrane ogółem		
Łącznie		1 263,93
w tym:	z gospodarstw domowych	1 229,23
	z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	34,70
Odpady zebrane selektywnie		
Ogółem		515,48
w tym	papier i tektura	16,09
	szkło	93,49
	tworzywa sztuczne	6,80
	tekstylna	6,33
	zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne razem	12,16
	z tego: zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne - niebezpieczne	0,08
	wielkogabarytowe	123,22
	biodegradowalne	109,02
	baterie i akumulatory razem	0,04
	zmieszane odpady opakowaniowe	147,76
pozostałe	0,57	
Zebrane odpady zmieszane		
Ogółem		748,45
w tym:	z gospodarstw domowych	715,66
	z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	32,79

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Na terenie gminy nie ma zlokalizowanego składowiska odpadów.

Gmina Damnica osiągnęła wymagane poziomy recyklingu i ograniczania masy odpadów komunalnych. Dopuszczalne i osiągnięte przez gminę poziomy w roku 2018 przedstawia tabela poniżej.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Tabela 28. Poziomy recyklingu i ograniczania masy odpadów komunalnych osiągnięte w gospodarce odpadami przez Gminę Damnica w roku 2018

Poziom wymagany	Poziom osiągnięty
Poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania	
≤ 40,00%	11,00%
Poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła	
≥ 30,00%	30,00%
Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych	
≥ 50,00%	98,00%

Źródło: Analiza stanu gospodarki odpadami na terenie Gminy Damnica za 2019 rok

Do gospodarki odpadami zaliczyć należy również kwestie utylizacji azbestu i wyrobów zawierających azbest. Na terenie gminy obowiązuje *Gminny program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla gminy Damnica*. Głównymi założeniami dokumentu jest aktywizacja działań związanych z oczyszczeniem terenu gminy Damnica z azbestu, tj. wyrobów budowlanych zawierających azbest jak również pozostałych wyrobów zawierających azbest i odpadów azbestowych. Masa zinwentaryzowanych i unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest na terenie gminy prezentuje poniższa tabela.

Tabela 29. Masa wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Damnica w [kg] – dane z bazy azbestowej - październik 2020 r.

Zinwentaryzowane		
Razem	925 496	100,00%
Osoby fizyczne	925 495	100,00%
Osoby prawne	1	100,00%
Unieszkodliwione		
Razem	41 994	4,54%
Osoby fizyczne	41 994	4,54%
Osoby prawne	0	0,00%
Pozostałe do unieszkodliwienia		
Razem	883 502	95,46%
Osoby fizyczne	883 501	95,46%
Osoby prawne	1	100,00%

Źródło: Baza Azbestowa, <https://bazaazbestowa.gov.pl>

Odpady przemysłowe to odpady związane i powstające podczas działalności gospodarczej. Stanowią one ponad 90% całkowitej ilości wszystkich wytwarzanych odpadów w Polsce. Oprócz zakładów przemysłowych wytwarzane są przez m.in. szpitale, magazyny, warsztaty

samochodowe czy zakłady budowlane. Należą do odpadów nieobojętnych dla środowiska i stanowią dla niego w dużej mierze poważne zagrożenie.

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Starostwo Powiatowe w Słupsku na terenie gminy Damnica zlokalizowane są następujące podmioty, które posiadają pozwolenie na wytwarzanie odpadów:

- KOSPEL S. A., ul. Olchowa 1, Koszalin, Zakład Produkcyjny w Damnicy, ul. Strażacka 5,
- Przedsiębiorstwo Przemysłu Drzewnego „POLTAREX” ul. Przemysłowa 4, 76-231 Damnica.

PODSUMOWANIE ANALIZA SWOT

Tabela 30. Analiza SWOT dla obszarów interwencji: Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> — Uporządkowany system gospodarki odpadami; — Brak składowisk odpadów na obszarze gminy; — Funkcjonujący punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK) na terenie gminy; — Osiągnięcie przez gminę wymaganych poziomów recyklingu i ograniczania masy odpadów komunalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> — Niewystarczający stopień usuniętych wyrobów azbestowych występujących na terenie gminy; — Wysokie i rosnące koszty systemu gospodarowania odpadami.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> — Ciągła edukacja i podnoszenie świadomości ekologicznej; — Pozyskanie środków finansowych z funduszy krajowych lub europejskich na rozbudowanie infrastruktury gospodarki odpadami; — Powstawanie nowoczesnych instalacji do przetwarzania odpadów; — Wprowadzenie na terenie kraju nowych założeń i wytycznych dotyczących gospodarowania odpadami komunalnymi. 	<ul style="list-style-type: none"> — Niewłaściwe postępowanie z odpadami przez część właścicieli nieruchomości; — Niedostateczny poziom świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie gospodarowania odpadami; — Powstawanie „dzikich” wysypisk; — Rosnąca ilość odpadów.

Źródło: Opracowanie własne

3.2.8 Zasoby przyrodnicze

3.2.8.1 Szata roślinna

Lasy oraz grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione na terenie gminy Damnica zajmują 30,41% jej ogólnego obszaru. Powierzchnia lasów i gruntów leśnych wg danych GUS na koniec 2019 r. wynosiła 5 089,87 ha. Lesistość (wskaźnik pokrycia lasem określonej powierzchni) obszaru gminy wyniosła 29,40%, co jest wartością niższą od średniej wartości dla województwa pomorskiego (36,40%) i kraju (29,60%). Obszar gminy należy do

Nadleśnictwa Damnica i Nadleśnictwa Leśny Dwór podlegających pod Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Szczecinku.

Tabela 31. Lasy i grunty leśne na terenie gminy Damnica

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2019
Powierzchnia gruntów leśnych		
Ogółem	ha	5 089,87
Lesistość w %	%	29,4
Grunty leśne publiczne ogółem	ha	5 029,59
Grunty leśne publiczne Skarbu Państwa	ha	5 026,59
Grunty leśne publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	ha	4 985,89
Grunty leśne prywatne	ha	60,28
Powierzchnia lasów		
Lasy ogółem	ha	4 925,18
Lasy publiczne ogółem	ha	4 864,90
Lasy publiczne Skarbu Państwa	ha	4 861,90
Lasy publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	ha	4 821,20
Lasy publiczne Skarbu Państwa w zasobie Własności Rolnej SP	ha	29,00
Lasy publiczne gminne	ha	3,00
Lasy prywatne ogółem	ha	60,28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

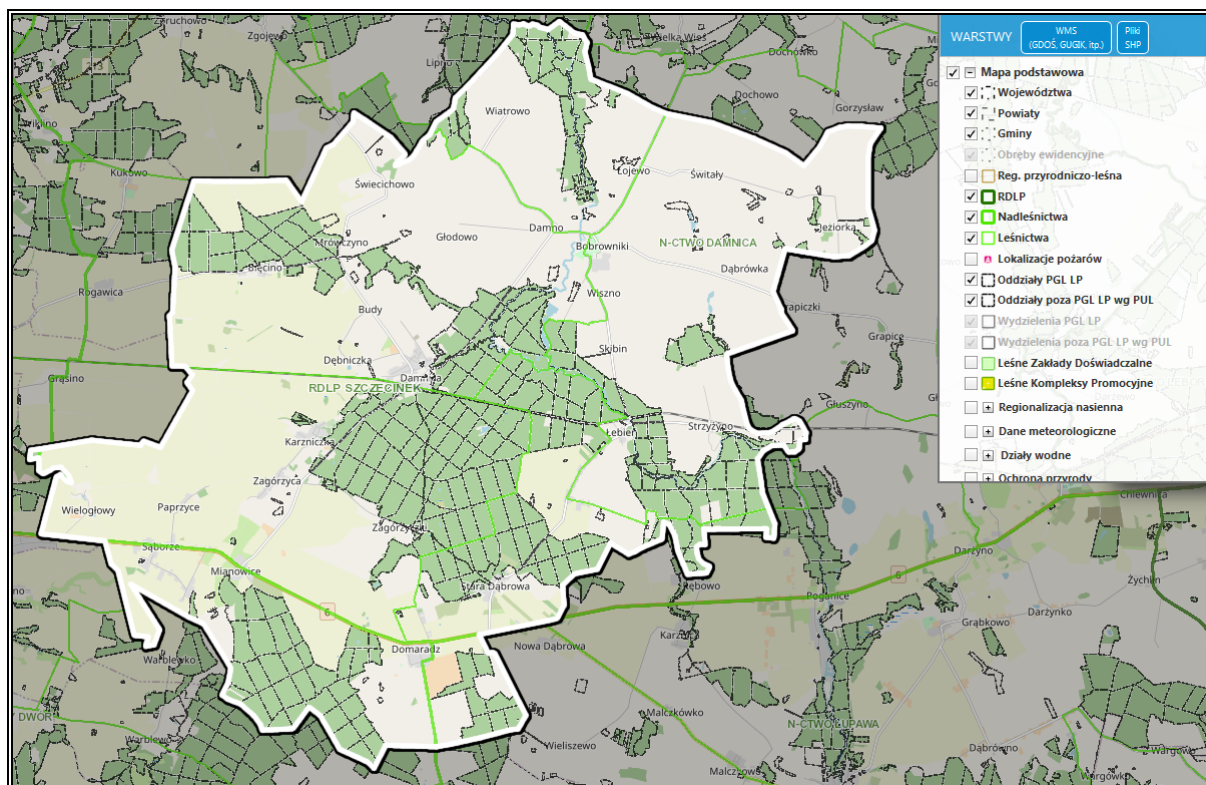
Na obszarze gminy przeważają siedliska lasu mieszanego i świeżego, które warunkują duży udział lasów liściastych, przede wszystkim bukowych i dębowo – bukowych. Lasy te są jednak zazwyczaj bardzo zniekształcone poprzez znaczną domieszkę sosny w drzewostanach. Wzdłuż cieków wodnych występują olsy oraz fragmenty łągów jesionowo-olszowych, a w bezodpływowych zagłębieniach terenu i w pobliżu terenów przywodnych znajdują się pasy zarośli wierzbowych i olszowych. Krajobraz urozmaicony jest przez śródpolne i przydrożne zadrzewienia i zakrzewienia.

Na uwagę zasługują również licznie występujące na obszarze gminy parki podworskie, w których zachowała się cenna dendroflora, reprezentowana zarówno przez gatunki rodzimego pochodzenia (buki, dęby, graby, klony, lipy, jesiony), jak również egzotyczne (daglezje, choiny kanadyjskie, żywotniki i cyprysiki), często osiągające rozmiary pomnikowe.

Dodatkowo, wzdłuż rzek Charstnicy i Łupawy oraz w obniżeniu w okolicach Łojcwa występują niewielkie obszary torfowisk niskich, a na pozostałym obszarze gminy również torfowiska przejściowe i wysokie.

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Damnica

Rysunek 18. Mapa obszarów leśnych na terenie gminy Damnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.bdl.lasy.gov.pl>

3.2.8.2 Świat zwierząt

Na obszarze gminy, w związku z występowaniem form ochrony przyrody występuje również bogata fauna. Głównym skupiskiem zwierząt jest leśny odcinek rzeki Łupawy pomiędzy Poganicami, a Bobrownikami. Jest to przede wszystkim ostoja ptaków wodnoblotnych o znaczeniu lokalnym i regionalnym m.in. miejsce lęgowe pliszki górskiej i trzcza nurogęsi oraz miejsce połęgowego zgrupowania kaczki krzyżówki i obszar jesiennych i wiosennych koncentracji kaczek krzyżówek, łysiek i łabędzi. W ostatnich latach zinwentaryzowano na rzece również stanowiska wydry i puchacza. W lasach natomiast spotkamy gatunki charakterystyczne dla fauny leśnej, między innymi: jelenie, sarny czy dziki, a w wodach rzecznych ryby: pstrągi, lipienie czy szczupaki.

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Damnica
Ponadto w związku z rolniczym charakterem gminy, na jej terenie licznie występują zwierzęta hodowlane.

3.2.8.3 Formy ochrony przyrody

Formami ochrony przyrody w Polsce, w myśl ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody są: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

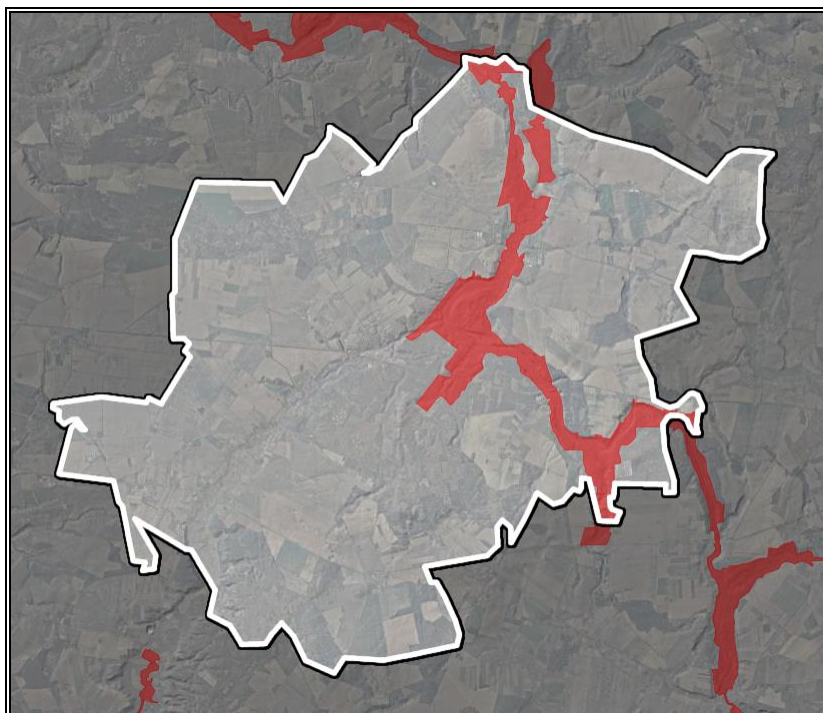
Na obszarze analizowanej jednostki znajdują się:

- Obszar Natura 2000 Dolina Łupawy PLH220036,
- 30 pomników przyrody,
- 45 użytków ekologicznych.

OBSZARY NATURA 2000

Zgodnie z przepisami art. 33 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2020 r. poz. 55 z późn. zm.) na Obszarach Natura 2000 wprowadza się następujące zakazy: podejmowanie działań mogących osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności: pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

Rysunek 19. Położenie Obszaru Natura 2000 Dolina Łupawy na terenie gminy Damnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie portalu Geoportal, <http://mapy.geoportal.gov.pl/>

Dolina Łupawy (Kod obszaru: PLH220036) – Specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa), który obejmuje powierzchnię 5 508,63 ha. Obszar został utworzony Decyzją Komisji z dnia 12 grudnia 2008 r. przyjmującą na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG drugi zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2008) 8039)(2009/93/WE).

Na Obszarze występują m.in. zlokalizowane na zboczach doliny Łupawy rozległe obszary łągu o podgórskim charakterze *Carici remotae-Fraxinetum*, jak również w wielu wąwozach grądy dębowo-grabowe *Stellario-Carpinetum* i buczyny *Luzulo-Fagetum* i *Asperulo-Fagetum* oraz podmokłe łąki, przejściowe i wysokie torfowiska oraz dystroficzne jeziora w bezodpływowych obszarach. Obszar ogółem zawiera 18 typów siedlisk z zał. I Dyrektywy Siedliskowej. Ponadto na uwagę zasługują liczne rzadkie i zagrożone gatunki roślin z Polskiej Czerwonej Księgi oraz bardzo liczna populacja słodkowodnego glonu *Hildenbrandtia rivularis*, świadcząca o czystości wód.

Źródło: <http://ine.eko.org.pl/>

Dla obszaru obowiązuje plan zadań ochronnych ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 4 grudnia 2019 r.

Realizacja założeń *POŚ dla gminy Damnica* odbywać się będzie zgodnie z ww. przepisami. Przestrzegane będą obowiązujące na tym obszarze zakazy oraz uwzględniane istniejące oraz potencjalne zagrożenia.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Tabela 32. Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i ich siedlisk, będących przedmiotami ochrony w Obszarze Natura 2000 Dolina Łupawy

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	
	Istniejące	Potencjalne
3140 Twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic (<i>Charetea spp.</i>)	<p>a) F02.03 wędkarstwo - prowadzi do zaburzeń ekosystemu jezior oraz zniszczenia szaty roślinnej,</p> <p>b) F użytkowanie zasobów biologicznych inne niż rolnictwo i leśnictwo - prowadzenie gospodarki rybackiej, niedostosowanej do wymogów siedliska, prowadzi do zaburzeń ekosystemu jezior i w konsekwencji do obniżenia stanu ochrony siedliska;</p>	<p>a) K02.03 eutrofizacja (naturalna) - może powodować użyźnienie siedliska i zmianę składu gatunkowego roślinności,</p> <p>b) B02 gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji - gospodarka leśna niedostosowana do wymogów ochrony siedliska - w przypadku stosowania rębni zupełnej nad brzegami jezior może dojść do uruchomienia spływu powierzchniowego związków zawartych w glebie do jezior i ich eutrofizacji,</p> <p>c) E01.03 zabudowa rozproszona - może generować spływ zanieczyszczeń do wód jezior,</p> <p>d) H01 zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych) - może prowadzić do eutrofizacji siedliska.</p>
3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i> , <i>Potamion</i>	<p>a) K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja) - powoduje zniekształcenie/zanik charakterystycznych dla siedliska zbiorowisk roślin wodnych,</p> <p>b) K02.02 nagromadzenie materii organicznej - powoduje zmniejszenie powierzchni starorzeczy, w większości bardzo płytkich i wąskich, w zaawansowanym stadium lądowacenia,</p> <p>c) K02.03 eutrofizacja (naturalna) - prowadzi do zmiany składu gatunkowego roślinności charakterystycznej dla siedliska;</p>	<p>a) E01.03 zabudowa rozproszona - poprzez spływ zanieczyszczeń z gospodarstw domowych może powodować przyspieszenie procesu eutrofizacji siedliska,</p> <p>b) H01 zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych) - może prowadzić do eutrofizacji siedliska,</p> <p>c) J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie: powodujące brak zasilania starorzeczy wodą z rzeki.</p>
3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (<i>Ranunculion fluitans</i>)	<p>a) K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja) – spowodowana silnym zacienieniem rzeki, prowadzi do zaniku/zmniejszenia powierzchni zajmowanej przez roślinność charakterystyczną dla siedliska,</p> <p>b) E01.03 zabudowa rozproszona - antropopresja z powodu bliskości osad ludzkich powoduje zaśmiecanie, spływ zanieczyszczeń z gospodarstw domowych prowadzi do przyspieszenia procesu eutrofizacji siedliska,</p> <p>c) H01 zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych) – zanieczyszczenia z różnych źródeł, w tym spoza obszaru Natura 2000 wzmagają procesy eutrofizacji siedliska,</p> <p>d) A08 nawożenie /nawozy sztuczne/ – spływ pierwiastków</p>	<p>a) J02.03 regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych – może prowadzić do bezpośredniego zniszczenia siedliska i zmniejszenia jego powierzchni,</p> <p>b) G01.01.02 niemotorowe sporty wodne – kajakarstwo (na stanowisku nr 6 - części działek 252/2, 180 obręb Łupawa, startują spływy kajakowe) może prowadzić do niszczenia roślinności charakterystycznej dla siedliska,</p> <p>c) K02.03 eutrofizacja (naturalna) – może prowadzić do niekorzystnych zmian w strukturze gatunkowej i składzie gatunkowym siedliska,</p> <p>d) F01.01 intensywna hodowla ryb, intensyfikacja – zanieczyszczenia ze stawów rybnych mogą prowadzić do eutrofizacji siedliska oraz niekorzystnych zmian w strukturze gatunkowej i składzie</p>

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	
	Istniejące	Potencjalne
	<p>biogennych do wód rzek, wzmacnia procesy eutrofizacji siedliska,</p> <p>e) J02.05.05 niewielkie projekty hydroenergetyczne, jazy – spiętrzenie wody i spowolnienie jej przepływu powoduje fragmentację siedliska włosieniczników, związaną głównie ze zmianą parametrów abiotycznych siedliska np. zapory elektrowni wodnych przy stanowisku nr 6 (części działek 252/2, 180 obręb Łupawa) i przy stanowisku nr 11 elektrownia wodna w Łebieniu (części działek 4, 1, obręb Łebień, część działki 2/2 obręb Damnica Leśnictwo, część oddziału 553c, obręb 1, Nadleśnictwo Damnica), prowadzą do zmian w przepływie wody w rzekach, do powstania cofki powyżej piętrzenia, zamulenia siedliska i zanikania prądocubnych włosieniczników;</p>	<p>gatunkowym siedliska,</p> <p>e) K04.05 szkody wyrządzone przez roślinożerców (w tym przez zwierzynę łowną) – intensywne ścinanie drzew przez bobry na stromych brzegach cieków może uruchomić sploty powierzchniowe i zmętnienie wody w obrębie siedliska,</p> <p>f) G01 Sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze - brak koszy i toalet powoduje zanieczyszczenie siedliska włosieniczników, co może prowadzić do zniekształcenia/zaniku charakterystycznych dla siedliska zbiorowisk roślin,</p> <p>g) J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie - nieprawidłowo prowadzona i nieregularna konserwacja budowli hydrotechnicznych powodująca zanieczyszczenie siedliska osadami ze zbiorników zaporowych,</p> <p>h) J02.06 Pobór wód z wód powierzchniowych - pobór wody na różne cele (zwłaszcza na cele rolnicze) powodujący występowanie niskich stanów wody, może prowadzić do zniekształcenia/zaniku charakterystycznych dla siedliska zbiorowisk roślin,</p> <p>i) M01.02 susze i zmniejszenie opadów - może powodować występowanie niskich stanów wody i prowadzić do zniekształcenia/zaniku charakterystycznych dla siedliska zbiorowisk roślin,</p> <p>j) J03.01 zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska - w wyniku prac utrzymaniowych w ciekach, w tym usuwania lub koszenia roślinności wodnej, wydobywania namulów i innych osadów, zasypywania lub zabudowania wyryw brzegowych, a także usuwania rumoszu drzewnego (zmniejszenie liczby miejsc, gdzie oderwane pędy włosieniczników mogą się kotwiczyć dając początek nowym płatom).</p>
3270 Zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością <i>Chenopodium rubri p. p.</i> i <i>Bidention p. p.</i>	U nieznane zagrożenie lub nacisk - nie określono zagrożeń z powodu nie odnalezienia siedliska w obszarze Natura 2000.	
6410 Zmiennewilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	U nieznane zagrożenie lub nacisk - nie określono zagrożeń z powodu nie odnalezienia siedliska w obszarze Natura 2000.	
6430 Ziołorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziołorośla	U nieznane zagrożenie lub nacisk - nie określono zagrożeń z powodu nie odnalezienia siedliska w obszarze Natura 2000.	

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	
	Istniejące	Potencjalne
nadrzeczne (<i>Convolvulietalia sepium</i>)		
6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	<p>a) I02 problematyczne gatunki rodzime – obecność ekspansywnych gatunków, pokrzywy zwyczajnej i perzu właściwego, w płatach siedliska zniekształca jego skład gatunkowy,</p> <p>b) A04.01 wypas intensywny – poprzez wydeptywanie, eutrofizację, nadmierne zgryzanie, powoduje zanik charakterystycznych gatunków roślin zielnych i obniżenie stanu zachowania siedliska,</p> <p>c) A03.03 zaniechanie/brak koszenia – na części płatów siedliska prowadzi do rozwoju zakrzaczeń, stopniowego zmniejszania powierzchni i zniekształcenia siedliska,</p> <p>d) A04.03 zarzucenie pasterstwa, brak wypasu - na części płatów siedliska prowadzi do rozwoju zakrzaczeń, stopniowego zaniku powierzchni i zniekształcenia siedliska,</p> <p>e) K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja) – na części płatów siedliska zarastanie gatunkami drzew i krzewów powoduje zniekształcenie siedliska i stopniowy zanik jego powierzchni;</p>	<p>a) E01.04 inne typy zabudowy – zabudowa zagrodowa na płatach siedliska, może powodować bezpośrednie zniszczenie siedliska i utratę jego powierzchni,</p> <p>b) A03.03 zaniechanie/brak koszenia – na części płatów siedliska może prowadzić do rozwoju zakrzaczeń, stopniowego zaniku powierzchni i zniekształcenia siedliska,</p> <p>c) K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja) – na części płatów siedliska zarastanie gatunkami drzew i krzewów może powodować stopniowy zanik powierzchni i zniekształcenie siedliska,</p> <p>d) A04.03 zarzucenie pasterstwa, brak wypasu - na części płatów siedliska, może prowadzić do rozwoju zakrzaczeń, stopniowego zaniku powierzchni i zniekształcenia siedliska,</p> <p>e) A02 zmiana sposobu uprawy – zbyt intensywne nawożenie, przeznaczanie płatów siedliska pod grunty orne, zalesianie lub pod zabudowę – może prowadzić do bezpośredniego zniszczenia płatów siedliska, utraty jego powierzchni,</p> <p>f) J02.01 zasypywanie terenu, melioracje, osuszanie-ogólnie – niewłaściwa gospodarka wodna oraz zasypywanie terenu prowadzące do obniżenia stanu ochrony siedliska/utraty jego powierzchni</p> <p>g) K04.05 szkody wyrządzone przez roślinożerców (w tym przez zwierzynę łowną) – tamy budowane przez bobry powodują podtopienie siedliska i brak możliwości użytkowania łąk.</p>
7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością <i>Scheuchzerio – Caricetea</i>)	<p>a) J02.01 zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie- ogólnie - większość zinwentaryzowanych płatów siedliska poddana została próbie przekształcenia w użytki zielone poprzez osuszenie terenu (melioracje), osuszenie siedliska prowadzi do przerwania/zahamowania procesów torfotwórczych, zmiany składu gatunkowego roślinności, degradacji siedliska.</p> <p>b) E01.03 zabudowa rozproszona - antropopresja ze strony pobliskiej wsi (stwierdzono na stanowisku nr 1, części działek 11/4, 11/3, obręb Rokitki, część działki 259 obręb Głińnica), powoduje spływ zanieczyszczeń do płatów siedliska, zaśmiecanie.</p>	<p>K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja) – na części płatów siedlisk, może prowadzić do stopniowego zaniku powierzchni siedliska.</p>

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	
	Istniejące	Potencjalne
	c) K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja) - w kierunku zbiorowisk drzewiastych, tym łatwiejsza, że płaty tego siedliska są bardzo małe, powoduje zanik powierzchni siedliska (na części płatów siedliska);	
7150 Obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku <i>Rhynchosporion</i>	U nieznane zagrożenie lub nacisk - nie określono zagrożeń z powodu nie odnalezienia siedliska w obszarze Natura 2000.	
7220 Źródlika wapienne ze zbiorowiskami <i>Cratoneurion commutati</i>	U nieznane zagrożenie lub nacisk - nie określono zagrożeń z powodu nie odnalezienia siedliska w obszarze Natura 2000.	
7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk, mechowisk	U nieznane zagrożenie lub nacisk - nie określono zagrożeń z powodu nie odnalezienia siedliska w obszarze Natura 2000.	
9110 Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>)	U nieznane zagrożenie lub nacisk - nie określono zagrożeń z powodu nie odnalezienia siedliska w obszarze Natura 2000.	
9130 Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae Fagenion, Galio odorati -Fagenion</i>)	a) B02.04 usuwanie martwych i obumierających drzew - zbyt mała ilość martwego drewna w płatach siedliska powoduje obniżenie stanu ochrony siedliska, b) B02 gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji - gospodarka leśna prowadzona bez uwzględnienia wymogów ochrony siedliska przyrodniczego powoduje ujednoczenie struktury wiekowej i przestrzennej drzewostanu, obecność nadmiernej ilości gatunków obcych ekologicznie w drzewostanie, niskiego wieku drzewostanu;	a) E01.03 zabudowa rozproszona - płaty siedliska położone są poza kompleksami leśnymi, w pobliżu wsi, co może wiązać się z antropopresją (zaśmiecanie, wydeptywanie), b) K04.05 szkody wyrządzone przez roślinożerców (w tym przez zwierzynę łowną) – tamy budowane przez bobry powodują podtopienie siedliska.
9160 Grąd subatlantycki (<i>Stellario – Carpinetum</i>)	a) B02 gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji - gospodarka leśna prowadzona bez uwzględnienia wymogów ochronnych siedliska przyrodniczego powoduje ujednoczenie struktury wiekowej i przestrzennej drzewostanu, obecność nadmiernej ilości gatunków obcych ekologicznie w drzewostanie, niskiego wieku drzewostanu, b) B02.04 usuwanie martwych i obumierających drzew - zbyt mała ilość martwego drewna w płatach siedliska powoduje obniżenie stanu ochrony siedliska, c) K03.01 konkurencja – bardzo małe płaty siedliska lub silny wpływ otaczających drzewostanów sosnowych powoduje	a) D01.02 drogi, autostrady - w szczególności dotyczy stanowiska nr 10 (części działek 14/1, 3/19, obręb Karznica), stanowiska nr 7 (oddział 602 I, obręb 1, N-ctwo Damnica), ich obecność może powodować wzrost antropopresji, zaśmiecania, b) E01.03 zabudowa rozproszona – sąsiedztwo miejscowości może sprzyjać zaśmiecaniu płatów i wkraczaniu gatunków inwazyjnych oraz obcych dla siedliska, c) K04.05 szkody wyrządzone przez roślinożerców (w tym przez zwierzynę łowną) – tamy budowane przez bobry powodują podtopienie siedliska.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	
	Istniejące	Potencjalne
	przenikanie gatunków z drzewostanów sąsiadujących;	
9190 Kwaśne dąbrowy (<i>Quercion robori – petraeae</i>)	U nieznane zagrożenie lub nacisk - nie określono zagrożeń z powodu nie odnalezienia siedliska w obszarze Natura 2000.	
91D0 Bory i lasy bagienne (<i>Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis, Vaccinio uliginosi-Pinetum, Pino mugo-Sphagnetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum</i>) i brzoźowo-sosnowe bagienne lasy borealne	U nieznane zagrożenie lub nacisk - nie określono zagrożeń z powodu nie odnalezienia siedliska w obszarze Natura 2000.	
91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródlikowe	<p>a) B02 gospodarka leśna i plantacyjna i użytkowanie lasów i plantacji - gospodarka leśna prowadzona bez uwzględnienia wymogów ochronnych siedliska powoduje ujednoczenie struktury wiekowej i przestrzennej drzewostanu, obecność nadmiernej ilości gatunków obcych ekologicznie w drzewostanie, niskiego wieku drzewostanu,</p> <p>b) B02.04 usuwanie martwych i obumierających drzew - zbyt mała ilość martwego drewna w płatach siedliska powoduje obniżenie stanu ochrony siedliska,</p> <p>c) K03.01 konkurencja – bardzo wąskie płyty siedliska, silny wpływ otaczających drzewostanów, powoduje przenikanie gatunków z drzewostanów sąsiadujących,</p> <p>d) J02.05.05 niewielkie projekty hydroenergetyczne, jazy - piętrzenie wody powoduje degradację łągów zarówno powyżej (stagnowanie wody, olsowienie, bezpośrednie zalanie) jak i poniżej piętrzenia (zanik zalewów wodami rzecznyymi, grądowienie) w odniesieniu do istniejących obiektów,</p> <p>e) I01 obce gatunki inwazyjne – obecność w podszycie i w runie gatunku tawuły <i>Spirea</i> sp.;</p>	<p>a) J02.03 regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych - może zahamować naturalne wylewy rzek, które kształtują ekosystemy łągów,</p> <p>b) J02.05.05 niewielkie projekty hydroenergetyczne, jazy - piętrzenie wody powodujące degradację łągów zarówno powyżej (stagnowanie wody, olsowienie, bezpośrednie zalanie) jak i poniżej piętrzenia (zanik zalewów wodami rzecznyymi, grądowienie),</p> <p>c) D01.02 drogi, autostrady – w szczególności dotyczy stanowiska nr 4 (części dz. 251/2, 550/1 obręb Glińnica, część dz. 8, obręb Rokitki), ich obecność może powodować wzrost antropopresji (wydeptywanie, zaśmiecanie),</p> <p>d) E01.03 zabudowa rozproszona - antropopresja może przejawiać się zaśmiecaniem i przenikaniem gatunków ruderalnych,</p> <p>e) A08 nawożenie /nawozy sztuczne/ – może powodować eutrofizację siedliska wynikającą ze spływu związków biogenych z sąsiadujących użytków rolniczych,</p> <p>f) A04 wypas – intensywny wypas bydła na łąkach sąsiadujących z płacami siedliska może prowadzić do eutrofizacji siedliska,</p> <p>g) F01.01 intensywna hodowla ryb, intensyfikacja – zanieczyszczenia ze stawów rybnych mogą prowadzić do eutrofizacji siedliska,</p> <p>h) J02.06 Pobór wód z wód powierzchniowych - pobór wody na różne cele (zwłaszcza na cele rolnicze) powodujący występowanie niskich stanów wody, może prowadzić do zniekształcenia/zaniku charakterystycznych dla siedliska zbiorowisk roślin (m.in. wkracanie świerka na przesuszone płyty),</p> <p>i) M01.02 susze i zmniejszenie opadów - może powodować występowanie niskich stanów wody i prowadzić do przesuszenia</p>

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	
	Istniejące	Potencjalne
		siedliska, j) J02.12.02 tamy i ochrona przeciwpowodziowa w śródlądowych systemach wodnych – wały mogą powodować odcięcie siedliska od okresowych zalewów wód rzecznych.
91F0 Łęgowe lasy dębowo -wiązowo – jesionowe (<i>Ficario – Ulmetum</i>)	U nieznane zagrożenie lub nacisk - nie określono zagrożeń z powodu nie odnalezienia siedliska w obszarze Natura 2000.	
1337 Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	brak	a) H01.05 rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem może powodować pogorszenie stanu ochrony siedliska gatunku, b) G05 inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka – płoszenie, możliwość zwiększonych przypadków agresji ze strony człowieka, presja na ograniczenie populacji, powodujące obniżenie stanu ochrony gatunku, c) J02 spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych, w tym zwłaszcza regulowanie koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych, może powodować przekształcenie/zniszczenie siedlisk występowania gatunku.
1355 Wydra <i>Lutra lutra</i>	brak	a) H01.05 rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności związanej z rolnictwem i leśnictwem może powodować pogorszenie stanu ochrony siedliska gatunku, b) G05 inna ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka – może powodować płoszenie, możliwość zwiększonych przypadków agresji ze strony człowieka, c) J02 spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych - zwłaszcza regulowanie koryt, rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych, może powodować przekształcenie/zniszczenie siedlisk występowania gatunku, d) D01.02 Drogi, autostrady – ryzyko kolizji z pojazdami.
1166 Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	U nieznane zagrożenie lub nacisk - nie określono zagrożeń z powodu nie odnalezienia gatunku w obszarze.	
1096 Minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i>	a) J03.02.01 zmniejszenie migracji/bariery dla migracji - ograniczenie drożności rzek jako korytarza migracyjnego, wskutek obecności przegród na rzekach w obszarze Natura 2000, b) H01 zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych,	a) J02.05 modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie - budowa obiektów hydroenergetycznych, jazów piętrzących może prowadzić do powstania barier w migracji gatunku a także zaburzeń w przepływach rzek, obniżenia stanu wody podczas tzw. niżówek, powstanie cofki powyżej piętrzenia,

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	
	Istniejące	Potencjalne
	<p>lądowych, morskich i słonawych) – zanieczyszczenia z różnych źródeł, w tym spoza obszaru Natura 2000 wzmagają procesy eutrofizacji siedliska,</p>	<p>b) J02.03 regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych – może prowadzić do zniszczenia siedliska gatunku,</p> <p>c) J02.02 usuwanie osadów (mułu) - usuwanie osadów z dna rzek może doprowadzić do zniszczenia osobników gatunku i siedliska gatunku,</p> <p>d) F użytkowanie zasobów biologicznych inne niż rolnictwo i leśnictwo – gospodarka rybacka prowadzona bez uwzględnienia wymogów ochrony siedliska może powodować pogorszenie stanu siedliska gatunku. Budowa stawów rybnych wymagających okresowych zrzutów wód do rzek w obszarze Natura 2000, może prowadzić do zanieczyszczenia rzek wodami pochodzającymi (pasza, leki, środki chemiczne),</p> <p>e) F02 rybołówstwo i zbieranie zasobów wodnych – może powodować powstawanie zanieczyszczeń (wzburzenie osadów dennych, zamulenie prowadzi do pogorszenia stanu ochrony siedliska gatunku). Dotyczy głównie jezior przepływowych i stawów rybnych bezpośrednio połączonych z rzekami,</p> <p>f) E03.01 pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych / obiektów rekreacyjnych – może prowadzić do zaśmiecania siedliska gatunku,</p> <p>g) E01.04 inne typy zabudowy – powodujące spływ zanieczyszczeń do wód przyspieszając ich eutrofizację,</p> <p>h) D01.03 parkingi samochodowe i miejsca postojowe w sąsiedztwie koryt rzek, mogą powodować wzrost antropopresji, zaśmiecanie, spływy substancji ropopochodnych do koryt rzek,</p> <p>i) C01.01 wydobywanie piasku i żwiru (także pozyskiwanie kruszywa z koryt rzek) – może spowodować zmiany chemizmu wody, zmiany przepływu wody w rzekach, zabieranie substratu tarliskowego, zmniejszenie powierzchni tarlisk,</p> <p>j) J02.06 Pobór wód z wód powierzchniowych - pobór wody na różne cele (zwłaszcza na cele rolnicze) powodujący występowanie niskich stanów wody, co może prowadzić do utraty cech siedliska i śmierci osobników (szczególnie larw),</p> <p>k) M01.02 susze i zmniejszenie opadów - może powodować występowanie niskich stanów wody, co może prowadzić do utraty cech siedliska i śmierci osobników (szczególnie larw).</p>

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	
	Istniejące	Potencjalne
1149 Koza <i>Cobitis taenia</i>	<p>a) J03.02.01 zmniejszenie migracji/bariery dla migracji - ograniczenie drożności rzek jako korytarza migracyjnego, wskutek obecności przegród na rzekach w obszarze Natura 2000,</p> <p>b) H01 zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych) – zanieczyszczenia z różnych źródeł, w tym spoza obszaru Natura 2000 wzmagają procesy eutrofizacji siedliska,</p>	<p>a) J02.05 modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie - budowa obiektów hydroenergetycznych, jazów piętrzących może prowadzić do powstania barier w migracji gatunku a także zaburzeń w przepływach rzek, obniżenia stanu wody podczas tzw. niżówek, powstanie cofki powyżej piętrzenia,</p> <p>b) J02.03 regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych – może prowadzić do zniszczenia siedliska gatunku,</p> <p>c) J02.02 usuwanie osadów (mułu) - usuwanie osadów z dna rzek może doprowadzić do zniszczenia siedliska gatunku, usuwanie roślinności z koryta cieków w okresie od maja do końca czerwca może powodować zniszczenie ikry,</p> <p>d) F użytkowanie zasobów biologicznych inne niż rolnictwo i leśnictwo – gospodarka rybacka prowadzona bez uwzględnienia wymogów ochrony siedliska może powodować pogorszenie stanu siedliska gatunku. Budowa stawów rybnych wymagających okresowych zrzutów wód do rzek w obszarze Natura 2000, może prowadzić do zanieczyszczenia rzek wodami pochodzającymi (pasza, leki, środki chemiczne),</p> <p>e) F02 rybołówstwo i zbieranie zasobów wodnych – może powodować powstawanie zanieczyszczeń (wzbudzanie osadów dennych, zamulenie prowadzi do pogorszenia stanu ochrony siedliska gatunku). Dotyczy głównie jezior przepływowych i stawów rybnych bezpośrednio połączonych z rzekami,</p> <p>f) E03.01 pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych / obiektów rekreacyjnych – może prowadzić do zaśmiecania siedliska gatunku,</p> <p>g) E01.04 inne typy zabudowy – powodujące zanieczyszczenie wód przyspieszając ich eutrofizację,</p> <p>h) D01.03 parkingi samochodowe i miejsca postojowe w sąsiedztwie koryt rzek, mogą powodować wzrost antropopresji, zaśmiecanie, spływy substancji ropopochodnych do koryt rzek,</p> <p>i) C01.01 wydobywanie piasku i żwiru (także pozyskiwanie kruszywa z koryt rzek) – może spowodować zmiany chemizmu wody, zmiany przepływu wody w rzekach,</p> <p>j) J02.06 Pobór wód z wód powierzchniowych - pobór wody na różne cele (zwłaszcza na cele rolnicze) powodujący występowanie niskich</p>

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	
	Istniejące	Potencjalne
		stanów wody, co może prowadzić do utraty cech siedliska i śmierci osobników, k) M01.02 susze i zmniejszenie opadów - może powodować występowanie niskich stanów wody, co może prowadzić do utraty cech siedliska i śmierci osobników.
1163 Głowacz białopłetwy <i>Cottus gobio</i>	Nie dotyczy (brak gatunku w obszarze Natura 2000).	
1106 Łosoś atlantycki <i>Salmo salar</i>	J03.02.01 zmniejszenie migracji/bariery dla migracji - ograniczenie drożności rzek jako korytarza migracyjnego, wskutek obecności przegród na rzekach w obszarze Natura 2000 oraz na szlaku wędrówki do obszaru (elektrownia wodna w Smoldzinie);	a) J02.05 modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie - budowa obiektów hydroenergetycznych, jazów piętrzących może prowadzić do powstania barier w migracji gatunku a także zaburzeń w przepływach rzek, obniżenia stanu wody podczas tzw. niżówek, powstanie cofki powyżej piętrzenia, b) J02.03 regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych – może prowadzić do zniszczenia siedliska gatunku, c) J02.02 usuwanie osadów (mułu) - usuwanie osadów z dna rzek może doprowadzić do zniszczenia siedliska gatunku i zakłóceń w okresie tarła i w okresie inkubacji, d) F użytkowanie zasobów biologicznych inne niż rolnictwo i leśnictwo – gospodarka rybacka prowadzona bez uwzględnienia wymogów ochrony siedliska może prowadzić do pogorszenia stanu siedliska gatunku. Budowa stawów rybnych wymagających okresowych zrzutów wód do rzek w obszarze Natura 2000, może prowadzić do ich zanieczyszczenia wodami pochodzącymi (pasza, leki, środki chemiczne), e) F02 rybołówstwo i zbieranie zasobów wodnych – może powodować powstawanie zanieczyszczeń (wzburzanie osadów dennych, zamulenie prowadzi do pogorszenia stanu ochrony siedliska gatunku). Dotyczy głównie jezior przepływowych i stawów rybnych bezpośrednio połączonych z rzekami, f) E03.01 pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych / obiektów rekreacyjnych – może powodować zaśmiecanie siedliska gatunku, g) E01.04 inne typy zabudowy – powodujące sptyw zanieczyszczeń do wód przyspieszając ich eutrofizację, h) D01.03 parkingi samochodowe i miejsca postojowe w sąsiedztwie

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	
	Istniejące	Potencjalne
		<p>koryt rzek, mogą powodować wzrost antropopresji, zaśmiecanie, spływy substancji ropopochodnych do koryt rzek,</p> <p>i) C01.01 wydobywanie piasku i żwiru (także pozyskiwanie kruszywa z koryt rzek) – może spowodować zmiany chemizmu wody, zmiany przepływu wody w rzekach, zabieranie substratu tarliskowego, zmniejszenie powierzchni tarlisk,</p> <p>j) H01 zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych) – zanieczyszczenia z różnych źródeł, w tym spoza obszaru Natura 2000 wzmagają procesy eutrofizacji siedliska,</p> <p>k) J02.06 Pobór wód z wód powierzchniowych - pobór wody na różne cele (zwłaszcza na cele rolnicze) powodujący występowanie niskich stanów wody, co może prowadzić do utraty cech siedliska (m.in. spowolnienia przepływu wody) i śmierci osobników,</p> <p>l) M01.02 susze i zmniejszenie opadów - może powodować występowanie niskich stanów wody, co może prowadzić do utraty cech siedliska (m.in. spowolnienia przepływu wody) i śmierci osobników,</p> <p>m) F03.02.03 chwytność, trucie, kłusownictwo – zagrożenie może wystąpić po udrożnieniu przepławki w Smoldzinie,</p> <p>n) J03.01 zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska – usuwanie rumoszu drzewnego może powodować zmniejszenie różnorodności mikrosiedlisk rzeki w tym utratę dogodnych kryjówek dla organizmów wodnych (m.in. młodocianych form gatunku).</p>
1099 Minóg rzeczny <i>Lampetra fluviatilis</i>	J03.02.01 zmniejszenie migracji/bariery dla migracji - ograniczenie drożności rzek jako korytarza migracyjnego, wskutek obecności przegród na rzekach w obszarze Natura 2000 oraz na szlaku wędrówki do obszaru (elektrownia wodna w Smoldzinie);	<p>a) J02.05 modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie - budowa obiektów hydroenergetycznych, jazów piętrzących może prowadzić do powstania barier w migracji gatunku a także zaburzeń w przepływach rzek, obniżenia stanu wody podczas tzw. niżówek, powstanie cofki powyżej piętrzenia,</p> <p>b) J02.03 regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych – może prowadzić do zniszczenia siedliska gatunku,</p> <p>c) J02.02 usuwanie osadów (mułu) - usuwanie osadów z dna rzek może doprowadzić do zniszczenia osobników gatunku i siedliska gatunku,</p> <p>d) F użytkowanie zasobów biologicznych inne niż rolnictwo i leśnictwo – gospodarka rybacka prowadzona bez uwzględnienia</p>

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Przedmiot ochrony	Zagrożenia	
	Istniejące	Potencjalne
		<p>wymogów ochrony siedliska może prowadzić do pogorszenie stanu siedliska gatunku. Budowa stawów rybnych wymagających okresowych zrzutów wód do rzek w obszarze Natura 2000, może prowadzić do zanieczyszczenia rzek wodami pochodzlanymi (pasza, leki, środki chemiczne),</p> <p>e) F02 rybołówstwo i zbieranie zasobów wodnych – może powodować powstawanie zanieczyszczeń (wzbudzanie osadów dennych, zamulenie prowadzi do pogorszenia stanu ochrony siedliska gatunku). Dotyczy głównie jezior przepływowych i stawów rybnych bezpośrednio połączonych z rzekami,</p> <p>f) E03.01 pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych / obiektów rekreacyjnych – może powodować zaśmiecianie siedliska gatunku,</p> <p>g) E01.04 inne typy zabudowy – powodujące spływ zanieczyszczeń do wód przyspieszając ich eutrofizację,</p> <p>h) D01.03 parkingi samochodowe i miejsca postojowe w sąsiedztwie koryt rzek, mogą powodować wzrost antropopresji, zaśmiecianie, spływy substancji ropopochodnych do koryt rzek,</p> <p>i) C01.01 wydobywanie piasku i żwiru (także pozyskiwanie kruszywa z koryt rzek) – może spowodować zmiany chemizmu wody, zmiany przepływu wody w rzekach, zabieranie substratu tarliskowego, zmniejszenie powierzchni tarlisk,</p> <p>j) H01 zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych) – zanieczyszczenia z różnych źródeł, w tym spoza obszaru Natura 2000 wzmagają procesy eutrofizacji siedliska,</p> <p>k) J02.06 Pobór wód z wód powierzchniowych - pobór wody na różne cele (zwłaszcza na cele rolnicze) powodujący występowanie niskich stanów wody, co może prowadzić do utraty cech siedliska i śmierci osobników (szczególnie larw),</p> <p>l) M01.02 susze i zmniejszenie opadów - może powodować występowanie niskich stanów wody, co może prowadzić do utraty cech siedliska i śmierci osobników (szczególnie larw).</p>

Źródło: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 4 grudnia 2019 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 dolina Łupawy PLH220036

UŻYTKI EKOLOGICZNE I POMNIKI PRZYRODY

W stosunku do użytków ekologicznych i pomników przyrody obowiązują przepisy z art. 45 ustawy o ochronie przyrody (Dz.U. z 2020 r. poz. 55 z późn. zm.), które zakazują:

- 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru;
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 3) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodnoblotnych;
- 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;
- 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 10) zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych;
- 11) umieszczania tablic reklamowych.

Realizacja założeń POŚ dla gminy Damnica odbywać się będzie zgodnie z ww. przepisami. Przestrzegane będą obowiązujące na tym obszarze zakazy.

Wg ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2020 r. poz. 55 z późn. zm.) *„Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt, i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania”.*

Na terenie gminy Damnica zlokalizowanych jest 45 użytków ekologicznych. Ich wykaz prezentuje tabela poniżej.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Tabela 33. Charakterystyka użytków ekologicznych zlokalizowanych na terenie gminy Damnica

Lp.	Rodzaj	Powierzchnia [ha]	Ochrona	Akt prawny o utworzeniu
1.	bagno	0,30	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
2.	bagno	0,40	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
3.	naturalny zbiornik wodny	0,28	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
4.	bagno	0,74	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
5.	bagno	0,22	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
6.	bagno	0,54	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
7.	bagno	0,26	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
8.	bagno	0,56	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
9.	bagno	0,54	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
10.	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	0,36	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
11.	bagno	1,41	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
12.	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub	0,51	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Lp.	Rodzaj	Powierzchnia [ha]	Ochrona	Akt prawny o utworzeniu
	chronionych gatunków		różnorodnych typów siedlisk.	Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
13.	bagno	0,38	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
14.	bagno	1,25	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
15.	bagno	2,02	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
16.	bagno	0,28	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
17.	bagno	0,24	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
18.	bagno	0,58	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
19.	bagno	1,20	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
20.	bagno	1,74	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
21.	bagno	0,39	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
22.	bagno	2,25	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
23.	bagno	0,80	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
24.	bagno	0,85	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Lp.	Rodzaj	Powierzchnia [ha]	Ochrona	Akt prawny o utworzeniu
25.	bagno	0,35	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
26.	bagno	0,51	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
27.	bagno	0,74	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
28.	bagno	0,11	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
29.	bagno	0,36	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
30.	bagno	0,10	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
31.	bagno	0,38	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
32.	bagno	0,42	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
33.	bagno	0,28	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
34.	bagno	0,29	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
35.	bagno	0,32	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
36.	bagno	0,46	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Lp.	Rodzaj	Powierzchnia [ha]	Ochrona	Akt prawny o utworzeniu
37.	bagno	0,49	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
38.	bagno	0,28	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
39.	bagno	0,44	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
40.	bagno	0,24	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
41.	bagno	0,54	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
42.	bagno	0,94	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
43.	bagno	1,25	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).
44.	bagno	0,58	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr 30/383/98 Rady Gminy w Głównicy z dnia 20 kwietnia 1998 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Głównicy
45.	pląty nieużytkowanej roślinności	0,50	Ochrona ekosystemów mających znaczenia dla zachowania różnorodnych typów siedlisk.	Uchwała Nr XXIII/151/01 Rady Gminy Damnica z dnia 01 marca 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne terenów Nadleśnictwa Damnica położonych w gminie Damnica (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego nr 100 poz. 1898 z dnia 13.12.2001 r.).

Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody

Rysunek 20. Położenie użytków ekologicznych na terenie gminy Damnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie portalu Geoportal, <http://mapy.geoportal.gov.pl/>

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2020 r. poz. 55 z późn. zm.) **pomnikami przyrody** są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie.

Zgodnie z danymi w rejestrze pomników przyrody w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody na terenie gminy Damnica znajduje się 30 pomników przyrody. Ich opis zaprezentowano w tabeli poniżej

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Tabela 34. Wykaz pomników przyrody na terenie gminy Damnica

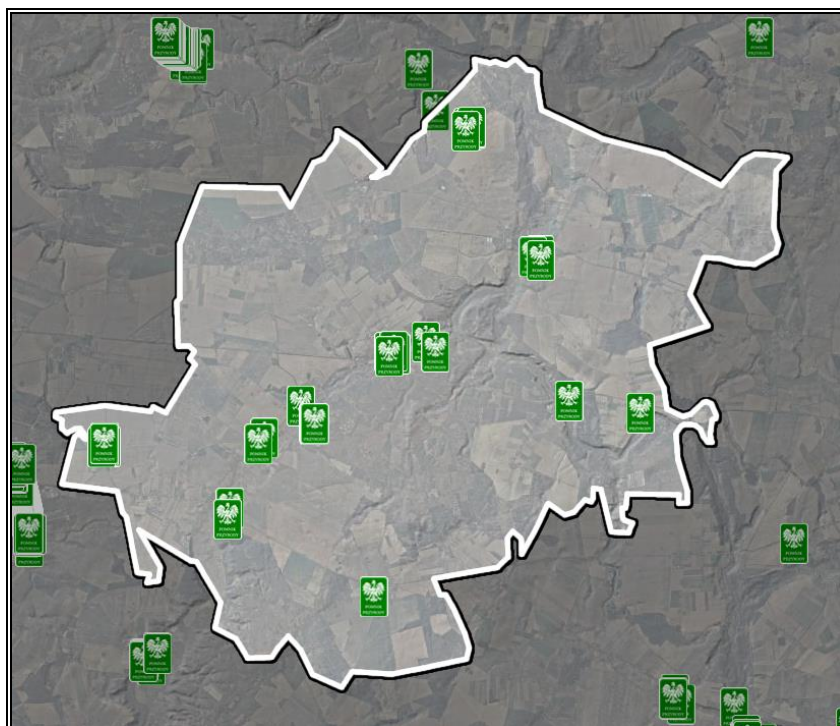
Lp.	Typ pomnika	Rodzaj	Opis pomnika	Lokalizacja	Akt prawny o utworzeniu
1.	Jednoobiektowy	Drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>	rośnie na terenie parku w Bobrownikach (dz. ew. 10/20)	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
2.	Jednoobiektowy	Drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>	Bobrowniki, park, dz. 10/20	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
3.	Jednoobiektowy	Drzewo	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i>	Bobrowniki, park, dz. 10/20	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
4.	Wieloobiektowy	Grupa drzew	Grupa dwóch Klonów jawor (Jawor) - <i>Acer pseudoplatanus</i>	Damnica, skrzyżowania z ul. Korczaka	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
6.	Jednoobiektowy	Drzewo	Świerk pospolity - <i>Picea abies</i>	Damnica, teren SOSzW, dz. 180	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
7.	Jednoobiektowy	Drzewo	Daglezja zielona (Jedlica Douglasa) - <i>Pseudotsuga menziesii</i>	Damnica, teren SOSzW, dz. 180	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
8.	Jednoobiektowy	Drzewo	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i>	Damnica, teren SOSzW, dz. 165	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
9.	Jednoobiektowy	Drzewo	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i>	Damnica, obr. Damnica, o. 227f	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
10.	Jednoobiektowy	Drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>	Damnica, obr. Damnica, o. 228h	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
11.	Jednoobiektowy	Drzewo	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i>	Domaradz, droga gminna, dz. 11/37	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
12.	Wieloobiektowy	Grupa drzew	Grupa czterech Dębów szypułkowych - <i>Quercus robur</i>	Karżniczka, teren leśniczówki Karżnica, obręb ewidencyjny Damnica, o. 284f	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
13.	Jednoobiektowy	Drzewo	Klon jawor (Jawor) - <i>Acer pseudoplatanus</i>	Karżniczka, teren leśniczówki Karżnica, obręb ewidencyjny Damnica, o. 284f	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
14.	Wieloobiektowy	Grupa drzew	Grupa dwóch Lip drobnolistnych - <i>Tilia cordata</i>	Karżniczka, dz. 60/8, teren gospodarstwa	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
15.	Jednoobiektowy	Drzewo	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i>	Nadleśnictwo Damnica, oddział 153 d, miejscowość Lebień	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
16.	Jednoobiektowy	Drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>	Mianowice, dz. 23/1	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
17.	Jednoobiektowy	Drzewo	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i>	Mianowice, dz. 51	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Lp.	Typ pomnika	Rodzaj	Opis pomnika	Lokalizacja	Akt prawny o utworzeniu
					1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
18.	Jednoobiektowy	Drzewo	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i>	Strzyżyno, dz. 146	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
19.	Jednoobiektowy	Drzewo	Jodła pospolita (Jodła biała) - <i>Abies alba</i>	Wiatrowo, park, dz. 3/9	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
20.	Jednoobiektowy	Drzewo	Jodła pospolita (Jodła biała) - <i>Abies alba</i>	Wiatrowo, park, dz. 3/9	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
21.	Wieloobiektowy	Grupa drzew	Grupa pięciu Jodeł pospolitych (Jodła biała) - <i>Abies alba</i>	Wiatrowo, park, dz. 3/9	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
22.	Jednoobiektowy	Drzewo	Grusza pospolita - <i>Pyrus communis</i>	Wiatrowo, park, dz. 3/9	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
23.	Jednoobiektowy	Drzewo	Klon pospolity (Klon zwyczajny) - <i>Acer platanoides</i>	Wielogłowy, park, dz. 3/1	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
24.	Jednoobiektowy	Drzewo	Klon pospolity (Klon zwyczajny) - <i>Acer platanoides</i>	Wielogłowy, park, dz. 3/1	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
25.	Jednoobiektowy	Drzewo	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i>	Wielogłowy, park, dz. 3/1	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
26.	Jednoobiektowy	Drzewo	Jesion wyniosły - <i>Fraxinus excelsior</i>	Wielogłowy, park, dz. 3/1	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
27.	Jednoobiektowy	Drzewo	Jesion wyniosły - <i>Fraxinus excelsior</i>	Wielogłowy, park, dz. 3/1	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
28.	Jednoobiektowy	Drzewo	Grab zwyczajny (Grab pospolity) - <i>Carpinus betulus</i>	Wielogłowy, park, dz. 3/1	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
29.	Jednoobiektowy	Drzewo	Jesion wyniosły - <i>Fraxinus excelsior</i>	Wielogłowy, park, dz. 3/1	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody
30.	Jednoobiektowy	Drzewo	Lipa drobnolistna - <i>Tilia cordata</i>	Zagórzycza, teren szkoły podstawowej, dz. 73	Uchwała Nr 179/98 Rady Gminy Damnica z dnia 13 czerwca 1998 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody

Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody

Rysunek 21. Położenie pomników przyrody na terenie gminy Damnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie portalu Geoportal, <http://mapy.geoportal.gov.pl/>

KORYTARZE EKOLOGICZNE

Korytarz ekologiczny jest obszarem, który umożliwia migrację roślin, zwierząt lub grzybów. Tworzą go liniowe pasy lasów, terenów porośniętych krzewami lub trawami umożliwiające zwierzętom, roślinom i grzybom przemieszczanie się oraz dające schronienie i dostęp do pożywienia.

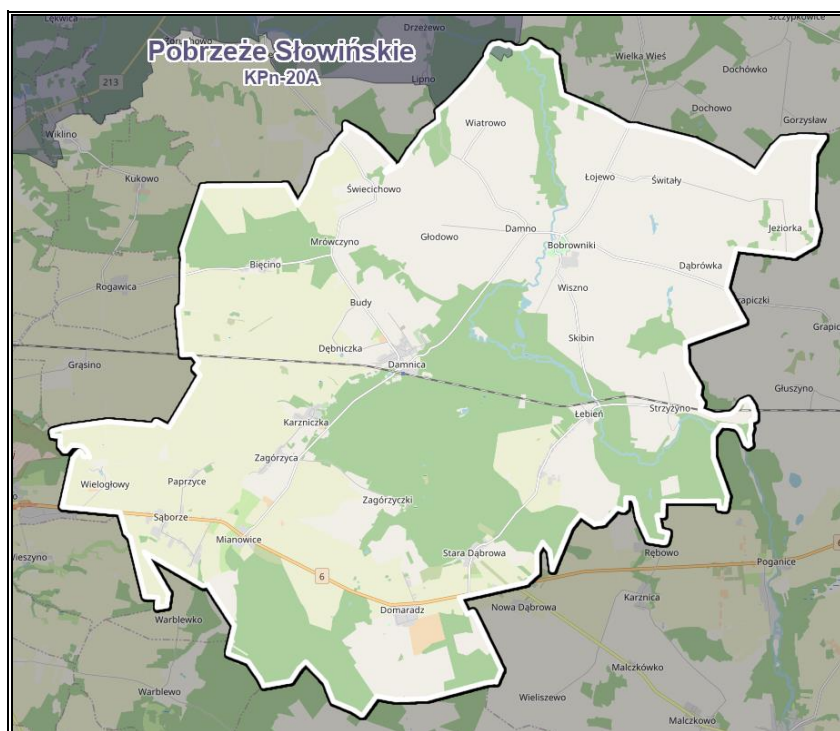
Na terenie Polski zostały wyznaczone dwa, główne międzynarodowe korytarze ekologiczne:

- Korytarz Północny (KPn) łączący Puszcę Augustowską na północnym wschodzie Polski (granica z Litwą) z Cedyńskim Parkiem Krajobrazowym na północnym zachodzie (granica z Niemcami),
- Korytarz Północno-Centralny (KPnC) łączący Puszcę Białowieską na wschodzie (granica z Białorusią) z Parkiem Narodowym Ujście Warty na zachodzie (granica z Niemcami).

Przy północno-zachodniej granicy gminy przebiega korytarz ekologiczny Pobrzeże Słowińskie KPn-20A, należący do Krajowej sieci ekologicznej ECONET Polska, który pełni funkcję krajowego korytarza ekologicznego.

Ponadto na obszarze gminy zlokalizowane są lokalne korytarze ekologiczne biegnące wzdłuż zadrzewień i cieków wodnych.

Rysunek 22. Położenie korytarza ekologicznego Pobrzeże Słowińskie KPn-20A na tle gminy
Damnica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Map korytarzy ekologicznych w Polsce, <http://mapa.korytarze.pl/>

W związku z położeniem korytarzy ekologicznych głównymi zagrożeniami, jakie mogą zaistnieć dla funkcjonowania ich poszczególnych odcinków są zagrożenia wynikające z lokalizacji dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich oraz krajowych. Taka sytuacja prowadzi do występowania kolizji pomiędzy drogą a korytarzem, przez co podczas wzmożonego ruchu pojazdów może prowadzić do zaistnienia niebezpiecznych sytuacji. W związku z tym istotnym jest, aby przy drogach znajdowały się znaki informujące, o tym że możliwe jest pojawienie się zwierząt na drodze oraz że należy zachować szczególną ostrożność szczególnie w okresach migracji zwierząt.

Minimalizacja oddziaływania bariery psychofizycznej w zasięgu korytarzy migracyjnych polega na następujących działaniach o charakterze osłonowym:

- budowanie osłon (ekranów) antyolśnieniowych – chronią zwierzęta przed oślepieniem przez przejeżdżające pojazdy; osłony powinny być lokowane przede wszystkim na powierzchni i w otoczeniu przejść dla zwierząt;
- budowanie ekranów akustycznych – ograniczają poziom hałasu na obszarach sąsiadujących z drogą; powinny być stosowane w przypadku stwierdzenia oddziaływania o charakterze znaczącym na konkretne gatunki zwierząt;
- wprowadzanie osłonowych i izolacyjnych nasadzeń roślinności – ograniczają poziom hałasu i emisji chemicznych w obszarach sąsiadujących z drogą.

Źródło: <http://korytarze.pl/>

Utrzymanie korytarzy i właściwe gospodarowanie w ich obrębie może mieć istotne znaczenie dla ochrony siedlisk i gatunków na obszarach Natura 2000, dlatego w planowaniu przestrzennym należy wziąć je pod uwagę. Zachowanie drożności i ciągłości korytarzy jest kluczowe dla zachowania spójności sieci.

Źródło: <http://poznajnature.pl/>

Do większych barier ekologicznych na terenie analizowanej jednostki należą obszary kolizyjne korytarzy ekologicznych z drogą krajową nr 6 i linią kolejową nr 202.

Zarówno na etapie realizacji jak i eksploatacji inwestycji na terenie gminy nie będą podejmowane działania, których skutkiem byłoby naruszenie katalogu czynności zabronionych w odniesieniu do poszczególnych form ochrony przyrody, występujących na tym obszarze. Zadania nie wpłyną w sposób znaczący na populacje siedlisk i gatunków. Uciążliwości mogą wystąpić jedynie na etapie realizacji zadań, jednakże podczas ich trwania zostaną zapewniono odpowiednie działania ochronne, a prowadzone prace będą zgodne z przepisami dotyczącymi ochrony przyrody. Realizacja *Programu Ochrony Środowiska* nie wpłynie negatywnie na realizację celów ochrony obszarów chronionych. Przedsięwzięcia prowadzone będą na terenach głównie zurbanizowanych.

W przypadku zaistnienia takiej konieczności, podjęte zostaną działania mające na celu kompensację powstałych szkód poprzez podejmowanie równoważących je działań, prowadzące do przywrócenia równowagi przyrodniczej na danym terenie, wyrównania szkód dokonanych w środowisku przez realizację przedsięwzięcia oraz do zachowania walorów krajobrazowych (np. sadzenie drzew, objęcie opieką stanowisk zagrożonych gatunków roślin i zwierząt, budowa schronień dla ptaków). W przypadku planowania inwestycji na obszarze gminy, gdzie znajdują się obszary chronione uwzględnione zostało ewentualne ryzyko ich oddziaływania. Jednakże ich realizacja poprzedzona będzie uzyskaniem stosownych pozwoleń i decyzji środowiskowych, co ma na celu zminimalizowanie wystąpienia negatywnych skutków.

Wobec powyższego nie stwierdza się wystąpienia podczas realizacji zadań istotnych problemów oddziałujących na występujące na tym terenie formy ochrony przyrody. W efekcie zapisy Programu zapewniają ochronę tutejszym siedliskom i gatunkom flory i fauny, pozwalają na ich zachowanie, a nawet wzbogacenie, tym samym przyczyniając się do spełniania założeń wyznaczonych w odpowiednich aktach dla obszarów cennych przyrodniczo, stanowiąc ochronę zagrożonych wyginięciem gatunków.

Wszystkie działania zaproponowane do realizacji zadania z założenia mają na celu poprawę stanu środowiska na terenie gminy oraz zachowanie i wzbogacenie walorów obszarów chronionych. W związku z tym, realizacji *Programu* nie będzie prowadzić do pogorszenia

elementów środowiska oraz wpływać negatywnie na obszary wyznaczone w ustawie o ochronie przyrody.

- Oddziaływania planowanych inwestycji na Obszar Natura 2000:
Przeprowadzona analiza nie wykazała negatywnego oddziaływania zadań na faunę i florę Obszaru Natura 2000.
- Oddziaływania planowanych inwestycji na użytki ekologiczne:
Zgodnie z przeprowadzoną analizą, nie wykazała ona negatywnych oddziaływań na użytki ekologiczne.
- Oddziaływania planowanych inwestycji na pomniki przyrody:
Negatywne oddziaływanie na pomniki przyrody nie powinno wystąpić w wyniku realizacji zaplanowanych inwestycji.

PODSUMOWANIE ANALIZA SWOT

Tabela 35. Analiza SWOT dla obszarów interwencji: Zasoby przyrodnicze

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> — Istniejące walory naturalne i krajobrazowe oraz baza turystyczna dająca warunki do rozwoju funkcji turystyczno - wypoczynkowej; — Występowanie form ochrony przyrody, w tym Obszaru Natura 2000; — Duża różnorodność krajobrazowa, ekosystemowa, siedliskowa i gatunkowa; — Korytarze ekologiczne przebiegające przez teren gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> — Podatność zasobów przyrody na zanieczyszczenia środowiska; — Presja urbanizacyjna i turystyczna na obszary chronione; — Niepełna inwentaryzacja i waloryzacja stanu przyrody.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> — Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania, w tym m.in. nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej; — Programy i akcje edukacyjno - informacyjne w szkołach i wśród mieszkańców gminy o potrzebie ochrony przyrody; — Nowoczesne sposoby wykrywania kłusowników i szkód w ekosystemie (drony, systemy termowizyjne); — Promocja walorów przyrodniczych gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> — Utrata siedlisk w wyniku zmian hydrologicznych; — Postępująca urbanizacja; — Zmiany klimatyczne; — Niska świadomość ekologiczna mieszkańców; — Niewystarczające środki finansowe na aktywną ochronę przyrody; — Kłusownictwo i łowiectwo; — Ekspansja gatunków obcych.

Źródło: Opracowanie własne

3.2.9 Zagrożenia poważnymi awariami

Zagadnienia związane z poważnymi awariami zostały uregulowane przede wszystkim w Ustawie Prawo ochrony środowiska (tytuł IV „Poważne awarie”). Definicja ustawowa określa poważną awarię jako „zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałą w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których

występuje jedna lub więcej niebezpiecznych sytuacji, prowadząca do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem” (art. 3, ust. 23). Definicja ta jest zbieżna z Dyrektywą Seveso II (96/82/WE) oraz Konwencją z 1992 r. w sprawie transgranicznych skutków awarii przemysłowych.

AWARIE ELEKTROWNI JĄDROWYCH, GWAŁTOWNE POŻARY OBIEKTÓW PRZEMYSŁOWYCH, ATAKI TERRORYSTYCZNE

Zakładem stwarzającym zagrożenie awarią przemysłową jest każdy zakład, na którego terenie znajdują się substancje niebezpieczne, mogące spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzi lub środowiska. Ze względu na rodzaj i ilość substancji niebezpiecznych zakłady dzielimy, zgodnie z art. 248, ust. 1 u.p.o.ś., na:

- zakłady o zwiększonym ryzyku;
- zakłady, na których terenie znajdują się mniej niebezpieczne substancje lub ich ilość jest mniejsza;
- zakłady o dużym ryzyku.

Na terenie gminy Damnica działalność gospodarcza związana jest głównie z sektorem budowlanym i handlowym i na jej terenie nie funkcjonują większe zakłady przemysłowe, które stanowiłyby zagrożenie wystąpienia poważnej awarii w rozumieniu ustawy Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r.

Na terenie powiatu słupeckiego, w którego skład wchodzi gmina znajdują się natomiast zakład o zwiększonym ryzyku (ZZR) wystąpienia poważnej awarii. Jest to magazyn gazu BałtykGaz Sp. z o.o. ul. Sobieskiego 5, 84-230 Rumia, Oddział Jezierzycze, zlokalizowany pod adresem Jezierzycze Słupeckie 33 w gminie Słupsk.

TRANSPORT SUBSTANCJI NIEBEZPIECZNYCH

Poważne zagrożenie dla gminy stanowić może transport substancji niebezpiecznych w ruchu drogowym. Obecność na jej terenie ważnych szlaków komunikacyjnych stanowi nie tylko potencjał rozwojowy jednostki samorządowej, ale także zwiększa możliwość wystąpienia zagrożeń związanych z transportem substancji niebezpiecznych. Główny ruch samochodowy na terenie gminy skupiony jest na drodze krajowej nr 6. Zagrożenie może stanowić również przewóz substancji niebezpiecznych linią kolejową nr 202.

INNE ZAGROŻENIA

Wśród innych zagrożeń, które mogą wystąpić na terenie gminy, można wyróżnić: zagrożenia radiacyjne (skażenia promieniotwórcze), chemiczne (zagrożenie toksycznymi środkami przemysłowymi i innymi substancjami chemicznymi), biologiczne: epidemie, epizootie (plagi

zwierzęce), epifitozy (choroby populacji roślinnej), awarie urządzeń infrastruktury technicznej (gazowe, energetyczne, wodociągowe), terrorystyczne (z wykorzystaniem broni, bomb, materiałów wybuchowych, środków chemicznych oraz biologicznych).

Z informacji uzyskanych od Urzędy Gminy Damnica wynika, że na terenie gminy w ostatnim czasie nie wystąpiły zdarzenia o znamionach poważnej awarii.

PODSUMOWANIE ANALIZA SWOT

Tabela 36. Analiza SWOT dla obszaru interwencji: Zagrożenia poważnymi awariami

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> — Brak zakładów ZDR i ZZR na terenie gminy; — Brak działalności przemysłowej stanowiącej potencjalne zagrożenie; — Regulacje prawne – wymagania dla zakładów i ich kontrola. 	<ul style="list-style-type: none"> — Transport drogowy i kolejowy ładunków niebezpiecznych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> — Edukacja społeczeństwa na temat postępowania podczas wystąpienia poważnej awarii; — Postęp technologiczny; — Opracowywanie przez prowadzących zakłady przemysłowe planów operacyjno-ratowniczych oraz zewnętrznych planów operacyjno-ratowniczych przez Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej; — Możliwość pozyskania środków finansowych na wyposażenie służb odpowiadających za kontrolę zakładów mogących spowodować poważne awarie. 	<ul style="list-style-type: none"> — Zdarzenia losowe w zakładach pracy; — Zbyt mała świadomość pracowników zakładów o potencjalnych skutkach wystąpienia awarii i potrzebie zapobiegania jej wystąpieniu; — Małe prawdopodobieństwo przewidzenia możliwości poważnej awarii; — Awaryjne podczas transportu substancji niebezpiecznych; — Nasilające się ekstremalne zjawiska pogodowe (zmiany klimatyczne).

Źródło: Opracowanie własne

3.3 Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii

RACJONALIZACJA UŻYTKOWANIA WODY DO CELÓW PRODUKCYJNYCH I KONSUMPCYJNYCH

Osiągnięcie założonego celu, będzie możliwe w przypadku podjęcia działań przez Gminę oraz podmioty gospodarcze funkcjonujące na jej terenie, zużywające na cele produkcyjne znaczne zasoby wody, a także przez podmioty, gospodarujące infrastrukturą techniczną. Zgodnie z danymi GUS, zużycie wody w badanym okresie, uległo zwiększeniu. Ograniczenie zużycia wody będzie wymagało wzrostu świadomości mieszkańców, co do konieczności racjonalnego gospodarowania wodą i przyjęcie przez nich odpowiednich nawyków w korzystaniu z tego zasobu. W celu dalszego zmniejszenia wodochłonności w strefie gospodarki, zakłady korzystające ze środowiska – pobierające wodę, surowce i energię powinny stosować najlepsze dostępne techniki (BAT). Istotne jest wdrażanie systemów

zarządzania środowiskowego w zakładach (normy ISO 14000), wprowadzanie zasad Czystej Produkcji oraz przystępowanie do programów sektorowych z dziedziny ochrony środowiska.

Oszczędne gospodarowanie wodą ma istotne znaczenie dla środowiska naturalnego, a skala oszczędności zależy w głównej mierze od świadomości ekologicznej i determinacji mieszkańców gminy. Proekologiczne rozwiązania powinny być także stosowane w budynkach użyteczności publicznej usytuowanych na terenie jednostki. Dotychczasowe doświadczenia (zebrane przez Witolda M. Lewandowskiego w opracowaniu pt. „Proekologiczne odnawialne źródła energii”), wskazują że „najważniejsze oszczędności wody uzyskuje się dzięki:

- zainstalowaniu indywidualnych liczników wody w gospodarstwach domowych,
- zastąpieniu tradycyjnych słupek o dużej pojemności rozwiązaniami o innej konstrukcji, umożliwiającymi 2-3 krotne zmniejszenie zużycia wody,
- zastąpieniu zaworów dławicowych zaworami np. kulowymi, które mają mniejsze opory przepływu i nie wymagają wymiany uszczeltek,
- stosowaniu w bateriach umywalkowych, prysznicowych i kuchennych mieszaczy, które napowietrzają wodę, zwiększają jej efektywną objętość i tym samym zmniejszają jej pobór,
- zastąpieniu wanien kabinami prysznicowymi, w których pobór wody jest 3-4 razy mniejszy,
- zmianie systemu mycia w umywalkach i zlewozmywakach – nie pod bieżącą wodą,
- instalowaniu pralek i zmywarek o małym poborze wody”.

ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE ENERGII

Do realizacji założonego celu, ze względu na wzrastające ceny energii, będą dążyć zarówno przedsiębiorcy, jak i władze oraz mieszkańcy gminy. Zmniejszenie zużycia energii jest bowiem, jedynym sposobem ograniczenia wydatków związanych z pozyskaniem energii elektrycznej, jak i cieplnej. Jednym z warunków rozwoju współczesnego świata jest dążenie do zmniejszenia zużycia energii w różnych procesach. Dotyczy to także procesów, które służą do utrzymania komfortu klimatycznego i komfortu użytkowania w budynkach: ogrzewania, wentylacji, klimatyzacji, podgrzewania wody wodociągowej.

Niżej wymienione fakty, mówiące, że:

- zasoby paliw są ograniczone,
- dostępność do paliw jest coraz trudniejsza,
- ceny paliw będą miały tendencję wzrostową,
- należy ograniczać zanieczyszczenie środowiska produktami procesów spalania,

świadczą o znacznej roli działań zmierzających do oszczędzania energii i jej efektywnego wykorzystania.

Ochrona środowiska poprzez zmniejszenie zużycia energii nie musi wcale odbywać się kosztem obniżenia poziomu życia ani wiązać się z pogorszeniem warunków pracy, rezygnacją z ogrzewania mieszkań, oświetlania ich i korzystania z coraz nowocześniejszych urządzeń gospodarstwa domowego oraz zaprzestaniem korzystania ze środków transportu. Energię można bowiem zaoszczędzić następującymi metodami:

- modyfikując istniejące systemy energetyczne zarówno w samym procesie jej wytwarzania, jak i transportu,
- wprowadzając nowe energooszczędne technologie w przemyśle, budownictwie, rolnictwie i gospodarstwach domowych,
- promując oszczędzanie energii za pomocą akcji propagandowych oraz wprowadzaniem zachęcających do oszczędzania bodźców ekonomicznych.

Działania mające na celu racjonalizację zużycia energii będą w głównej mierze prowadzone przez podmioty gospodarcze, m.in. poprzez stosowanie energooszczędnych technologii produkcji, władze samorządowe pragnące minimalizować rachunki związane z dostawami paliw i energii elektrycznej na potrzeby infrastruktury publicznej. Zadaniem władz samorządowych będzie ponadto organizacja działań edukacyjnych i informacyjnych z zakresu upowszechniania metod racjonalizacji zużycia energii. Zrównoważone wykorzystanie energii dotyczy nie tylko przemysłu, energetyki i budownictwa, ponieważ także indywidualne gospodarstwa domowe mają ogromne możliwości ochrony środowiska poprzez energooszczędne budownictwo oraz energooszczędne systemy ogrzewania.

ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW

Priorytetowym celem w zakresie zrównoważonego wykorzystania zasobów jest „zredukowanie negatywnego oddziaływania na środowisko spowodowanego wykorzystywaniem zasobów w sytuacji wzrostu gospodarczego - koncepcja zwana rozdzieleniem (decoupling). W praktyce oznacza to zredukowanie oddziaływania na środowisko będącego skutkiem wykorzystywania zasobów, przy jednoczesnej poprawie ogólnej wydajności zasobów w obszarze gospodarki”. Realizacja założonego celu jest uwarunkowana podjęciem proekologicznych działań przez zakłady produkcyjne funkcjonujące na terenie gminy Damnica. Motywację do podjęcia działań w tym zakresie stanowią coraz wyższe koszty zakupu materiałów oraz utylizacji odpadów poprodukcyjnych, w związku z czym działania ograniczające materiałochłonność oraz odpadowość produkcji przełożą się na konkretne oszczędności przedsiębiorstw. Zadaniem władz samorządowych oraz organów publicznych będzie natomiast informowanie, wspieranie i monitorowanie

działań podejmowanych przez zakłady produkcyjne w zakresie ograniczania materiałochłonności i odpadowości produkcji oraz kontrola zgodności tych działań z obowiązującymi przepisami prawa.

3.4 Zagadnienia horyzontalne

Zgodnie z wytycznymi do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska, w ramach każdego obszaru interwencji należy uwzględnić zagadnienia horyzontalne: adaptację do zmian klimatu, nadzwyczajne zagrożenia środowiska, działania edukacyjne oraz monitoring środowiska.

3.4.1 Adaptacja do zmian klimatu

Występujące w ostatnich kilku dekadach skutki zmieniającego się klimatu, zwłaszcza wzrostu temperatury, częstotliwości i nasilania zjawisk ekstremalnych, systematycznie się pogłębiają. Stanowią tym samym zagrożenie dla społecznego i gospodarczego rozwoju wielu krajów na świecie, w tym także dla Polski. Konieczne jest zatem, podjęcie działań na rzecz dostosowania się (adaptacji) do prognozowanych skutków zmian klimatu, które powinny być realizowane jednocześnie z działaniami ograniczającymi emisję gazów cieplarnianych (mitygacja).

Dokument pn. „Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030” (SPA2020) stanowi odpowiedź na walkę ze zmianami klimatu, a jego głównym celem jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmieniającego się klimatu. Ponadto uruchomiona została strona internetowa klimada.mos.gov.pl, na której znajdują się informacje dotyczące zmian klimatu oraz adaptacji do nich.

Według SPA2020, do najważniejszych negatywnych skutków zmian klimatu w skali regionalnej zaliczyć należy niekorzystne zmiany warunków hydrologicznych, zwiększenie częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych i katastrof (silne wiatry, incydentalne trąby powietrzne, wyładowania atmosferyczne, ulewne deszcze, wzrost okresów upalnych).

W związku z postępującymi zmianami klimatu nie można wykluczyć pojawienia się w przyszłości niekorzystnych jej skutków w postaci: wichur, ulewnych deszczy, mrozów, susz itp. Obszary zurbanizowane ze względu na zagęszczenie zabudowy zagrożone są ponadto powstawaniem tzw. wyspy ciepła, która jest efektem nadmiernej emisji energii z różnych źródeł. Dodatkowo wzmacnia ją wzrastająca temperatura, co sprzyja stagnacji powietrza nad obszarami zabudowanymi i wzrostowi koncentracji zanieczyszczeń powietrza. Również obszary wiejskie, na których brak centralnych systemów ciepłowniczych, gdzie dominuje ogrzewanie indywidualne z kotłowni przydomowych, powinny podejmować działania

zmierzające do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, zwłaszcza poprzez rozwijanie odnawialnych źródeł energii oraz właściwe planowanie przestrzenne. Ponadto poważnym zagrożeniem jest susza. Polska leży w strefie klimatu przejściowego umiarkowanego, ale pomimo to na jej obszarze występują susze o ujemnych skutkach, stanowiące poważny problem ekonomiczny, społeczny i środowiskowy dla jednostek, gdzie powierzchnia użytków rolnych przekłada się na charakter gospodarczy obszaru, tak jak jest to w przypadku gminy Damnica.

Wobec powyższego istnieje konieczność redukcji emisji gazów cieplarnianych, poprzez dążenie m.in. do ograniczenia energochłonności produkcji oraz zwiększanie efektywności energetycznej budynków poprzez ich termomodernizację. Istotny jest również aspekt rozwoju odnawialnych źródeł energii. Wytwarzanie energii z OZE cechuje się także niewielką lub zerową emisją zanieczyszczeń, co zapewnia pozytywne efekty ekologiczne.

Występujące zmiany klimatu wpływają na możliwość wzrostu częstotliwości i intensywności powodzi i susz, co powoduje duże szkody i ograniczenia w środowisku. Istotna jest więc prowadzenie właściwej gospodarki przestrzennej, w szczególności na terenach zagrożonych powodzią i strefach zalewowych, a także zwracanie uwagi na pojemność retencyjną naturalnych i sztucznych zbiorników, w tym również retencja korytowa, leśna i gruntowa. Jednocześnie zjawiska ekstremalne będą wymuszały zmiany w zarządzaniu i gospodarowaniu zasobami wodnymi.

Rekomendowane kierunki działań adaptacyjnych na terenie województwa pomorskiego, w tym gminy Damnica:

- ochrona przed powodzią obszarów zidentyfikowanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego oraz obszarów wyznaczonych na mapach zagrożenia powodziowego,
- wdrożenie systemów ochrony terenów rolniczych i leśnych przed suszą poprzez ochronę gleb przed przesuszaniem i małą retencją wodną.

Źródło: <http://klimada.mos.gov.pl/>

Zbyt niska pojemność retencyjna naturalna oraz sztucznych zbiorników wpływa na brak ich skuteczności oraz ogranicza ich funkcjonowanie w sytuacjach nadmiaru lub deficytu wód powierzchniowych. Na takich obszarach istnieje zwiększone prawdopodobieństwo występowania podtopień i powodzi błyskawicznych wywołanych silnymi opadami, zalewających obszary. Wobec tego, w celu adaptacji do zmian klimatu i ograniczenia negatywnych skutków związanych wystąpieniem ulewnych deszczy, czy roztopów po dużych opadach śniegu, a także dla zabezpieczenia przeciwpowodziowego należy zwiększać pojemność retencyjną zlewni, w tym m.in. poprzez budowanie zbiorników retencyjnych. Ponadto oprócz budowy zbiorników istotne jest w celu przeciwdziałania wytopienia lokalnych

podtopień zwiększenie ilości wody przetrzymywanej w korytach cieków i rowach melioracyjnych. Systematyczna konserwacja, modernizację oraz budowa nowych urządzeń, a następnie ich właściwa eksploatacja ma wpływ na ograniczenie ich wystąpienia. W związku z tym, istotny jest rozwój infrastruktury wodno – melioracyjnej na obszarze gminy, który wpływa na łagodzenie zagrożeń naturalnych.

Jednym z istotnych aspektów jest lokalne zachowanie istniejących, zwłaszcza niewielkich obszarów wodno-błotnych lub ich odtworzenie poprzez dziania małej retencji. Polega ona na gromadzeniu wody w niewielkich zbiornikach poprzez zatrzymywanie lub spowalnianie spływu wód, przy jednoczesnym zachowaniu i wspieraniu rozwoju krajobrazu naturalnego. Działania te mają na celu likwidację przyczyn i skutków pogorszenia naturalnych stosunków wodnych poprzez spowalnianie odpływu wody, minimalizację skutków suszy oraz przeciwdziałanie powodzi. Ponadto mała retencja wpływa na odtworzenie lub zachowanie istniejących obszarów wodno-błotnych m.in. poprzez wspieranie pro-środowiskowych metod retencionowania wody tj. zachowanie naturalnych „zbiorników retencyjnych”, renaturyzacja siedlisk podmokłych, czy integracja działań różnych podmiotów pozwalająca na uzyskanie efektu ekologicznego.

Źródło: <http://www.malaretencja.pl>

Do rozwiązań w zakresie adaptacji do zmian klimatu należy również kształtowanie odpowiedniej struktury użytkowania terenu. Ważne jest podejmowanie prac dotyczących renaturyzacji koryt cieków, zmierzających do przywrócenia ich naturalnych charakterystyk, (również poprzez roboty hydrotechniczne i prace utrzymaniowe), ograniczenie nadmiernego zagrożenia erozją, poprzez m.in. wsiewki poplonowe, międzyplony ścierniskowe, czy zwiększanie powierzchni zalesionych, wprowadzanie zadrzewień, w tym na terenach zniszczonych, niewykorzystanych rolniczo, czy gruntach rolnych o niskiej przydatności dla rolnictwa i podatnych na degradację.

Zjawisko suszy powoduje przesuszenie gleby, obniżenie poziomu wód oraz zmniejszenie przepływu wody w rzekach i rowach melioracyjnych. W okresie wegetacji roślin może spowodować duże straty w rolnictwie. Realizując postanowienia ustawy Prawo wodne, tworzone są specjalne plany przeciwdziałania skutkom suszy. Plany zawierają przede wszystkim analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych, propozycje budowy, rozbudowy lub przebudowy urządzeń wodnych, propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji oraz katalog działań służących ograniczeniu skutków suszy.

Zwiększenie możliwości zapobiegania ewentualnym zagrożeniom i reagowania na nie jest możliwe dzięki działalności straży pożarnej oraz odpowiedniego jej wyposażenia, umożliwiającego skuteczne prowadzenie akcji ratowniczych.

Gwałtowne i negatywne zjawiska wynikające ze zmian klimatu występują coraz częściej, dlatego coraz bardziej istotne jest przygotowanie gminy i jej infrastruktury na zmiany klimatu. Zaplanowane w Programie Ochrony Środowiska zadania mają na celu mitygację, adaptację do zmian klimatu oraz ograniczenie jego skutków.

3.4.2 Działania edukacyjne w zakresie ochrony środowiska

Zgodnie z przepisem art. 77 z ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.), problematykę ochrony środowiska uwzględnia się w podstawach programowych kształcenia ogólnego dla wszystkich typów szkół. Obowiązkiem tym ustawodawca objął również organizatorów kursów prowadzących do uzyskania kwalifikacji zawodowych i środki masowego przekazu, które są obowiązane kształtować pozytywny stosunek społeczeństwa do ochrony środowiska oraz popularyzować zasady tej ochrony w publikacjach i audycjach. Konstytucyjnych podstaw dla realizacji edukacji ekologicznej należy upatrywać w zasadzie zrównoważonego rozwoju (art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polski z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r. nr 78 poz. 483) oraz w generalnym obowiązku każdego obywatela do dbałości o stan środowiska oraz odpowiedzialności za spowodowane przez siebie jego pogorszenie określonym w art. 86 Konstytucji RP.

Obecnie edukacja ekologiczna na terenie gminy prowadzona jest przede wszystkim w formalnym systemie kształcenia. W szkołach przeprowadzane są m.in.: konkursy ekologiczne, pogadanki dot. ochrony środowiska, pogadanki dot. zbiórki i utylizacji odpadów czy zajęcia plenerowe. Ponadto dodatkowo zamieszczane są informacje na stronach internetowych w celu podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców.

Ocenia się jednak, że poziom świadomości mieszkańców gminy oraz lokalnych interesariuszy w zakresie efektywności energetycznej i możliwości oszczędzania energii nie jest jeszcze zadawalający, dlatego planowana jest dalsza realizacja kampanii informacyjno-edukacyjnych i promocyjnych, których celem będzie komunikacja z mieszkańcami i lokalnymi interesariuszami oraz podniesienie ich wiedzy w zakresie ochrony środowiska.

Proponowane zadania w zakresie edukacji ekologicznej to:

- edukacja lokalnej społeczności z zakresu efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii,
- prowadzenie kampanii informacyjno – promocyjnej w zakresie gospodarki niskoemisyjnej oraz wymagań dotyczących charakterystyki energetycznej budynków,
- promowanie atrakcyjności transportu publicznego, pieszego i rowerowego,
- promowanie ochrony środowiska przyrodniczego na terenie gminy,
- działania zmierzające do różnicowania rolnictwa w kierunku rolnictwa ekologicznego,

- edukacja społeczeństwa z zakresu oddziaływania i negatywnych skutków promieniowanie elektromagnetycznego,
- edukacja mieszkańców w zakresie racjonalnego korzystania z zasobów wodnych,
- prowadzenie akcji edukacyjno – informacyjnych w zakresie właściwego postępowania z odpadami oraz ograniczenia ich powstawania,
- edukacja mieszkańców w zakresie właściwego zachowania się w sytuacji wystąpienia nadzwyczajnego zagrożenia.

Działania edukacyjne powinny być realizowane na terenie gminy zarówno dla mieszkańców, jak i podmiotów gospodarczych. Zwiększanie świadomości w zakresie wpływu prowadzonych działań na środowisko, zmian klimatu i sposobów minimalizowania skutków tych zmian, a także metod zapobiegania niekorzystnym zmianom klimatu są niezwykle ważne i prowadzą do poprawy stanu środowiska, adaptacji do zmian klimatów i łagodzenia jego skutków.

3.4.3 Nadzwyczajne zagrożenia środowiskowe

Nadzwyczajne zagrożenia środowiska są pojęciem, które zostało zdefiniowane zostało w art. 104 ust. 2 w byłej ustawie z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska jako zagrożenie spowodowane gwałtownym zdarzeniem, nie będącym klęską żywiołową, które może wywołać znaczne zniszczenie środowiska lub pogorszenie jego stanu, stwarzające powszechne niebezpieczeństwo dla ludzi i środowiska.

W chwili obecnej pojęcie to nie jest definiowane, chociaż powszechnie w środowisku twierdzi się, że zastąpiło je pojęcie poważnej awarii, zdefiniowane w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.). Wobec powyższego, rozumiane jest jako zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia, zdrowia ludzi lub środowiska, a także powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.

Jako nadzwyczajne zagrożenie dla środowiska, a także poważną awarię należy traktować zdarzenia, takie jak: pęknięcie i rozszczelnienie instalacji rurociągów transportowych, wybuch, awarię zbiornika, katastrofę autocysterny lub cysterny kolejowej przewożącej substancję niebezpieczną, awarię obiektów hydrotechnicznych, itp.

Kolejnym aktem prawnym definiującym pojęcie nadzwyczajnych zagrożeń jest ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. z 2020 r. poz. 961 z późn. zm.) i jest definiowane jako inne niż pożar i klęska żywiołowa zdarzenie wynikające z rozwoju cywilizacyjnego i naturalnych praw przyrody stanowiące zagrożenie dla życia, zdrowia,

mienia lub środowiska, któremu zapobieżenie lub którego usunięcie skutków nie wymaga zastosowania nadzwyczajnych środków. W świetle tej ustawy ochrona przeciwpożarowa polega m.in. na realizacji przedsięwzięć mających na celu ochronę życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem, klęską żywiołową lub innym miejscowym zagrożeniem. Zdarzeniem miejscowym nazywane są skażenia obszaru substancjami radioaktywnymi, skażenia niebezpiecznymi substancjami chemicznymi, skażenia chemiczne i biologiczne w wyniku katastrof obiektów hydrotechnicznych.

Na terenie gminy brak jest zakładów przemysłowych zaliczanych do kategorii obiektów o zwiększonym lub dużym ryzyku poważnej awarii przemysłowej, jednak zlokalizowane są małe i średnie zakłady, które mogą stanowić ryzyko awarii. Należy też zaznaczyć, że ewentualne poważne zdarzenia mogą również mieć miejsce podczas transportu drogowego i kolejowego substancji niebezpiecznych przez teren gminy, niewłaściwego postępowania z odpadami niebezpiecznymi, magazynowania substancji niebezpiecznych oraz zagrożenia pożarowego. W związku z powyższym, na terenie gminy zagrożenia dotyczą zanieczyszczenia powietrza, gruntu oraz wody, co może stanowić poważne zagrożenia dla środowiska i życia ludzi.

W związku z tym, konieczne jest podejmowania działań m.in. z zakresu rozwoju systemów ostrzegania mieszkańców, konserwacji urządzeń infrastruktury energetycznej, przeciwdziałania skutkom suszy modernizacji i budowy infrastruktury uwzględniającej dynamiczne zmiany pogodowe.

3.4.4 Monitoring środowiska

Państwowy monitoring środowiska został powołany ustawą z dnia 10 lipca 1991 roku o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. z 2020 r. poz. 995 z późn. zm.) w celu zapewnienia wiarygodnych informacji o stanie środowiska. Stanowi on system pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz zbierania, analizowania, udostępniania wyników badań i oceny elementów środowiska. Jego celem jest systematyczne informowanie organów administracji i społeczeństwa o:

- jakości elementów przyrodniczych, dotrzymanywaniu standardów jakości środowiska określonych przepisami oraz obszarach występowania przekroczeń tych standardów,
- występujących zmian jakości elementów przyrodniczych i przyczynach tych zmian, w tym powiązaniach przyczynowo skutkowych występujących pomiędzy emisjami i stanem elementów przyrodniczych.

Zakres zadań państwowego monitoringu środowiska jest określany w wieloletnich strategicznych programach PMŚ opracowywanych przez Głównego Inspektora Ochrony

Środowiska i zatwierdzanych przez Ministra Klimatu oraz w wykonawczych programach PMŚ opracowywanych przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

Obecnie obowiązujący Strategiczny Program PMŚ na lata 2020-2025 powstał na podstawie art. 4a ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 10 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska i obejmuje zadania wynikające z odrębnych ustaw, zobowiązań międzynarodowych oraz innych potrzeb wynikających ze strategii rozwoju oraz innych programów i dokumentów programowych.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica wykorzystuje i będzie wykorzystywał informacje wytworzone w ramach PMŚ w celu monitorowania skuteczności działań i strategicznego planowania w zakresie ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju. Gmina współpracuje z Inspekcją Ochrony Środowiska dotyczącą lokalnych miejsc występowania zanieczyszczeń wód czy gruntu. Przekazywane wyniki przeprowadzanych badań, ich analiza, wyniki ocen są dostępne na stronie internetowej WIOŚ w Gdańsku. Informacje dotyczące stacji pomiarowych na terenie gminy Damnica znajdują się w Programie Państwowego Monitoringu Środowiska województwa pomorskiego na lata 2016 – 2020. Przekazywane dane i przeprowadzone na terenie gminy badania, ich analiza, wyniki ocen, prognoza są dostępne na stronach internetowych WIOŚ w Gdańsku i siedzibie Inspektoratu.

Wyniki monitoringu publikowane są w wydawanych, co roku raportach o stanie środowiska w województwie pomorskim oraz w rocznych ocenach jakości powietrza w województwie pomorskim.

4. Cele programu ochrony środowiska, zadania i ich finansowanie

4.1 Nadrzędny cel programu

Trwały i zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy Gminy Damnica poprzez poprawę stanu środowiska przyrodniczego

4.2 Kierunki interwencji, cele oraz zadania wynikające z oceny stanu środowiska

Na podstawie diagnozy stanu istniejącego oraz zagrożeń środowiska przyrodniczego gminy Damnica, zachowując spójność z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na szczeblu krajowym, wojewódzkim oraz powiatowym, dla każdego z obszarów interwencji określono kierunki interwencji oraz wyznaczono cele i zadania do realizacji.

W ramach poszczególnych obszarów interwencji wyznaczono cele operacyjne i działania ekologiczne, które zostały zaprezentowane w formie tabelarycznej. Harmonogram rzeczowo – finansowy, zaplanowanych w przedmiotowym dokumencie zadań został przedstawiony,

zgodnie z *Wytycznymi do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska* (MŚ, Warszawa, 2 września 2015 r.).

Zaplanowane zadania mają na celu poprawę jakości środowiska na terenie gminy Damnica. Ich realizacja nie wpłynie negatywnie na obszary chronione w tym Obszary Natura 2000. Zarówno na etapie realizacji, jak i eksploatacji powstałej infrastruktury nie będą podejmowane działania, których skutkiem byłoby naruszenie katalogu czynności zabronionych w odniesieniu do poszczególnych form ochrony przyrody, występujących na tym obszarze. Zadania nie wpłyną w sposób znaczący na populacje siedlisk i gatunków chronionych. Realizacja *Programu Ochrony Środowiska* nie wpłynie negatywnie na realizację celów ochrony obszarów chronionych. Przedsięwzięcia prowadzone będą na terenach głównie zurbanizowanych. Spodziewane są jedynie krótkoterminowe oddziaływania lub uciążliwości związane z prowadzonymi robotami budowlanymi, które ustaną po ich zakończeniu.

Należy zaznaczyć, że podmioty realizujące poszczególne działania powinni każdorazowo rozpatrywać kwestie ich wpływu na środowisko na kolejnych etapach procesu planistycznego i inwestycyjnego, po doprecyzowaniu lokalizacji, rodzaju i zakresu danego przedsięwzięcia, wpisującego się w założenia niniejszego dokumentu.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Tabela 37. Cele i kierunki interwencji oraz zadania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028

Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
		Nazwa (+źródło danych)	Wartość bazowa	Wartość docelowa				
OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA	POPRAWA JAKOŚCI POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO	Liczba termomodernizowanych budynków [szt.] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	≥ 1	Ograniczenie niskiej emisji Wzrost efektywności energetycznej	Termomodernizacja obiektów na terenie Gminy	Gmina Damnica	Brak środków finansowych; Nagle, nieprzewidziane zdarzenia; Wydłużenie inwestycji w czasie
		Liczba termomodernizowanych budynków [szt.] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	≥ 1	Ograniczenie niskiej emisji Wzrost efektywności energetycznej	Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne	Gmina Damnica	Brak środków finansowych; Zmiana uwarunkowań prawnych;
		Liczba wymienionych kotłów [szt.] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	≥ 1	Ograniczenie niskiej emisji Wzrost efektywności energetycznej	Wymiana kotłów	Gmina Damnica	Brak środków finansowych; Zmiana uwarunkowań prawnych;
ZAGROŻENIA HAŁASEM	POPRAWA KLIMATU AKTUSTYCZNEGO	Długość przebudowanych dróg [km] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	Wartość wzrastająca	Ograniczenie natężenia hałasu wzdłuż ciągów komunikacyjnych	Przebudowa ul. M. Konopnickiej – etap I	Gmina Damnica	Brak środków finansowych; Nagle, nieprzewidziane zdarzenia;
		Długość zmodernizowanych dróg [km] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	Wartość wzrastająca	Ograniczenie natężenia hałasu wzdłuż ciągów komunikacyjnych	Budowa, przebudowa i modernizacja dróg na terenie gminy Damnica	Gmina Damnica	Brak środków finansowych; Wydłużenie inwestycji w czasie;

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
		Nazwa (+źródło danych)	Wartość bazowa	Wartość docelowa				
ELEKTROMAGNETYCZNE POLA	ZACHOWANIE POZIOMÓW PÓL ELEKTROMAGNETYCZNYCH PONIŻEJ DOPUSZCZALNYCH NORM	Ilość punktów, w których nastąpiło przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych [szt.] (Źródło danych: WIOŚ w Gdańsku)	0	0	Ograniczenie zagrożenia polami elektromagnetycznymi	Wprowadzanie do mpzp zapisów w zakresie możliwości lokalizacji urządzeń emitujących promieniowanie elektromagnetyczne	Gmina Damnica	Brak środków finansowych; Nagłe, nieprzewidziane zdarzenia; Zmiana uwarunkowań prawnych;
GOSPODAROWANIE WODAMI	DOBRY STAN WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH	Liczba sporządzonych ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków [szt.] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	1	Ochrona stanu wód powierzchniowych i podziemnych przez zanieczyszczeniami	Sporządzenie i prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków	Gmina Damnica	Brak środków finansowych; Nagłe, nieprzewidziane zdarzenia;
GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA	PROWADZENIE RACJONALNEJ GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ	Długość sieci kanalizacyjnej [km] (Źródło danych: Dane GUS)	77,2	> 77,2	Poprawa funkcjonowania systemu gospodarki ściekowej	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej	Gmina Damnica	Brak środków finansowych; Nagłe, nieprzewidziane zdarzenia;
ZASOBY GEOLOGICZNE	OCHRONA ZASOBOW ZŁÓŻ KOPALIN	Liczba przeprowadzonych postępowań [szt.] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	≥ 1	Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin	Ujawnianie złóż kopalin w celu ich ochrony w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	Gmina Damnica	Brak środków finansowych; Nagłe, nieprzewidziane zdarzenia; Zmiana uwarunkowań prawnych;

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
		Nazwa (+źródło danych)	Wartość bazowa	Wartość docelowa				
GLEBY	OCHRONA PRZED DEGRADACJĄ GLEB	Liczba przeprowadzonych postępowań [szt.] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	≥ 1	Zapobieganie degradacji powierzchni ziemi	Wprowadzanie do mpzp konieczności ochrony gleb klasy I – III i racjonalnego gospodarowania ich zasobami	Gmina Damnica	Brak środków finansowych; Nagle, nieprzewidziane zdarzenia; Zmiana uwarunkowań prawnych;
GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW	BUDOWA SYSTEMU GOSPODARKI ODPADAMI ZGODNEGO Z WYMAGANIAMI KPGO 2022	Liczba przeprowadzonych działań informacyjnych [szt.] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	≥ 1	Realizacja programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest	Propagowanie inicjatyw zmierzających do prawidłowego usuwania azbestu – materiały informacyjne, informacje na stronach internetowych	Gmina Damnica	Brak środków finansowych; Nagle, nieprzewidziane zdarzenia; Niewystarczający zasięg, Nie dotarcie do wszystkich interesariuszy
		Stopień objęcia mieszkańców systemem gospodarki odpadami [%] (Źródło danych: Urzędu Gminy Damnica)	-	100%	Racjonalne gospodarowanie odpadami	Prowadzenie selektywnego zbierania odpadów komunalnych	Gmina Damnica	Zmiana uwarunkowań prawnych
ZASOBY PRZYRODNICZE	ZACHOWANIE WALORÓW I ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH	Liczba przeprowadzonych działań edukacyjnych [szt.] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	≥ 1	Edukacja ekologiczna	Działania edukacyjne, wycieczki, mające na celu podnoszenie świadomości ekologicznej	Gmina Damnica	Brak środków finansowych; Nagle, nieprzewidziane zdarzenia; Niewystarczający zasięg, Nie dotarcie do wszystkich interesariuszy
		Liczba utworzonych szlaków [szt.] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	-	1	Kształtowanie i ochrona zasobów przyrodniczych	Pomorskie Szlaki Kajakowe - rzeka Łupawa	Gmina Damnica	Brak środków finansowych; Nagle, nieprzewidziane zdarzenia;

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
		Nazwa (+źródło danych)	Wartość bazowa	Wartość docelowa				
ZAGROŻENIA POWAŻNYMI AWARIAMI	OCHRONA PRZED POWAŻNYMI AWARIAMI I ZAGROŻENIAMI NATURALNYMI	Liczba zdarzeń mogących powodować poważną awarię [szt.] (WIOŚ w Gdańsku)	0	0	Zmniejszenie zagrożenia oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii	Dofinansowanie jednostek ratowniczych w zakresie zakupu sprzętu i materiałów do prowadzenia akcji ratowniczych	Gmina Damnica	Brak środków finansowych; Nagłe, nieprzewidziane zdarzenia;

Źródło: Opracowanie własne

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Tabela 38. Harmonogram realizacji zadań własnych wraz z ich finansowaniem Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację (+jednostki włączone)	Szacunkowe koszty realizacji zadania [zł]									Źródła finansowania	
			2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Razem		
OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA	Termomodernizacja obiektów na terenie Gminy	Gmina Damnica	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd ²	Budżet własny Gminy; Środki zewnętrzne;
	Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne	Gmina Damnica	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd ²	Budżet własny Gminy; Środki zewnętrzne;
	Wymiana kotłów	Gmina Damnica	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd ²	Budżet własny Gminy; Środki zewnętrzne;
ZAGROŻENIA HAŁASEM	Przebudowa ul. M. Konopnickiej – etap I	Gmina Damnica	974 651,92	,	,	,	,	,	,	,	,	974 651,92	Budżet własny Gminy
	Budowa, przebudowa i modernizacja dróg na terenie gminy Damnica	Gmina Damnica	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd ²	Budżet własny Gminy; Środki zewnętrzne
POLA ELEKTROMAGNETYCZNE	Wprowadzanie do mpzp zapisów w zakresie możliwości lokalizacji urządzeń emitujących promieniowanie elektromagnetyczne	Gmina Damnica	Koszty bieżące w ramach opracowania MPZP									Budżet własny Gminy	
GOSPODAROWANIE WODAMI	Sporządzenie i prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków	Gmina Damnica	Koszty administracyjne									Budżet własny Gminy	

² W zależności od potrzeb bieżących, ustalane przy aktualizacji WPF

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację (+jednostki włączone)	Szacunkowe koszty realizacji zadania [zł]									Źródła finansowania
			2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Razem	
GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej	Gmina Damnica	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd ³	Budżet własny Gminy
ZASOBY GEOLOGICZNE	Ujawnianie złóż kopalin w celu ich ochrony w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	Gmina Damnica	Koszty bieżące w ramach opracowania MPZP									Budżet własny Gminy
GLEBY	Wprowadzanie do mpzp konieczności ochrony gleb klasy I –III i racjonalnego gospodarowania ich zasobami	Gmina Damnica	Koszty bieżące w ramach opracowania MPZP									Budżet własny Gminy
GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW	Propagowanie inicjatyw zmierzających do prawidłowego usuwania azbestu – materiały informacyjne, informacje na stronach internetowych	Gmina Damnica	Koszty bieżące administracyjne									Budżet własny Gminy
	Prowadzenie selektywnego zbierania odpadów komunalnych	Gmina Damnica	Koszty bieżące administracyjne									Budżet własny Gminy
ZASOBY PRZYRODNICZE	Pomorskie Szlaki Kajakowe - rzeka Łupawa	Gmina Damnica	349 794,94	349 794,94	Budżet własny Gminy
ZAGROŻENIA POWAŻNYMI AWARIAMI	Dofinansowanie jednostek ratowniczych w zakresie zakupu sprzętu i materiałów do prowadzenia akcji ratowniczych	Gmina Damnica	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd ⁴	Budżet własny Gminy; Środki zewnętrzne

Źródło: Opracowanie własne

³ W zależności od potrzeb bieżących, ustalane przy aktualizacji WPF

⁴ W zależności od potrzeb bieżących i ustalanego budżetu Gminy na dany rok

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Tabela 39. Harmonogram realizacji zadań monitorowanych wraz z ich finansowaniem

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację (+jednostki włączone)	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)	Źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu
1.	OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA	Prowadzenie systemu monitoringu powietrza oraz kontrola dotrzymania standardów emisyjnych	GIOŚ	Zgodnie z planem budżetu jednostek realizujących zadanie	Budżet Państwa, GIOŚ	-
2.	ZAGROŻENIA HAŁASEM	Prowadzenie monitoringu poziomu hałasu w środowisku	GIOŚ	Zgodnie z planem budżetu jednostek realizujących zadanie	Budżet Państwa, GIOŚ	-
3.	POLA ELEKTROMAGNETYCZNE	Prowadzenie monitoring natężenia pól elektromagnetycznych	GIOŚ	Zgodnie z planem budżetu jednostek realizujących zadanie	Budżet Państwa, GIOŚ	-
4.	GOSPODAROWANIE WODAMI	Prowadzenie monitoringu jakości wód powierzchniowych i podziemnych	GIOŚ	Zgodnie z planem budżetu jednostek realizujących zadanie	Budżet Państwa, GIOŚ	-
5.	GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA	Kontrola pozwoleń wodno-prawnych	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie	Zgodnie z planem budżetu jednostek realizujących zadanie	Środki własne jednostek realizujących	-
6.	ZASOBY GEOLOGICZNE	Kontrola i ograniczenie nielegalnej eksploatacji kopalin	Okręgowy Urząd Górniczy	Zgodnie z planem budżetu jednostek realizujących zadanie	Budżet Państwa, Środki własne OUG	-
7.	GLEBY	Zapobieganie zanieczyszczeniom gleb, zwłaszcza środkami ochrony roślin i metalami ciężkimi	Urząd Marszałkowski, Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza, Właściciele gospodarstw rolnych	Zgodnie z planem budżetu jednostek realizujących zadanie	Środki własne jednostek realizujących	-
8.	GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW	Prowadzenie i monitorowanie bazy danych azbestu i PCB	Urząd Marszałkowski	Zgodnie z planem budżetu jednostek realizujących zadanie	Budżet Państwa, fundusze zewnętrzne	-
9.	ZASOBY PRZYRODNICZE	Monitorowanie i kontrolowanie podmiotów korzystających ze środowiska	GIOŚ, RDOŚ	Zgodnie z planem budżetu jednostek realizujących zadanie	Budżet Państwa, GIOŚ	-
10.	ZAGROŻENIA POWAŻNYMI AWARIAMI	Prowadzenie kontroli na terenach zakładów przemysłowych	GIOŚ, Powiatowa Państwowa Straż Pożarna	Zgodnie z planem budżetu jednostek realizujących zadanie	Budżet Państwa, GIOŚ	-

Źródło: Opracowanie własne

4.3 Instrumenty realizacji programu

Ochrona środowiska przyrodniczego realizowana jest na mocy wielu ustaw, wśród których najważniejsze to Prawo ochrony środowiska, Prawo wodne, ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym, ustawa o ochronie przyrody, ustawa o odpadach, Prawo geologiczne i górnicze, Prawo budowlane. Instrumenty realizacji Programu Ochrony Środowiska wynikające z zapisów ustawowych można podzielić na: prawne, finansowe, społeczne, polityczne i strukturalne.

INSTRUMENTY POLITYCZNE

Do najważniejszych instrumentów politycznych należy: Polityka energetyczna Polski do 2030 roku, Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej, Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2018-2021 z perspektywą do roku 2025 oraz Projekt Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego do 2030 roku.

INSTRUMENTY PRAWNE

Wśród instrumentów prawnych wyróżnić można:

- pozwolenie wodnoprawne,
- decyzję o emisji do powietrza,
- decyzję dotyczącą hałasu,
- decyzję o wykonaniu oceny oddziaływania na środowisko,
- decyzję dotyczącą gospodarowania odpadami.

INSTRUMENTY FINANSOWE

Do instrumentów finansowych należy m. in.: opłata za gospodarcze korzystanie ze środowiska, administracyjna kara pieniężna. Źródłami pozyskiwania środków na finansowanie zadań związanych z ochroną środowiska są także:

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- emisja obligacji komunalnych,
- budżet gminy,
- budżet powiatu,
- kredyty bankowe,
- fundusze unijne (strukturalne, programy pomocowo-operacyjne, pozostałe instrumenty finansowe unijne wspomagające ochronę środowiska np. Fundusz LIFE+).

INSTRUMENTY SPOŁECZNE

Można je podzielić na dwie zasadnicze grupy:

- wewnętrzne, czyli dotyczące działań samorządów i realizowane poprzez działania edukacyjne,
- zewnętrzne – polegające na budowaniu komunikacji społecznej (konsultacje, debaty publiczne, kampanie edukacyjne).

INSTRUMENTY STRUKTURALNE

Są to przede wszystkim strategie i programy wdrożeniowe oraz systemy zarządzania środowiskowego.

5. System realizacji programu ochrony środowiska

5.1 Struktura zarządzania środowiskiem

Sprawna i skuteczna realizacja planowanych zadań w zakresie ochrony środowiska na terenie gminy Damnica umożliwi osiągnięcie założonych celów, określonych w ramach kilku istotnych obszarów interwencji. W związku z tym, gmina musi jednocześnie dysponować zasobami finansowymi, organizacyjnymi oraz infrastrukturalnymi.

ZASOBY FINANSOWE

Realizacja zadań Programu Ochrony Środowiska wymaga zabezpieczenia i uzyskania środków budżetowych, jak i pozabudżetowych. Wdrażanie Programu powinno być możliwe między innymi dzięki stworzeniu sprawnego systemu finansowania ochrony środowiska, w którym podstawowymi źródłami finansowania są fundusze ekologiczne, programy pomocowe, środki własne inwestorów oraz budżet Gminy.

Realizacja inwestycji w zakresie ochrony środowiska może być wspierana za pomocą funduszy zewnętrznych pozyskiwanych w formie dotacji bezzwrotnej lub preferencyjnej pożyczki. Źródłem finansowania inwestycji z zakresu infrastruktury przyczyniającej się do ochrony środowiska, mogą być fundusze Unii Europejskiej, WFOŚiGW, NFOŚiGW, Bank Ochrony Środowiska S.A. oraz Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych.

ZASOBY ORGANIZACYJNE

Realizacja planowanych inwestycji, oprócz zabezpieczenia odpowiedniego finansowania, wymaga również właściwej organizacji wewnętrznej. Ponadto problem ochrony środowiska na analizowanym obszarze odgrywa kluczową rolę na etapie opracowywania dokumentów planistycznych. Cele i zadania w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska zostały ujęte w opracowanych planach i strategiach, obowiązujących na terenie gminy. Cele zawarte w tych dokumentach są sukcesywnie realizowane przez pracowników Urzędu Gminy

Damnica oraz przez przedsiębiorców i inne jednostki, w szczególności w zakresie edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży oraz rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej gminy. Jednostka samorządu terytorialnego dysponuje odpowiednio przygotowanym zasobem organizacyjnym, umożliwiającym skuteczną i sprawną realizację zaplanowanych zadań.

ZASOBY INFRASTRUKTURALNE

Zadania planowane do realizacji w ramach poszczególnych priorytetów i celów, zostały określone z uwzględnieniem obecnych zasobów infrastrukturalnych gminy oraz realnych możliwości ich potencjalnej rozbudowy. W związku z tym można przyjąć, że z punktu widzenia zasobów infrastrukturalnych, realizacja planowanych zadań jest możliwa.

Analizując możliwość zastosowania przedstawionych rozwiązań na podstawie uwarunkowań dotyczących istniejącej infrastruktury, organizacji i zarządzania ochroną środowiska oraz sytuacji finansowej Gminy, stwierdzono, że wszystkie zaproponowane przedsięwzięcia są możliwe do zrealizowania uwzględniając następujące warunki:

- etapowość wdrażania przewidzianych do realizacji zadań,
- powołanie zespołu konsultacyjnego, którego zadaniem byłby nadzór w zakresie wdrażania, realizacji oraz monitoringu funkcjonowania programu,
- pozyskanie dodatkowych środków finansowych na realizację przewidzianych w programie zadań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych.

Pomimo że analizowana jednostka samorządu terytorialnego posiada niezbędne zasoby, sprawną i skuteczną realizację planowanych zadań mogą uniemożliwić następujące czynniki:

- zmiana uwarunkowań prawnych, mających wpływ na zmianę zakresu obowiązków dla władz Gminy oraz mających wpływ na jego sytuację finansową,
- niewłaściwe zarządzanie wdrażaniem Programu, monitorowanie efektów, brak korekt i uprzedzania ewentualnych zagrożeń,
- brak koordynacji pomiędzy gminami, a także brak współpracy ponadregionalnej w zakresie niektórych działań,
- wystąpienie nagłych, nieprzewidzianych awarii lub klęsk, które spowodują konieczność innego rozdysponowania środków finansowych.

PODMIOTY DO KTÓRYCH SĄ KIEROWANE OBOWIĄZKI ZAWARTE W PROGRAMIE

Określone w Programie Ochrony Środowiska cele i wytyczone działania w zakresie ochrony środowiska na terenie gminy wymagają wskazania podmiotów, do których adresowane są obowiązki wynikające z realizacji tych celów i działań. Są to grupy podmiotów, których zadaniem jest:

- organizacja i zarządzanie Programem,
- realizacja celów i zadań określonych w Programie,
- nadzór i monitoring realizacji Programu.

Ponadto, określono również obowiązki dla podmiotów korzystających ze środowiska w celu ograniczenia ich negatywnego oddziaływania na poszczególne elementy środowiska. Bardzo istotną rolę w realizacji Programu odgrywają mieszkańcy gminy. W związku z tym, również do tej grupy społeczeństwa kierowane są zadania.

Realizacja zadań i celów określonych w Programie kierowana jest także do administracji samorządowej i rządowej, jednostek pozarządowych i przedsiębiorstw produkcyjnych i usługowych, prowadzących działalność na terenie gminy, a w szczególności do:

- Urzędu Gminy Damnica,
- Starostwa Powiatowego w Słupsku,
- Wojewody Pomorskiego,
- Sejmiku Województwa Pomorskiego,
- Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku,
- Głównego Inspektora Ochrony Środowiska,
- Nadleśnictwa Damnica,
- Nadleśnictwa Leśny Dwór,
- Właścicieli lasów prywatnych,
- PGW Wody Polskie,
- przedsiębiorstw komunalnych,
- przedsiębiorstw budowlanych,
- przedsiębiorstw energetycznych,
- przedsiębiorstw transportowych.

5.2 Struktura zarządzania programem

Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska powinno odbywać się w strukturze zadaniowo-instrumentalnej, obejmując wszystkie jednostki organizacyjne świadomie uczestniczące w jego realizacji.

Do podmiotów uczestniczących w organizacji i zarządzaniu Programem Ochrony Środowiska należą:

- Wójt Gminy Damnica,
- Rada Gminy Damnica.

Do grupy podmiotów monitorujących przebieg realizacji i efekty Programu należą:

- GIOŚ, PSSE, IMGW, PGW Wody Polskie,
- RDOŚ, Wojewódzki Konserwator Przyrody,
- Podmioty gospodarcze (w określonym zakresie),
- Jednostki naukowo-badawcze (na zlecenia w określonym zakresie),
- Podmioty finansujące realizację zadań.

Do grupy podmiotów kształtujących społeczne wsparcie Programu Ochrony Środowiska należą:

- lokalne media,
- szkoły (system edukacji ekologicznej),
- organizacje pozarządowe prowadzące działalność na obszarze gminy.

Do grupy podmiotów bezpośrednio realizujących Program Ochrony Środowiska należą:

- podmioty gospodarcze realizujące zadania własne,
- samorząd gminny realizujący zadania publiczne w zakresie ochrony środowiska na swoim terenie.

Odbiorcą Programu Ochrony Środowiska jest społeczeństwo gminy Damnica, które dokonuje jego oceny: akceptacji lub krytyki zaplanowanych działań oraz uczestniczy w negocjacjach rozwiązujących konflikty na tle lokalizacji inwestycji lub przeznaczenia określonych terenów.

5.3 Monitoring programu ochrony środowiska

Zgodnie z art. 18 ustawy Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.), organ wykonawczy Gminy jest zobowiązany sporządzać co dwa lata raporty z wykonania programów ochrony środowiska, które następnie przedstawia na posiedzeniach Rady Gminy, a następnie przekazuje organowi wykonawczemu powiatu. Wskazane jest, by ewentualne korekty Programu Ochrony Środowiska były wprowadzane w drodze uchwały Rady Gminy. Pierwszy raport z wykonania przedmiotowego *Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028* powinien zostać przygotowany za lata 2021-2022, następny za lata 2023-2024 itd.

W związku z powyższym, podstawowe działania mające na celu kontrolę wdrażania programu obejmują sporządzenie raportu co dwa lata, oceniającego postęp wdrażania programu ochrony środowiska, którego przykładowa formuła powinna zawierać:

- ocenę efektywności wykonania zadań,

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

- ocenę aktualności zidentyfikowanych problemów ekologicznych oraz adekwatności podjętych działań,
- ocenę stopnia realizacji Programu w odniesieniu do stopnia realizacji założonych działań i przyjętych celów,
- ocenę rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- ocenę przyczyn ewentualnych rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- ocenę niezbędnych modyfikacji Programu.

Nadzór i kontrola przebiegu realizacji i efektów wdrażania programu prowadzona będzie przez:

- Główny Inspektorat Ochrony Środowiska,
- Wojewódzką i Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną,
- Radę Gminy Damnica.

Tabela 40. Propozycje wskaźników monitorowania

Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik monitorowania zadań			Wskaźnik monitorowania celów
		Nazwa (+źródło danych)	Wartość bazowa	Wartość docelowa	
OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA	POPRAWA JAKOŚCI POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO	Liczba termomodernizowanych budynków [szt.] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	≥ 1	- Klasyfikacja strefy pomorskiej pod względem kryteriów ochrony zdrowia i ochrony roślin
		Liczba termomodernizowanych budynków [szt.] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	≥ 1	
		Liczba wymienionych kotłów [szt.] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	≥ 1	
ZAGROŻENIA HAŁASEM	POPRAWA KLIMATU AKTUSTYCZNEGO	Długość przebudowanych dróg [km] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	Wartość wzrastająca	- Odsetek ludności narażonej na ponadnormatywny poziom dźwięku
		Długość zmodernizowanych dróg [km] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	Wartość wzrastająca	

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik monitorowania zadań			Wskaźnik monitorowania celów
		Nazwa (+źródło danych)	Wartość bazowa	Wartość docelowa	
POLA ELEKTROMAGNETYCZNE	ZACHOWANIE POZIOMÓW PÓL ELEKTROMAGNETYCZNYCH PONIŻEJ DOPUSZCZALNYCH NORM	Ilość punktów, w których nastąpiło przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych [szt.] (Źródło danych: WIOŚ w Gdańsku)	0	0	- Liczba osób narażonych na ponadnormatywne promieniowanie elektromagnetyczne
GOSPODAROWANIE WODAMI	DOBRY STAN WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH	Liczba sporządzonych ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków [szt.] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	1	- Stan JCWP i JCWPd znajdujących się na terenie gminy
GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA	PROWADZENIE RACJONALNEJ GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ	Długość sieci kanalizacyjnej [km] (Źródło danych: Dane GUS)	77,2	> 77,2	- Stopień skanalizowania gospodarstw domowych na terenie gminy
ZASOBY GEOLOGICZNE	OCHRONA ZASOBOW ZŁOŻ KOPALIN	Liczba przeprowadzonych postępowań [szt.] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	≥ 1	- Liczba eksploatowanych złóż kopalin na terenie gminy
GLEBY	OCHRONA PRZED DEGRADACJĄ GLEB	Liczba przeprowadzonych postępowań [szt.] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	≥ 1	- Rodzaj gleb występujących na terenie gminy
GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW	BUDOWA SYSTEMU GOSPODARKI ODPADAMI ZGODNEGO Z WYMAGANIAMI KPGO 2022	Liczba przeprowadzonych działań informacyjnych [szt.] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	≥ 1	- Masa pozostałych od unieszkodliwienia wyrobów azbestowych - Odpady ogółem wytworzone w ciągu roku - % poziomy recyklingu
		Stopień objęcia mieszkańców systemem gospodarki odpadami [%] (Źródło danych: Urzędu Gminy Damnica)	-	100%	
ZASOBY PRZYRODNICZE	ZACHOWANIE WALORÓW I ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH	Liczba przeprowadzonych działań edukacyjnych [szt.] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	0	≥ 1	- Powierzchnia obszarów leśnych na terenie gminy - Liczba form ochrony przyrody na terenie gminy
		Liczba utworzonych szlaków [szt.] (Źródło danych: Dane Urzędu Gminy Damnica)	-	1	

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DAMNICA NA LATA 2021-2024 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2028**

Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik monitorowania zadań			Wskaźnik monitorowania celów
		Nazwa (+źródło danych)	Wartość bazowa	Wartość docelowa	
ZAGROŻENIA POWAŻNYMI AWARIAMI	OCHRONA PRZED POWAŻNYMI AWARIAMI I ZAGROŻENIAMI NATURALNYMI	Liczba zdarzeń mogących powodować poważną awarię [szt.] (WIOŚ w Gdańsku)	0	0	- liczba przypadków wystąpienia poważnych awarii na terenie gminy

Źródło: Opracowanie własne

6. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Opracowanie gminnego Programu ochrony środowiska wynika z ustawy Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.). Niniejszy Program zgodny jest z powyższą ustawą oraz innymi dokumentami na szczeblu krajowym, wojewódzkim i powiatowym, w których poruszana jest szeroko rozumiana problematyka ochrony środowiska.

Program Ochrony Środowiska jest dokumentem strategicznym, odnoszącym się do aspektów środowiskowych. Dokument ten określa i systematyzuje działania środowiskowe, niezbędne do poprawy jakości życia i stanu środowiska na terenie gminy oraz przyczynia się do zapewniania jej zrównoważonego rozwoju.

Gmina Damnica jest gminą wiejską położoną w północno-zachodniej części województwa pomorskiego, w powiecie słupskim, w odległości około 10 km na wschód od Słupska. Większość obszaru gminy stanowią użytki rolne.

Stan zaopatrzenia gminy w infrastrukturę kanalizacyjną jest niedostateczny. Do sieci kanalizacyjnej podłączonych jest około 77,2% mieszkańców gminy. Pozostali korzystają z przydomowych oczyszczalni ścieków i zbiorników bezodpływowych. Stan wyposażenie gminy w sieć wodociągową jest natomiast bardzo wysoki. Niemal wszyscy mieszkańcy są podłączeni do sieci wodociągowej. Sieć dróg jest dobrze rozwinięta, dzięki czemu mieszkańcy, jak i turyści mogą korzystać z dogodnych połączeń komunikacyjnych. Podstawę sieci komunikacyjnej stanowi droga krajowa nr 6. Gmina, z racji swojego położenia posiada duży potencjał turystyczny. Na terenie gminy nie funkcjonuje sieć gazownicza ani sieć ciepłownicza. Budynki ogrzewane są z indywidualnych kotłowni zasilanych głównie paliwami stałymi (drewno i węgiel kamienny). Cały obszar gminy jest zelektryfikowany.

Na obszarze gminy istnieje uporządkowany system gospodarki odpadami. W ramach regulaminu, właściciele nieruchomości są zobowiązani do utrzymania czystości oraz porządku na terenach swoich posesji.

Na obszarze analizowanej jednostki znajduje się:

— Obszar Natura 2000 Dolina Łupawy PLH220036,

- 30 pomników przyrody,
- 45 użytków ekologicznych.

Stan powietrza atmosferycznego, stan wód powierzchniowych i podziemnych poddawane są regularnym badaniom.

Roczna ocena jakości powietrza za 2019 r. w strefie pomorskiej wykazała przekroczenia następujących standardów imisyjnych:

- dla zanieczyszczeń mających określone poziomy docelowe (kryterium ochrona zdrowia)
 - benzo(a)piren B(a)P (śr. roczna);
- dla zanieczyszczeń mających określone poziomy celu długoterminowego (kryterium ochrona zdrowia) – ozon O₃ (max 8-h); (kryterium ochrona roślin) - ozon O₃ (AOT40).

Dla pozostałych zanieczyszczeń standardy imisyjne na terenie strefy pomorskiej były dotrzymane. Teren gminy Damnica znalazł się w obszarze przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu.

Według danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska na terenie gminy Damnica w ostatnich latach nie były wykonywane badania poziomu hałasu komunikacyjnego ani przemysłowego.

Według informacji Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, na terenie gminy Damnica nie wyznaczono punktów pomiarowych PEM w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020.

Ogólna ocena stanu wód wykonana w oparciu o rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 9 października 2019 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i jednolitych części wód podziemnych (Dz.U. z 2019 r., poz. 2147) wykazała, że JCWP w obszarze których leży gmina Damnica, dla których określono ocenę stanu JCWP, nie spełniają wymagań określonych dla dobrego stanu wód.

Według Map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego, dostępnych na stronie internetowej Informatycznego Systemu Osłony Kraju, na terenie gminy Damnica nie występuje obszar szczególnego zagrożenia powodzią od rzek. Zlokalizowany jest jednak obszar narażony na niebezpieczeństwo powodzi wyznaczony we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego. Obszar ten nie stanowi podstawy do planowania polityki przestrzennej a wyznaczony został jedynie do wstępnego zidentyfikowania zagrożonego obszaru. Na terenie analizowanej jednostki zlokalizowany jest on wzdłuż rzeki Łupawy.

Kompleksowa ocena stanu (chemicznego i ilościowego) JCWPd badanych w ramach monitoringu diagnostycznego w roku 2016, wykonana przez PIG-PIB, wykazała stan ogólny dobry JCWPd nr 11.

Na terenie gminy Damnica nie jest zlokalizowany żaden stały punkt pomiarowo-kontrolny, w związku z czym analizowana jednostka nie jest objęta monitoringiem chemizmu gleb ornych realizowanych w ramach obowiązującego Państwowego Monitoringu Środowiska.

W Programie przeanalizowano 10 obszarów interwencji, do których należą: ochrona klimatu i jakości powietrza, zagrożenia hałasem, pola elektromagnetyczne, gospodarowania wodami, gospodarka wodno – ściekowa, zasoby geologiczne, gleby, gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, zasoby przyrodnicze oraz zagrożenia poważanymi awariami.

W dokumencie został sformułowany nadrzędny cel Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica, który brzmi:

Trwały i zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy Gminy Damnica poprzez poprawę stanu środowiska przyrodniczego

Następnie w ramach poszczególnych obszarów interwencji wyznaczono kierunki interwencji i zadania, które zostały zaprezentowane w formie tabelarycznej. Harmonogram planowanych działań obejmuje głównie zadania własne samorządu, ale także jednostek organizacyjnych i podmiotów działających na terenie gminy.

Wdrażanie Programu odbywać się będzie przez stałe monitorowanie uzyskiwanych efektów z realizacji planowanych działań. Organ wykonawczy Gminy Damnica odpowiedzialny będzie za sporządzenie i przedstawienie Radzie Gminy raportu z wykonania Programu, co 2 lata. Monitoring będzie obejmował także bieżące kontrolowanie postępu w zakresie wykonania przedsięwzięć zdefiniowanych w przedmiotowym Programie.

7. Spis tabel

Tabela 1. Opis zadań zrealizowanych przez Gminę Damnica w ostatnich latach, które miały pozytywny wpływ na stan środowiska.....	11
Tabela 2. Położenie Gminy Damnica.....	36
Tabela 3. Struktura zagospodarowania gruntów gminy Damnica	36
Tabela 4. Liczba ludności z podziałem na płeć na terenie gminy Damnica w latach 2015-2019.....	37
Tabela 5. Ruch naturalny na terenie gminy Damnica w latach 2015-2019.....	37
Tabela 6. Migracje na terenie gminy Damnica wg typu i kierunku	38
Tabela 7. Struktura działalności gospodarczej według sektorów na terenie gminy Damnica w latach 2015-2019	39
Tabela 8. Podział i liczba podmiotów gospodarczych w gminie Damnica w latach 2015-2019.....	39
Tabela 9. Długość sieci gazowej przesyłowej na terenie gminy Damnica w latach 2015-2019.....	43
Tabela 10. Główne obiekty zabytkowe na terenie gminy Damnica	51
Tabela 11. Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń dla strefy pomorskiej, uzyskane w ocenie rocznej za rok 2019 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi.....	68
Tabela 12. Wynikowe klasy strefy pomorskiej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla każdej strefy, uzyskane w ocenie rocznej za rok 2019 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin	68
Tabela 13. Analiza SWOT dla obszaru interwencji: Ochrona klimatu i jakości powietrza	70
Tabela 14. Analiza SWOT dla obszaru interwencji: Zagrożenia hałasem	73
Tabela 15. Analiza SWOT dla obszaru interwencji: Pola elektromagnetyczne.....	77
Tabela 16. Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych na terenie gminy Damnica.....	79
Tabela 17. Wyniki oceny badanych w ostatnich latach jednolitych części wód powierzchniowych, których zlewnie położone są na terenie gminy Damnica	81
Tabela 18. Ocena stanu JCWPd nr 11 w 2016 r.	86
Tabela 19. Analiza SWOT dla obszarów interwencji: Gospodarowanie wodami.....	89
Tabela 20. Infrastruktura kanalizacyjna gminy Damnica w latach 2015-2019	90
Tabela 21. Informacje dotyczące ilości zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Damnica w latach 2015-2018	90
Tabela 22. Infrastruktura wodociągowa gminy Damnica w latach 2015-2019.....	91
Tabela 23. Analiza SWOT dla obszarów interwencji: Gospodarka wodno-ściekowa.....	92
Tabela 24. Charakterystyka złóż kopalin na terenie gminy Damnica	93
Tabela 25. Analiza SWOT dla obszaru interwencji: Zasoby geologiczne.....	97
Tabela 26. Analiza SWOT dla obszaru interwencji: Gleby.....	97
Tabela 27. Ilość odpadów odebranych z terenu gminy Damnica w roku 2019	98
Tabela 28. Poziomy recyklingu i ograniczania masy odpadów komunalnych osiągnięte w gospodarce odpadami przez Gminę Damnica w roku 2018.....	99
Tabela 29. Masa wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Damnica w [kg] – dane z bazy azbestowej - październik 2020 r.	99
Tabela 30. Analiza SWOT dla obszarów interwencji: Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów.....	100
Tabela 31. Lasy i grunty leśne na terenie gminy Damnica	101
Tabela 32. Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i ich siedlisk, będących przedmiotami ochrony w Obszarze Natura 2000 Dolina Łupawy.....	105
Tabela 33. Charakterystyka użytków ekologicznych zlokalizowanych na terenie gminy Damnica	117
Tabela 34. Wykaz pomników przyrody na terenie gminy Damnica	122
Tabela 35. Analiza SWOT dla obszarów interwencji: Zasoby przyrodnicze	127
Tabela 36. Analiza SWOT dla obszaru interwencji: Zagrożenia poważnymi awariami	129
Tabela 37. Cele i kierunki interwencji oraz zadania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028.....	140
Tabela 38. Harmonogram realizacji zadań własnych wraz z ich finansowaniem Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Damnica na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028	144
Tabela 39. Harmonogram realizacji zadań monitorowanych wraz z ich finansowaniem.....	146
Tabela 40. Propozycje wskaźników monitorowania	152

8. Spis rysunków

Rysunek 1. Schemat realizacji celu głównego Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.....	16
Rysunek 2. Położenie Gminy Damnica na tle powiatu słupskiego i województwa pomorskiego.....	35
Rysunek 3. Sieć dróg na terenie gminy Damnica.....	42
Rysunek 4. Strefy energetyczne w Polsce.....	45
Rysunek 5. Okręgi geotermalne Polski.....	48
Rysunek 6. Usłonecznienie względne na terenie Polski.....	50
Rysunek 7. JCWP i zlewnie na obszarze gminy Damnica wskazana jako wody powierzchniowe i podziemne wrażliwe na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszaru szczególnie narażonego, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć w regionie wodnym Dolnej Wisły	54
Rysunek 8. Położenie gminy Damnica na tle dzielnic rolniczo-klimatycznych Polski wg W. Okołowicza i D. Martyn	60
Rysunek 9. Mapa terenów zagrożonych hałasem na obszarze gminy dla wskaźnika L _{DWN}	72
Rysunek 10. Mapa terenów zagrożonych hałasem na obszarze gminy dla wskaźnika L _N	73
Rysunek 11. Stacje bazowe telefonii komórkowej na terenie i w okolicy gminy Damnica.....	76
Rysunek 12. Jednolite części wód powierzchniowych na terenie gminy Damnica	78
Rysunek 13. Obszary objęte wstępną oceną wystąpienia powodzi na terenie gminy Damnica	84
Rysunek 14. Położenie gminy Damnica na tle JCWPd nr 11	85
Rysunek 15. Położenie gminy na tle GZWP nr 115 i 117	87
Rysunek 16. Mapa utworów przypowierzchniowych gminy Damnica.....	93
Rysunek 17. Tereny, obszary górnicze oraz złoża na terenie gminy Damnica.....	94
Rysunek 18. Mapa obszarów leśnych na terenie gminy Damnica	102
Rysunek 19. Położenie Obszaru Natura 2000 Dolina Łupawy na terenie gminy Damnica	103
Rysunek 20. Położenie użytków ekologicznych na terenie gminy Damnica	121
Rysunek 21. Położenie pomników przyrody na terenie gminy Damnica	124
Rysunek 22. Położenie korytarza ekologicznego Pobrzeże Słowińskie KPn-20A na tle gminy Damnica	125

9. Spis wykresów

Wykres 1. Przyrost naturalny na terenie gminy Damnica w latach 2015-2019.....	38
Wykres 2. Liczba podmiotów gospodarczych (wg sekcji PKD) w sektorze publicznym w roku 2019 w gminie Damnica	40
Wykres 3. Liczba podmiotów gospodarczych (wg sekcji PKD) w sektorze prywatnym w roku 2019 w Gminie Damnica	41